

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет економіки та управління
Кафедра фінансів
Кафедра міжнародної економіки
Європейська Асоціація Економістів
Українська Асоціація економістів-міжнародників
Спілка підприємців малих, середніх та приватизованих підприємств

ЗБІРНИК ТЕЗ

X Всеукраїнської науково-практичної конференції

«СУЧАСНА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

1 грудня 2022 р.

Київ
2022

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол №4 від 14 грудня 2022 р.)*

Редакційна колегія:

Сосновська О. О. – д.е.н., професор, завідувачка кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Рамський А. Ю. – д.е.н., професор, професор кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Шлапак А.В. – д.е.н., доцент, завідувачка кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Лойко В. В. – д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки, Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Краус Н. М. – д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Ушенко Н.В. – д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки, Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Казак О. О. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Васечко Л. І. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Обушний С.М. – к.е.н., доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Жукова Ю. М. – к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Євтушевська О.В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Сулима М.О. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Нечипоренко А.В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка.

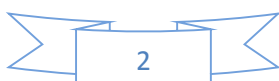
«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи» [Текст]: матеріали Х Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 1 грудня 2022 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2022. 240 с.

Викладено тези доповідей учасників Х Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи», яка відбулася у м.Києві 1 грудня 2022 р.

Висловлені у тезах думки та пропозиції можуть не збігаються з точкою зору редакційної колегії. Відповідальність за достовірність інформації, точність назв, статистичних даних, прізвищ та цитат несуть автори. Матеріали опубліковані в авторській редакції. У випадках виявлення плагіату відповідальність несуть автори наданих матеріалів.

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2022

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

**СЕКЦІЯ 1. РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Александров Б.В. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ	8
Балюра А.О., Григор'єва С.С., Жукова Ю.М. РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ	10
Батченко Л.В., Гончар Л.О., Коваленко В.О. РЕАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНІЦІАТИВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	13
Безлюдна К. ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА ЯК ПАРАДИГМА МАЙБУТНЬОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	16
Беляк А.О., Шлапак А.В. ЕКОНОМІЧНЕ ТРАКТУВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ «СФЕРА ГОСТИННОСТІ»: ДОСВІД США	19
Борзова Н.В. СИСТЕМИ КЕРУВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ	24
Бродзь А. С., Ахновська І.О. УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА З УРАХУВАННЯМ ТЕОРІЇ ПОКОЛІНЬ	27
Вакофян В.Г. ПЕРЕВАГИ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ БІЗНЕСУ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	30
Віровець Д.В. ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНІ АВТОНОМНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ В ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ	33
В'ялий В.І., Резнікова Н.В. ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯВОЄННОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ПОДАЛЬШОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТУ	36
Гордійко К.С., Резнікова Н.В. ШОКИ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ В КОНТЕКСТІ АСИМЕТРИЙ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	40
Гордієнко Т.А. ОФШОРНІ ЗОНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДМИВАННЯ ДОХОДІВ	43
Грод М.І., Резнікова Н.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЗЕЛЕНОГО ЗРОСТАННЯ З ПОЗИЦІЙ СТАЛОСТІ ТА РОЗВИТКУ	46

Дашивець І.О., Плецан Х.В. ЯК РОЗВИВАЄТЬСЯ КУЛЬТУРНИЙ ТУРИЗМ В УМОВАХ ВІЙНИ. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	50
Зенін Д.В., Яковлева-Мельник Н.Г. ТУРИЗМ ЯК РУШІЙНА СИЛА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ. ВОЄННИЙ ТУРИЗМ	54
Кравець О. В. ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	57
Корогодова О. О., Моїсеєнко Т. Є., Глущенко Я. І., Черненко Н. О. ОСОБЛИВОСТІ ІРО У СВІТОВІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ПРАКТИЦІ	59
Лойко Є.М. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ»	62
Лут Т.С., Аротюх О.В. ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ	65
Нагорний О.Б. ОФШОРНІ ЦЕНТРИ ЯК ЧИННИК ПОДАТКОВОЇ МІНІМІЗАЦІЇ	68
Несен М. А., Куценко Т. М. ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГЛОБАЛЬНИХ КОМПАНІЙ	70
Ніколаєнко Я., Крещенко А., Жукова Ю.М. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМАКА БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	73
Петренко В.П., Дегтяр Я.Р. ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ АПК В УМОВАХ ВОЄННОГО ПОЛОЖЕННЯ	77
Поздєєва К.В. ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ МІСТА КИЄВА	80
Пожар А.С. ІНДУСТРІЯ 4.0: ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	82
Пономарьова В.С., Артюх О.В. СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА ОБЧИСЛЕННЯ ПЛАТИ ЗА ЗЕМЛЮ В УКРАЇНІ	85
Похвалітова Д. Д., Посохов І.М. НЕДОБРОСОВІСТНА КОНКУРЕНЦІЯ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	88
Ромашина Д.А., Гуренко А.В. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЙ В УКРАЇНІ	92

Сичинська М., Дворецька О., Руденко В. СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА МЕШКАНЦІВ МІСТА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ КРАЇНИ У ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАСИ	96
Супрунюк В. ДОВОЄННИЙ ПРОЄКТ «ВЕЛИКЕ БУДІВНИЦТВО» ЯК МАСШТАБНА ПРОГРАМА ПОКРАЩЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ	100
Теорло Н.А. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН	103
Ткаченко Т.І., Бандурко А.Ю. ВПЛИВ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ІСПАНІЇ НА ЕКОНОМІКО-ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КРАЇНИ	105
Христосов Є.І. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЛАТІЖНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ	109
Федоренко О.В., Посохов І.М. МІЖНАРОДНІ ІНВЕСТИЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	113
Шевчук В. С., Шлапак А. В. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ МІСТА	118
Yatsyuk O. S. AUTOSANATION OF THE ENTERPRISE USING THE RESOURCES OF INTERNATIONAL GRANT PROGRAMS AND GOVERNMENT BUSINESS SUPPORT PROGRAMS	121
СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ, БАНКІВНИЦТВА ТА СТРАХУВАННЯ	
Білик Є.Г., Рамський А.Ю. РИЗИКИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ НА ОСНОВІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ	125
Гамов М.В., Резнікова Н.В. КОНЦЕПЦІЯ СТІЙКОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІДХОДІВ ДО РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ І БІЗНЕС-СТРАТЕГІЙ	128
Годованський М.О., Вагнер І.М. ІНВЕСТУВАННЯ У КОРПОРАТИВНІ ПРАВА В 2022 РОЦІ	132
Гогуленко Н., Добриніна Л. ЛІЗИНГОВІ ПОСЛУГИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	135
Горбач А.С., Нечипоренко А.В. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ	137
Добриніна Л. В., Гребенюк Т. О. СУЧАСНИЙ СТАН ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	140

Льшенко Є.І., Нетребчук Л.О. НАПРЯМИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ	<i>142</i>
Карпенко О.О., Полях С.С. СТАН БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	<i>145</i>
Костікова К.О. РИЗИКИ ЕКОНОМІЧНИХ ГРАВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	<i>148</i>
Кольфман В.Ю., Нечипоренко А.В. ІНВЕСТИЦІЙНЕ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	<i>152</i>
Кривонос Д.А. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	<i>155</i>
Ляшенко І.А., Нетребчук Л.О. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ	<i>159</i>
Нагорний О.Б. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ	<i>162</i>
Новак А.М., Артюх О. В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ	<i>164</i>
Новіков А. В., Обушний С.М. ШЛЯХИ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ У ДЕВЕЛОПЕРСЬКІ ПРОЕКТИ	<i>167</i>
Парфененкова А. С., Цуркан І. М. ВПЛИВ ОСНОВНИХ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА РІВЕНЬ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ДО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	<i>172</i>
Пономарьова В.С., Артюх О.В. СПЕЦИФІКА ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ НІМЕЧЧИНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ	<i>175</i>
Попова Л.В. ЗНАЧЕННЯ КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЮ В ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	<i>178</i>
Приймук В.В., Кужелєв М.О. МІСЦЕ КОРПОРАТИВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН НА ПІДПРИЄМСТВІ	<i>181</i>
Супруненко А.О., Осипова О.І. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ МАШИННОГО НАВЧАННЯ В СТРАХУВАННІ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ	<i>184</i>
Сисоєнко І. А., Зосимчук В. В. ДІЯЛЬНІСТЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	<i>188</i>

Сусіденко Ю.В. МАРКЕТИНГОВИЙ АНАЛІЗ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В СУЧАСНИХ КРИЗОВИХ УМОВАХ	191
Суручану А. І. ПРОБЛЕМИ АВТОСТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	196
Чередніченко А.О. ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	198
Чистякова Д.С., Казак О.О. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ	201
Шавурський Р.В., Сулима М.О. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БАНКУ	205
Шорох В. Д. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОЦІНКИ РИЗИКУ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	210
Яценко Д.С., Новосьолова О.С. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	215
СЕКЦІЯ 3. «СТАН ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ»	
Арабаджи К.В., Рамський А.Ю. СТРАХУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ КІБЕР-ШАХРАЙСТВА	219
Бутенко Є.І., Яровенко Т. С. ФУНКЦІОНУВАННЯ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ	223
Гаврилюк А.Р. МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА: НБУ, ЙОГО ОБЛІКОВА СТАВКА ТА ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ІНФЛЯЦІЇ	228
Гвінсадзе А.А., Нечипоренко А.В. МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	230
Золотоверха А. В., Краус Н.М. ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	234
Єрмачков В.Ю. ВПЛИВ СТВОРЕННЯ ЄДИНОЇ СВІТОВОЇ ВАЛЮТИ НА СУЧАСНУ СИСТЕМУ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	238

СЕКЦІЯ 1. РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Александров Богдан Володимирович,
*здобувач ступеня доктора філософії,
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Зараз українська економіка переживає не найпростіші часи, одна криза змінює іншу, не даючи оговтатись державі від завданих потрясінь. В такий складний час треба мобілізувати усі ресурси та задіяти усі можливості для стабілізації бурхливого економічного середовища. Важливу роль у державній економічній системі грає бізнес-діяльність, тому сприяння розвитку малого та середнього підприємництва може стати вирішальною сходинкою до виходу економіки України з кризи. Тож держаний уряд піклується про забезпечення умов розвитку підприємництва. На сьогоднішній день створюється достатня кількість державних заходів, що мають на меті розвивати підприємницьку сферу та створювати нові робочі місця. Найвідомішою програмою за 2022 рік стала «Робота». Це урядова програма, яка надає безповоротні гранти на реалізацію бізнес проектів та розвиток існуючих підприємств, за умовою створення певної кількості робочих місць [1].

В тому числі, влада сприяє залученню до нашої країни міжнародних інвестиційних проектів та програм. Зараз однією з наймасштабніший програм для України є «Horizon Europe». Програма сприяє міжнародній співпраці, інвестуючи у проекти, що спрямовані на інноваційну діяльність. Європейський союз, за допомогою «Horizon Europe», сприяє ліквідації бар'єрів для міжнародної підприємницької та наукової кооперації. Місія проекту – створити спільне середовище інноваційної діяльності для всіх країн-партнерів, для підтримки приватної та державної економіки. Метою проекту також є створення нових робочих місць та реалізація ідей сталого розвитку [2]. Відповідно до доповіді про посідає 45 місце з 131 можливих. Наша держава дійсно орієнтована на інноваційну діяльність, тому потребує інвестицій та підтримки саме в цьому секторі економіки тому інтеграція міжнародних інвестиційних програм позитивно відобразиться на економіці держави в цілому.

Поряд з інвестиціями від ЄС існують також програми від США, як наприклад гранти від USAID «Конкурентоспроможна економіка України». Програма спрямована на розвиток бізнесу в умовах війни. В цьому напрямку виникають зовсім нові незвичні програми інвестування. Наприклад отримання коштів на перенесення підприємства у безпечний регіон чи на підтримку безперервності та відновлення діяльності [4]. Інвестиції в економіку України зараз набувають неймовірно

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

ризикового характеру, багато фондів та інвесторів не мають бажання перевіряти свою вдачу, вкладаючи кошти у нові довготривалі проекти. Саме тому інвестиції в релокацію постраждалих бізнесів чи гранти на відновлення роботи вже існуючих успішних підприємств мають більшу привабливість і меншу ризиковість. На ряду з цим, гранти також видаються на розвиток персоналу, підвищення кваліфікації.

Ще однією важливою стороною питання стала докорінна зміна експортної та імпоротної діяльності підприємств України. Весь механізм економічної машини буквально за лічені хвилини переорієнтувався на нові ринки збуту та постачання. Український уряд більше не підтримує торгівлю з Республікою Білорусь та Російською Федерацією, які раніше вносили значний вклад в нашу економіку. Для багатьох вітчизняних підприємств постало питання швидкого пошуку та розвитку нових ринків збуту. Уряд Євросоюзу завжди висловлював свою зацікавленість у посиленні економічної співпраці та партнерства. Вже давно відомий з 2002 року європейський проект «East Invest» покликаний розвивати потенціал підприємств своїх східних сусідів для подальшого співробітництва [5]. Вихід наших підприємств на європейські ринки - є одним з найголовніших завдань для України на найближчий час.

Тож можна сказати, що навіть у такий важкий час, українські малі та середні підприємства можуть користуватися різноманітними міжнародними програмами інвестицій у свій розвиток. Уряд країн-партнерів економічно зацікавлений у можливостях співпраці з нашою країною. А певні обмеження сучасного стану можуть перетворитися на переваги у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Постанова кабінету міністрів «деякі питання надання грантів для бізнесу»

U
R
Є
Ї
S
А
Р
Д
h
Є
о
п
р
o
м
и
a
л
о
в
я
с

2. R
3. G
4. U
5. T

Балюра А. О.,
здобувач ступеня бакалавр,
Григор'єва С. С.,
здобувач ступеня бакалавр,
Жукова Ю. М.,

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Через повномасштабне вторгнення країни-агресора, Україна зазнає втрат та проблем, однією з яких є суттєве погіршення ситуації на ринку праці. З початку війни тисячі українців втратили робочі місця, і, як наслідок, зростає безробіття.

Ринок праці України з 2000 по 2021 роки демонстрував стабільну позитивну тенденцію до зменшення безробіття (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень безробіття в Україні, (% від робочої сили, за оцінкою МОП) [1].

Рік	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Рівень безробіття, %	11,71	10,14	8,59	6,81	6,36	8,1	7,53	9,27	9,35	9,5	8,8	8,19	9,132	8,879

За даними [2] від початку війни майже 5 млн. українців втратили роботу: з них 1,2 млн біженці, які виїхали в інші країни, а 3,6 млн – безробітні, які знаходяться в Україні. Близько 7,7 млн. людей є внутрішньо переміщеними особами.

Згідно досліджень МОП, проведених у травні 2022 року, у ситуації активного конфлікту в Україні, близько 30% зайнятості (що складає 4,8 млн. робочих місць) було втрачено (рис. 1). Якщо бойові дії негайно припиняться, зайнятість може відновитися швидко, повернувшись до довоєнного рівня. За умови подальшої військової ескалації, втрати робочих місць зростуть до 7 млн., або 43,5% [1].

Рис. 1. Прогнозні сценарії МОП впливу військового конфлікту на зайнятість в Україні. Джерело: складено авторами за даними [1].

Причинами такого значного безробіття є пошкодження інфраструктури, закриття або релокація підприємств. За деякими оцінками, закрито до 50% всіх підприємств [1]. Наслідком стало значне падіння ВВП, рівня життя та соціального забезпечення.

За оцінками Світового банку у травні, втрати ВВП України склали 45%. У разі продовження та розширення тривалої кризи 90% населення можуть зіткнутися з бідністю або вразливістю до бідності [2].

Зазнали скорочень всі сфери економічної діяльності, навіть онлайн праця. Сектор ІТ, який показав найбільшу стійкість під час пандемії COVID-19, зменшився близько на 40% [3]. Проте його потенціал стійкості залишається одним з найвищих через міжнародну орієнтованість.

Окрім проблем безпосередньо з працевлаштуванням, помітним є спад рівня заробітної плати. Задля можливості працювати у період війни підприємства намагались знизити витрати задля мінімізації втрат своїх працівників. Звільнення (або переведення працівників на половину ставки) відбувається, коли компанії не бачать можливості здійснювати робочий процес у повному обсязі. Зокрема, популярний інтернет магазин ROZETKA повідомив, що наразі їхній штат налічує лише 50% від довоєнного стану [3].

За даними Укрінформ, лише кожен п'ятий українець (22,7%) зараз працює та отримує зарплату в повному обсязі. Така ж кількість (22,5%) українців продовжують працювати, отримуючи зменшену заробітну плату.

Більше 40% українців залишилися без роботи з таких причин:

- через припинення діяльності компанії втратили роботу 19%,
- через скорочення посад - 10,9%,
- 11,3% - внаслідок переміщення в інший регіон [4].

За даними Work.ua та Robota.ua, до війни активних вакансій налічувалось до 90 000, на початку війни їх було приблизно 6 000. Від травня ситуація почала покращуватись і наразі налічується приблизно 30 000 вакансій [5,6] (Рис. 2).

Категорія	Лютий	Березень	Квітень	Травень
Сфера обслуговування	22 875	14 051	5 556	7 363
Робочі спеціальності	26 362	16 345	5 515	6 957
Продажі	23 261	13 873	3 918	5 731
ІТ	14 650	9 683	4 158	4 846
Логістика	15 402	9 075	2 868	3 711
Роздрібна торгівля	14 995	9 722	2 956	3 554
Готельно-ресторанний бізнес і туризм	12 399	7 524	2 709	3 548
Транспорт	11 752	7 425	2 983	3 512
Медицина	8 062	5 446	2 595	3 138
Маркетинг	9 081	5 379	1 903	2 561
Будівництво	10 765	6 489	1 668	2 173
Краса та спорт	3 830	2 525	1 369	1 791
Агробізнес	2 188	1 505	715	884
Культура	1 156	728	312	385
Юриспруденція	1 986	1 054	219	313
Нерухомість	1 142	700	119	245

Джерело: дані work.ua

Рис. 2. Динаміка кількості вакансій на сайтах працевлаштування. Джерело: складено авторами за даними [6].

Найактуальнішими є ІТ сфера, лікарі, водії (кур'єри у тому числі), будівельники, фармацевти, няні, менеджери з продажу, консультанти або

менеджери відділів теле- та інтернет- комунікаціях. Найменш затребуваними стали професії сфер туризму та готельно-ресторанного бізнесу.

Уряд запровадив систему допомоги громадянам та бізнесу, яка, з одного боку, має забезпечити соціальним захист вразливих верств населення, а з іншого – забезпечить принаймні часткове покращення ситуації із працевлаштуванням.

Допомога бізнесу передбачає компенсацію роботодавцям витрат на зарплату працевлаштованих внутрішньо переміщених осіб (за рахунок коштів державного бюджету), програма з релокації українських виробництв передбачає державну допомогу бізнесу в переміщенні потужностей та обладнання на безпечні території, пошуку виробничих приміщень та розселенні працівників [5].

Після закінчення воєнних дій найбільший попит на працівників прогнозується в галузях, спрямованих на відновлення внутрішнього ринку: сфера будівництва, сільського господарства, виробництво харчових продуктів і логістика.

Підвищення зайнятості населення є одним з важливих завдань під час та після закінчення війни. Втрати ринку праці за рахунок внутрішньої та зовнішньої міграції можуть стати перешкодою для відновлення та подальшого розвитку країни. Створення нових робочих місць допоможе підвищити купівельну спроможність населення, особливо для людей, які постраждали від війни найбільше. Це, в свою чергу, дасть поштовх подальшому розвитку бізнесу, що і сприятиме подальшому збільшенню зайнятості.

Хоч ситуація залишається складною, ми українці та наша держава робимо все що в наших силах, аби наша країна могла працювати і жити навіть при таких жахливих умовах.

Список використаних джерел

1. The impact of the Ukraine crisis on the world of work: Initial assessments (https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/briefingnote/wcms_844295.pdf)
2. DataBank. World Development Indicators (<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>)
3. Знайти роботу під час війни. Як змінився ринок праці в Україні (<https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/14/688116/>)
4. УКРІНФОРМ (<https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3571904-bez-roboti-vnaslidok-vijni-zalisilosa-40-ukrainciv.html>)
5. Яку допомогу можуть отримати громадяни, бізнес та органи місцевого самоврядування під час війни - добірка Асоціації міст України (<https://decentralization.gov.ua/en/news/14795>)
6. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями стабілізації (<https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf>)

Батченко Л.В.,

*професор кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу, доктор економічних наук, професор, заслужений працівник освіти України
Київський національний університет культури і мистецтв*

Гончар Л.О.,

професор з/н кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу, кандидат економічних наук, доцент Київський національний університет культури і мистецтв

Коваленко В.О.,

*асистент кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу
Київський національний університет культури і мистецтв,*

здобувач ступеня доктора філософії

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

РЕАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНІЦІАТИВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сьогодні бізнес сфери гостинності розвивається у динамічних глобалізаційних процесах, які так чи інакше впливають на галузь, змушують адаптуватися до нових реалій, стимулюють розвиватися аби бути конкурентоздатними. Саме тому важливу роль відіграють економічні ініціативи, які допомагають бізнесу впроваджувати у діяльність нові технології, інновації, ноу-хау тощо, для досягнення економічного профіту.

Для глибшого розуміння поняття «економічна ініціатива», варто дати визначення дефініції «ініціатива». За словником іншомовних слів, ініціатива (фр., від лат. *initium* — початок) – це перший крок у якій-небудь справі, почин; здатність висувати нові ідеї, пропозиції; уміння самостійно розпочинати яку-небудь справу; заповзятливість, енергійність, підприємливість; законодавча ініціатива – право вносити проекти законів в законодавчий орган, який зобов'язаний обговорити їх і прийняти рішення [2].

Платформа уряду Канади говорить, що «ініціатива економічного розвитку (EDI) надає фінансову підтримку проектам, які заохочують диверсифікацію економіки, розвиток бізнесу, інновацій, партнерства та посилення підтримки малих і середніх підприємств» [5].

На прикладі понять «законодавча ініціатива» та «ініціатива економічного розвитку», можна сформувати визначення «економічної ініціативи» - це здатність згенерувати та запропонувати нові ідеї та пропозиції для підприємств, організацій, бізнесу, галузі тощо, які забезпечуватимуть їх економічний розвиток, стимулюватимуть поліпшення економічного становища та включатимуть надання фінансової підтримки.

Важливим аспектом у розгляді даного питання є і аналіз сфери гостинності у світових глобалізаційних процесах, так, наприклад, вплив пандемії Covid-19 на розвиток галузі *hospitality*, який наніс неминучі негативні наслідки підприємствам сфери по всьому світу. Бізнес почав запроваджувати різноманітні ініціативи в розрізі захисту споживачів та їх здоров'я (це і мобільні лабораторії для здачі тестів на

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

коронавірус на базі аеропортів, готелів тощо; створення усіх необхідних умов для проживання споживачів готельних послуг; забезпечення необхідними засобами захисту у закладах ресторанного господарства, готелях, аеропортах тощо). Саме завдяки оперативній реакції на світові зміни сфера гостинності змогла не лише «вижити», а й мати розвиток і, як наслідок, мати прибуток.

Звісно, не можливо не розглянути вплив повномасштабного вторгнення росії в Україну, адже з початком агресії український бізнес зазнав вагомих та неминучих втрат. К. Паламарек зазначає, що «суттєвого удару по індустрії гостинності завдало військове вторгнення російських окупантів на територію України. За місяць війни український готельно-ресторанний бізнес втратив більше, ніж за два роки пандемії» [1, с. 216-219].

І якщо у перші місяці війни власники бізнесу, управлінці, менеджери оговтувалися від подій, то пізніше поступово починали запроваджувати конкретні економічні ініціативи. Платформа «Хмарочос», яка досліджує розвиток міст України наголошує: «З початку війни в Україні закрилося близько 7 тисяч ресторанів та кафе. Але з'явилося 2 тисячі нових. Найінтенсивніше розвивався ресторанний ринок у Львові — з початку війни з'явилося понад 500 нових закладів». Також на платформі посилаються на слова Ольги Насонової, співзасновниці Національної ресторанної асоціації, яка говорить, що «ринок зменшився приблизно на 25% порівняно з лютим 2022 року. У деяких областях падіння ринку становило понад 50%: Харківська, Миколаївська, Запорізька, Луганська області. У Київській, Одеській, Дніпропетровській областях — падіння до 30%». Деякі власники бізнесу перевезли свої заклади та співробітників на захід України, так наприклад, «Кав'ярня 0629» з Маріуполя (0629 – це код міста-героя Маріуполь), кав'ярня «Sneaker Mate» з Харкова, переїхали до Львова, також створюються заклади внутрішньо-переміщеними особами, такі як кав'ярня «Перший Львів» (переселенці з Харкова), ресторан «BLUEFIN» (переселенці з Маріуполя), кав'ярня «Киїт» (переселенці із Бородянки та Ірпеня) у Львові, «Київ Бар» (переселенці із Києва) в Ужгороді, кав'ярня «Незалежність» (переселенці із Херсону) та піцерія «Ria pizza» (переселенці із Краматорська) в Києві, ресторан «Каша маслом» (переселенці із Харкова) та «Ультра бабуся» (переселенці із Слов'янська) у Чернівцях та багато інших. За кордоном також відкриваються або релокуються заклади українських підприємців, а саме у Румунії ресторан «Чорноморка», також планують відкриття такі ресторатори, як Д. Борисов та І. Сухомлин. Українські підприємці розглядають переважно Польщу, адже саме там найбільше українців та схожий менталітет [3].

Отже, за час повномасштабного вторгнення підприємцями сфери гостинності були запроваджені економічні ініціативи у вигляді релокації, перевезення бізнесу на більш безпечні території, створення нових бізнес-ідей, адаптація концепції закладу до сучасних потреб споживача, з урахуванням менталітету населення тощо.

Варто усвідомлювати, що війна в Україні має глобальний вплив на світову економіку і сферу гостинності в тому числі, як зазначається міжнародною агенцією новин та фінансової інформації «Reuters» глобальне економічне зростання уповільнюється більше, ніж прогнозувалося раніше після вторгнення росії в Україну, оскільки енергетична та інфляційна кризи ризикують перерости у рецесії у

найбільших економіках, заявила ОЕСР(Організація економічного співробітництва та розвитку), глобальне зростання цього року очікувалося на рівні 3,0%, наразі прогнозується його уповільнення до 2,2% у 2023 році [6].

Саме тому, аби мінімізувати негативний вплив війни в Україні на світовій арені, в тому числі і на сферу гостинності, варто запроваджувати доцільні економічні ініціативи, які допоможуть бізнесу залишатися «на плаву», які будуть стимулювати суспільство користуватися послугами hospitality industry, також важливим є і необхідність економічних ініціатив на державному рівні, адже надважливим є підтримка уряду країни в глобальних кризових умовах. Адже сфера гостинності є вагомим для світової економіки, так дослідники Г. Тарасюк, А. Чагайда, О. Тищенко акцентують на тому, що індустрія гостинності дев'ять років поспіль випереджала загальні темпи зростання світового ВВП, що зробило її третім за величиною сектором світової економіки за цим показником. А внесок у світовий ВВП станом на 2019 рік складав 10,3% [4].

Отже, потенціал сфери гостинності дійсно великий, тому необхідно створювати та запроваджувати стратегії розвитку, які б допомогли галузі вдосконалюватися та привносити свою вагому частку до світової економіки.

Список використаних джерел

1. Паламарек К. Розвиток індустрії гостинності під впливом кризових явищ. *Управління розвитком сфери гостинності: регіональний аспект : матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції*. Чернівці: Технодрук, 2022. С. 216-219.
2. *Словник іншомовних слів*. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/m/s2.pl?Article=8424&action=show>.
3. Стасюк І. З початку війни в Україні закрилося близько 7 тисяч ресторанів та кафе. Але з'явилося 2 тисячі нових. *Хмарочос*. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2022/09/08/z-pochatku-vijny-v-ukrayini-zakrylosya-blyzko-7-tysyach-restoraniv-ta-kafe-ale-zyavylosya-2-tysyachi-novyh/>.
4. Тарасюк Г. М., Чагайда А. О., Тищенко О. М. Вплив відновлення повноцінного функціонування індустрії гостинності на швидке подолання світової економічної кризи. *Ефективна економіка*. Випуск №5. 2020. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.5.13.
5. Economic Development Initiative. *Government of Canada*. URL: <https://www.wd-deo.gc.ca/eng/11564.asp>.
6. *Leigh Thomas*. Energy, inflation crises risk pushing big economies into recession, OECD says. URL: <https://www.reuters.com/markets/europe/energy-inflation-crises-risk-pushing-big-economies-into-recession-oecd-2022-09-26>.

Крістіна Безлюдна,

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА ЯК ПАРАДИГМА МАЙБУТНЬОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Циркулярна економіка приходить на зміну традиційної лінійної концепції економіки. У лінійної моделі продукти виробляють, використовують й утилізують. А циркулярний підхід починається на принципі 3-R:

- Reduce: скорочують використання ресурсів і віддають перевагу відновлюваним матеріалам
- Reuse: максимально ефективно використовують продукти
- Recycle: відновлюють побічні продукти й відходи для подальшого використання в економіці

Багато країн світу почали шлях циркулярної економіки. З цією метою ЄС прийняв план дій щодо економіки замкнутого циклу. У рамках Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом наша держава зобов'язується гармонізувати національне законодавство з європейським.

Це сприяло прийняттю у 2017 році національної стратегії поводження з відходами, яка, зокрема, передбачала впровадження принципів циркулярної економіки. У циркулярній моделі використані матеріали та відходи знову стають економічною сировиною. Це вирішує проблему дефіциту природних ресурсів, високих цін на сировину та зменшує залежність від імпортованих матеріалів. Цей останній пункт стає ще більш важливим в епоху ізоляції та закритих кордонів. Традиційні ланцюжки поставок знаходяться під загрозою, і для багатьох компаній це стало серйозною проблемою або навіть причиною зупинитися. Стратегії циклічної економіки допомагають уникнути негативних наслідків сегрегації, оскільки в цій концепції ланцюги поставок і канали розподілу часто географічно ближчі до місця виробництва.

На практиці перехід до циркулярної економіки є тривалим і трудомістким процесом. Згідно зі звітом Circular Gap, який щорічно представляється на Всесвітньому економічному форумі в Давосі, лише 9% матеріалів у світовій економіці використовуються повторно. Проте багато компаній приєдналися до зміни економічної парадигми. Наприклад, 44 відсотки компаній зі списку Fortune Global 100 обрали стратегію циклічної економіки. 7 ключових інструментів для циркулярної економіки Компанії використовують різноманітні стратегії та інструменти, щоб втілити загальні принципи циркулярної економіки.

Дизайн майбутнього стосується виробництва товарів, у яких традиційні матеріали можна замінити відновлюваними або переробленими матеріалами. Це оптимізує використання ресурсів і зменшує кількість відходів під час виробництва. Adidas, наприклад, розробив кросівки, виготовлені з 100% перероблених матеріалів. У виробництві вони використовують лише один матеріал і не використовують клей, тому після того, як взуття буде використано, його можна

переробити на нову пару взуття. А General Electric використовує 3D-друк для економії матеріалів у процесі виробництва запасних частин.

Спільне використання та віртуалізація є звичайними бізнес-моделями для багатьох. Uber, BlaBlaCar, Airbnb, потокові музичні сервіси використовують цей підхід. Прикладом з України є бренд Oh My Look!, який переходить від послуги прокату одягу до пропозиції віртуального гардеробу за передплатою. Прикладом з України є бренд Oh My Look!, який переходить від послуги прокату одягу до пропозиції віртуального гардеробу за передплатою. Подібні сервіси успішно працюють у багатьох країнах світу. Приклад: Rent the Runway у США (його навіть назвали Netflix суконь) і YCloset у Китаї.

Стратегія «товар як послуга» спрямована на заміну традиційної моделі продажу товарів на продаж послуг. Яскравим прикладом є компанія Rolls-Royce, яка запропонувала подібний підхід до ринку майже 60 років тому. За допомогою послуги «оплата за годину» компанія пропонує клієнтам авіаційної промисловості оплачувати користування на основі фіксованої ставки за годину роботи, а не купувати авіадвигуни. Завдяки такому методу обслуговування термін служби двигуна збільшується на 25%. Іншим прикладом є успішний запуск компанією Volvo послуги підписки на автомобілі. Клієнти можуть вибрати модель через сайт і підписатися з фіксованими щомісячними платежами. Дана модель є альтернативою лізингу або купівлі автомобіля.

Повторне використання у виробництві, коли використаний продукт або компонент стає частиною нового продукту. Тому Canon повертає продукти після закінчення їх життєвого циклу та використовує ці компоненти в новому обладнанні без погіршення функціональних властивостей матеріалу. Dell використовує той самий підхід, виробляючи запчастини зі старих продуктів. Щороку Michelin Group повертає у виробництво 17 мільйонів тон старих автомобільних шин. Завдяки розробкам у сфері досліджень і розробок вони знову стали цінним матеріалом.

Повторне використання споживачами, компанії можуть продовжити життєвий цикл продуктів шляхом оптимізації послуг. Наприклад, маркетплейс eBay пропонує пошкоджену або несправну відреставровану, але повністю справну техніку за зниженими цінами на спеціальних сайтах. Стратегії повторного використання також пропонують продаж і купівлю вживаних продуктів. У Швеції є цілий супермаркет Retuna, в асортименті якого є вживані речі, від меблів до книг. Більшість киян знають про проект «Кураж Базар», який сприяє повторному використанню.

Промисловий симбіоз і переробка відходів виробництва можуть значно підвищити ефективність підприємства. Проект у данському місті Калундборг вважається першим прикладом симбіозу концепції циркулярної економіки. Коли відходи виробництва однієї компанії стають ресурсом іншої, компанії-учасники об'єднуються за принципом взаємодії. В Україні також є приклади ефективного використання ресурсів у процесі виробництва. Наприклад, компанія «Миронівський хлібопробукт» будує біогазовий комплекс для переробки відходів птахофабрик та отримання енергії. Концерн «Оболонь» продає агропідприємствам побічні продукти виробництва пива, які стають кормом для тварин. У мережі

супермаркетів «Сільпо» рекуператор тепла холодильного обладнання встановлено спеціально для потреб гарячого водопостачання.

Загальний термін «переробка» також є стратегією циклічної економіки. Наприкінці життєвого циклу продукту матеріал переробляється безпечним способом. Наприклад, виробник спортивного взуття Nike запустив програму Nike Grind майже 30 років тому. Старі кросівки, зібрані по всьому світу, використовуються як матеріал для виготовлення покриття спортивних майданчиків. З моменту запуску приблизно 28 мільйонів пар взуття було перероблено на спортивні покриття. В Україні в контексті ухвалення в першому читанні Закону № 2207-1д «Про поводження з відходами» тема переробки є на порядку денному багатьох виробників. Закон є важливим кроком у функціонуванні системи розширеної відповідальності виробника (EPR). Механізм RBV стимулюватиме розвиток переробної промисловості країни.

Як і в усьому світі, в Україні актуальна проблема переробки пластику і приватний бізнес включається в її рішення. Так, наприклад, бренд «Моршинська» оновив дизайн упаковки, зменшивши кількість використовуваного пластику на 15%. Фірма PwC розробила рішення для компаній, що виробляють продукти в упаковці, з контролю показників використання пластику. Інтерактивні дашборди інтегрують внутрішні і зовнішні дані для оцінки стратегічних KPI зі зниження використання пластику.

Перехід до циркулярної економіки буде системним, глибоким і трансформаційним як в ЄС, так і за його межами. Це вимагає узгодження та співпраці всіх зацікавлених сторін на всіх рівнях – ЄС, національному, регіональному, місцевому та міжнародному.

Беляк А. О.,
здобувач ступеня доктора філософії,
Шлапак А. В.,
д.е.н., доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНЕ ТРАКТУВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ «СФЕРА ГОСТИННОСТІ»: ДОСВІД США

У 2022 році індустрія готелів США оцінюється в \$177,6 млрд [1]. Готелі є найпопулярнішим місцем для відпочинку: більше половини дорослого населення США віддають перевагу саме їм, а не будь-яким іншим засобам розміщення. У США налічується близько 9 млн. номерів для гостей.

Усі вищеперераховані факти свідчать про високий рівень розвитку сфери гостинності у Сполучених штатах Америки. Саме тому, при економічному трактуванні дефініції «сфера гостинності» доцільно розглянути досвід США.

Відповідно до Кембриджського словника ділової англійської мови «сфера гостинності» складається з готелів та закладів харчування [2]. Це визначення є еквівалентним кодам за Північноамериканською системою промислової класифікації (NAICS), яка визначає наступні коди для різних аспектів сфери гостинності [3]:

- 561510 Туристичні агентства
  - 561529 Туристичні туроператори
  - 561599 Автомобільні клуби, дорожні та туристичні послуги
- 713210 Казино
- 721110 Готелі
  - 721110 Готелі з полями для гольфу, тенісними кортами та/або іншими лікувально-оздоровчими закладами (тобто курорти)
  - 721110 Готелі, членські
  - 721110 Готелі курортні
  - 721110 Готелі сезонні
  - 721110 Готелі моторні
  - 721120 Готелі з казино
- 22110 Ресторани
  - 722110 Ресторани високої кухні з повним обслуговуванням
  - 722110 Ресторани з повним обслуговуванням (в т.ч. сімейні)
- 722211 Ресторани швидкого обслуговування
  - 722211 Ресторани делікатесів
  - 722211 Ресторани, що працюють на виїзді
  - 722211 Ресторани сімейні, з обмеженим обслуговуванням
  - 722211 Ресторани швидкого обслуговування
  - 722211 Ресторани на винос

Натомість, Міністерство праці Сполучених Штатів Америки у 2020 році у Стандартній промисловій класифікації (SIC) визначає сферу гостинності значно ширше (табл. 1) [4].

Таблиця 1

Систематизація видів економічної діяльності, що входять до сфери гостинності відповідно до Стандартної промислової класифікації

Основна група	Галузева група	Складові підгрупи
<p>Підрозділ I: Послуги</p> <p>Група 70: Готелі, гуртожитки, табори та інші місця для ночівлі</p> <p><i>Ця основна група включає комерційні та некомерційні заклади, що займаються наданням місць для тимчасового проживання або проживання та харчування, а також місця для кемпінгу та облаштування кемпінгів.</i></p>	701: Готелі та мотелі	<p><i>7011 Готелі та мотелі</i></p> <p>Комерційні заклади, відомі широкому загалу як готелі, мотелі, мотелі або туристичні бази, що займаються переважно наданням місць для проживання або проживання та харчування для широкої громадськості. Готелі, які експлуатуються членськими організаціями та відкриті для широкої громадськості, включаються до цієї галузі.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Автомобільні майданчики – Готелі типу «ліжко та сніданок» – Будиночки та котеджі – Готелі при казино – Хостели – Готелі, крім житлових – Зайжджі двори, що надають послуги з харчування та проживання – Мотелі – Рекреаційні готелі – Курортні готелі – Сезонні готелі – Гірськолижні пансіонати та бази відпочинку – Туристичні будиночки – Туристичні судна
	702: Готелі та пансіонати	<p><i>7021 Готелі та пансіонати</i></p> <p>Зклади, що займаються переважно здаванням в оренду кімнат, з харчуванням або без нього, на платній основі.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Пансіонати – Гуртожитки, що експлуатуються на комерційній основі – Будинки для приїжджих – Надання в оренду мебльованих кімнат
	703: Табори та автопарки для відпочинку	<p><i>7032 Табори спортивні та оздоровчі</i></p> <p>Зклади, що займаються переважно діяльністю спортивних та оздоровчих таборів, таких як табори для хлопчиків і дівчаток, а також рибальські та мисливські табори.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Табори для хлопчиків, дівчат – Табори спортивні та оздоровчі – Ранчо для хлопців – Рибальські табори – Мисливські табори – Нудистські табори

		<ul style="list-style-type: none"> – Літні табори <i>7033 Парки та кемпінги для відпочинку</i> Заклади, що в основному займаються наданням місць для ночівлі або короткострокового перебування автомобілів для відпочинку, трейлерів, кемперів або наметів. – Кемпінги – Рекреаційні автостоянки – Стоянки для трейлерів для тимчасового проживання
	704: Організування готелів і будинків для ночівлі, на основі членства	<p><i>7041 Організування готелів і будинків для ночівлі, на основі членства</i></p> <p>Будинки для нічлігу та готелі, що експлуатуються членськими організаціями на користь своїх членів і не є відкритими для широкої публіки.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Пансіонати, що експлуатуються організаціями тільки для своїх членів – Гуртожитки, братства та сестринства – Готелі, що експлуатуються організаціями тільки для своїх членів – Гуртожитки, що експлуатуються організаціями тільки для своїх членів – Клуби по місцю проживання, що експлуатуються організаціями тільки для членів – Гуртожитки жіночих товариств
<p>Секція G: Роздрібна торгівля</p> <p>Основна група 58: Заклади харчування</p> <p><i>Ця основна група включає заклади роздрібною торгівлі, що здійснюють продаж готових страв та напоїв для споживання у приміщенні, а також буфети та закуочні, що здійснюють продаж готових страв та напоїв для негайного споживання.</i></p>	581: Заклади харчування	<p><i>5812 Заклади харчування</i></p> <p>Заклади, що займаються переважно роздрібним продажем готових страв та напоїв для споживання на місці або негайного споживання. До цієї галузі також відносяться кейтерингові компанії, промислові та інституційні заклади харчування.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Автомати – Кав'ярні – Кіоски для ланчу в коробках – Буфети – Кафетерії – Ресторани швидкого обслуговування – Ресторани швидкого харчування – Кейтерингові компанії – Комісійні ресторани – Концесійні кіоски, готова їжа (<i>наприклад, в аеропортах і на спортивних аренах</i>) – Контрактне харчування – Молочні бари – Закуочні – Їдальні – Театри-їдальні – Харчові бари – Кіоски із морозивом, вітрини для морозива – Грилі – Кіоски для гамбургерів, хот-догів

		<ul style="list-style-type: none"> – Промислове харчування – Ланч-бари – Ланч-бокси – Ланч-руми – Устричні бари – Піцерії – Ресторани на винос – Бутербродні або магазини – Бутербродні на підводних човнах – Чайні кімнати – Фонтанчики з газованою водою – Кіоски з безалкогольними напоями <p><i>5813 Питні заклади (алкогольні напої)</i></p> <p>Заклади, що займаються переважно роздрібним продажем алкогольних напоїв, таких як пиво, ель, вино та лікєро-горілочані вироби, для споживання на місці. Продаж продуктів харчування часто становить значну частину доходів цих закладів.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Бари – Пивні сади (питні заклади) – Пивні салони (розливні) – Пивні таверни – Продаж пива, вин столових та лікєро-горілочаних виробів на розлив – Пляшкові клуби (питні заклади) – Кабаре – Коктейль-лаунжі – Дискотеки – Нічні клуби – Салони (питні заклади) – Кнайпи (питні заклади) – Таверни – Винні бари
<p>Секція Е: Транспорт, зв'язок, електро-, газо- та санітарні послуги</p> <p>Основна група 47: Транспортні послуги</p> <p><i>Ця основна група включає заклади, що надають послуги, пов'язані з транспортуванням,</i></p>	<p>472: Організація пасажирських перевезень</p>	<p><i>4724 Туристичні агентства</i></p> <p>Заклади, які в основному займаються наданням туристичної інформації та виступають агентами з організації турів, перевезень, прокату автомобілів та наданням житла для мандрівників.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Туристичні агентства з організації перевезень, розміщення – Туристичні агентства <p><i>4725 Туроператори</i></p> <p>Заклади, що займаються переважно організацією та складанням турів для продажу через туристичних агентів. Туроператори, які в основному займаються продажем власних турів безпосередньо мандрівникам, також включені до цієї галузі.</p>

<p>такі як експедиторські та пакувальні послуги, організація пасажирських і вантажних перевезень.</p>		<ul style="list-style-type: none"> – Туроператорська діяльність (подорожі) – Тури, крім екскурсійних автобусних, морських і повітряних подорожей – Оптовий туроператор <p>4729 Організація пасажирських перевезень, не віднесена до інших угруповань</p> <p>Заклади, що займаються переважно організацією пасажирських перевезень, не віднесені до інших угруповань, такі як квиткові каси, що не належать до транспортних компаній, для залізниць, автобусів, суден та авіаліній.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Авіаційні каси – Організація автопарків та автопоїздів – Автобусні каси – Залізничні каси – Пароплавні каси
---	--	---

Джерело: систематизовано авторами на основі [4].

Висновки. Проаналізувавши досвід США в розрізі систематизації видів економічної діяльності, що входять до сфери гостинності можна зробити висновок, що сфера гостинності – це широкий спектр галузей сфери послуг, що включає у себе надання послуг з розміщення, харчування та напоїв, організації послуг з транспорту, подорожей та туризму. До сфери гостинності входить діяльність підприємств готельного та ресторанного господарства, туристичних операторів та агентств, компаній що займаються організацією заходів та забезпечують транспортні послуги.

Перспективи подальших досліджень. З метою формування економічного трактування дефініції «сфера гостинності» з урахуванням вітчизняних особливостей, доцільно розглянути вимоги українського законодавства до функціонування сфери гостинності та особливості національної галузевої систематизації суб'єктів господарювання (зокрема, за класифікатором видів економічної діяльності (КВЕД)).

Список використаних джерел

1. Appelbaum E. Hotel Statistics USA 2022 – Hotel Industry Facts. *Family Destinations Guide*. URL: <https://familydestinationsguide.com/hotel-statistics-usa-2022/> (дата звернення: 19.11.2022).
2. *Cambridge Business English Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/hospitality-industry> (дата звернення: 19.11.2022).
3. NAICS & SIC Identification Tools. URL: <https://www.naics.com/search/> (дата звернення: 19.11.2022).
4. Standard Industrial Classification (SIC). *United States Department of Labor*. URL: http://www.osha.gov/pls/imis/sic_manual.html (дата звернення: 19.11.2022).

СИСТЕМИ КЕРУВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ

На сьогодні для ведення бізнесу використовують різні варіанти хмари: публічну хмару, хмару клієнта та локальну хмару [1].

Infor як глобальний розробник хмар пропонує програмне забезпечення EPR для корпоративного рішення малого та середнього бізнесу. Ці рішення надаються в хмарі з кількома клієнтами та розміщуються через Amazon Web Services [2]. EPR, з одного боку, є інформаційною системою для планування ресурсів компанії, необхідних для продажів, виробництва, закупівель, а з іншого – відображає методологію керування ресурсами.

Існує безліч типів проєктів, які зазвичай включають корпоративні системи. До трьох найбільш відомих входять: ERP Implementation (проєкт, орієнтований на технології); Technology Enabled Business Improvement (проєкт, що включає перепроєктування процесів з активацією систем); Digital Business Transformation (проєкт із використанням цифрових технологій для створення нової цифрової бізнес моделі) .

Як повідомляє Infor [2], його продукти CloudSuite, що базуються на цифровій платформі, функціональних програмах і аналітиці, все більше клієнтів використовують для створення нових цифрових бізнес-моделей.

Так, за проєктом ERP Implementation SAP використовують 37,9% респондентів; Oracle – 52,8%; Microsoft – 40,0%; Infor – 45,5%. За проєктом Technology Enabled Business Improvement 31,0%, 22,2%, 28,6% та 18,2%, відповідно. За проєктом Digital Business Transformation 31,0%, 25,0%, 31,4% та 36,4%, відповідно. Цифрова трансформація бізнесу найменш поширена серед клієнтів Oracle.

В ERP-системах автоматизовані бізнес-функції.

Результати опитування показали, що функції, включені у проєкт, впроваджувалися нерівномірно. Так, функція складського обліку в програмному продукті SAP автоматизована на 48,3%, Oracle – 50,0%, Microsoft – 34,3%, Infor – 50,0%; функція звітності – 44,8%, 50,0, 54,3% та 41,7%, відповідно; функція управління активами – 41,4%, 33,3%, 51,4% та 16,7%, відповідно. Що стосується функції управління продажами та відносинами з клієнтами, то рівень автоматизації становить SAP – 37,9%, Oracle – 44,4%, Microsoft – 57,1%, Infor – 33,3%; функція фінансів і бухгалтерського обліку – 34,5%, 30,6%, 20,0 та 41,7%, відповідно. Дослідження автоматизації компаній за функцією управління ланцюгами постачань показали, що SAP становить 31,0%, Oracle – 30,6%, Microsoft – 31,4%, Infor – 33,3%; функція управління транспортуванням – 20,7%, 11,1%, 11,1;% та 8,3%, відповідно.

Отже, багато організацій автоматизують лише окремі з функцій, залишаючи решту для майбутніх етапів їх освоєння. Серед клієнтів Microsoft найбільш поширена функціональність продажів та управління взаємовідносинами з клієнтами, SAP – складського обліку, Oracle – складського обліку та звітності, Infor – складського обліку.

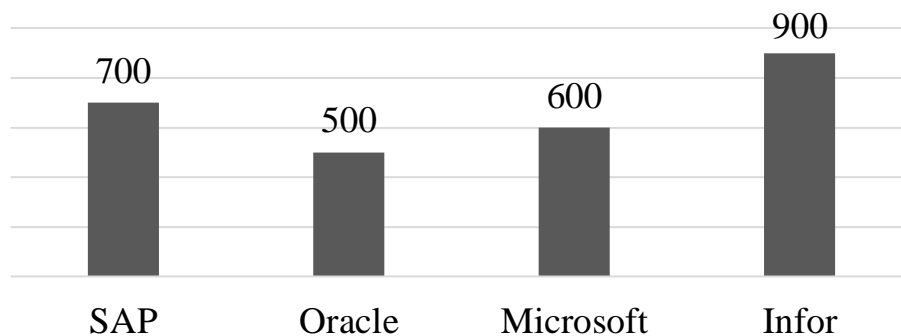
Рішення CRM є потужним продуктом, який має інтеграцію та спільні риси з рішенням Dynamics 365.

SAP є одним із небагатьох постачальників (на усіх рівнях), які мають транспортний компонент у своїй ERP-системі, тому великі організації зі складними транспортними процесами можуть бути залучені до SAP. Також SAP має високий рівень фінансового обліку, бюджетування та планування.

Визначення очікуваних витрат базується на розрахунку як вартості програмного забезпечення, так і загальної вартості впровадження. Відомо, що витрати на впровадження включають: внутрішні ресурси (Internal resources); зворотні ресурси (Backfill resources); зовнішні консультанти (External consultants); організаційний менеджмент (Organizational change management) [2].

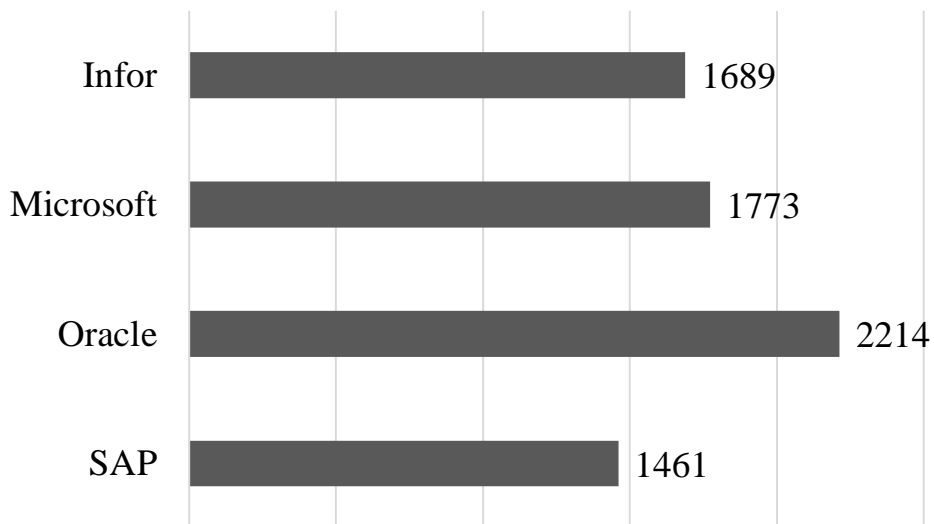
Дослідження показують, що компанії, які завершили впровадження продукту Oracle, витратили найбільше на проєкти. Це пов'язано з впровадженням таких продуктів, як бізнес-аналітика або інвестування в розширенні інфраструктури. Компанії, які завершили впровадження SAP, витратили найменше. Це пояснюється тим, що останнім часом SAP зменшує складність програмного забезпечення та його реалізації, що допомагає клієнтам скоротити терміни впровадження.

На рис. 1 подано фактичну середню вартість проєкту для кожного постачальника.

Рис. 1. Середня вартість проєкту, тис. дол.

Нормалізація цієї вартості на основі середньої кількості придбаних ліцензій показує іншу інформацію. Так, для SAP вартість впровадження у розрахунку на одну ліцензію становить 1 461 дол., Oracle – 2 214 дол., Microsoft – 1 773 дол., Infor – 1 689 дол. (рис. 2).

Рис. 2. Вартість впровадження проекту у розрахунку на одну ліцензію, дол.

Більша тривалість впровадження проекту впливає на здороження реалізації. За результатами опитування виявлено, що проект Oracle є одним з найдовших за тривалістю впровадження. Компанії, що завершили впровадження SAP, витратили найменше часу на проекти. На впровадження SAP в середньому витрачено 14,8 місяців, Oracle – 13,2 місяця, Microsoft – 13,5 місяців, Infor – 21,7 місяців. Нормалізуючи цю тривалість за середньою кількістю придбаних ліцензій, маємо такі цифри: SAP тривалість впровадження у розрахунку на одну ліцензію становить 0,032 місяця, Oracle – 0,055 місяця, Microsoft – 0,041 місяця, Infor – 0,044 місяця.

Зважаючи на пандемію коронавірусу COVID-19 та воєнний стан, відбулося обмеження постачань ERP-систем. Однак, розвиток бізнесу в режимі «онлайн» буде сприяти використанню програмних систем, призначених для управління компанією. Слід констатувати, що глобалізація економіки, її цифровізація, посилення конкуренції на ринку змушують керівників підприємств шукати нові підходи до управління компаніями. Останнє десятиліття характеризується переходом від функціонального до процесного підходу в управлінні, а, відтак, процесно-орієнтовна модель вимагає наявності взаємопов'язаних дій, реалізація яких забезпечує досягнення кінцевого результату.

Одним з інструментів є Enterprise Resource Planning (планування ресурсів підприємства), яка забезпечує практично всі функції, що виконуються і є визнаною ефективною системою управління процесами в компанії.

Список використаних джерел

1. Навіщо бізнесу «хмари»? Застосування хмарних технологій та їх переваги для бізнесу. URL: <https://www.sim-networks.com/ukr/blog/clouds-for-business> (дата звернення 21.11.2022).
2. Panorama Consulting Group 2022 Clash of the Titans. URL: <https://www.panorama-consulting.com/resource-center/clash-of-the-titans-sap-vs-oracle-vs-microsoft-vs-infor/> (дата звернення 21.11.2022).

Бродзь А. С.,
здобувачка ступеня бакалавра
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Ахновська І.О.,
к.е.н., доцент кафедри підприємництва, корпоративної та просторової
економіки Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця, Україна

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА З УРАХУВАННЯМ ТЕОРІЇ ПОКОЛІНЬ

Актуальність теми дослідження. У процесі фінансово-господарської діяльності торговельного підприємства існують витрати, викликані і пов'язані з його функціонуванням. Ці витрати залежать від особливостей діяльності підприємства і підпорядковуються законам економічного простору. Будь-яке торговельне підприємство має сукупність витрат, серед яких – затрати живої та уречевленої праці на здійснення поточної торговельно-виробничої діяльності підприємства; а за натурально-речовим складом – спожита частина матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. Також витрати підприємства прямо залежать від споживацького сектора, тобто тих суб'єктів, які купують товари і послуги торговельної установи. Тому, погоджуючись з науковими наробками деяких авторів [3], питання щодо управління витратами торговельного підприємства з урахуванням теорії поколінь варто розглядами у двох площинах: «підприємство – споживач» і «підприємство – підприємство».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив теорії поколінь на сучасний бізнес розглядали такі науковці, як В.А. Биба, Н.В. Давиденко, М.П. Денисенко, А.Б. Єрмоленко, А.О. Какодей, Н.В. Коваль та інші. Проте, управління витратами торговельного підприємства з її урахуванням залишається поза межами їх дослідження.

Метою дослідження є розгляд процесу управління витратами торговельного підприємства з урахуванням теорії поколінь.

Результати дослідження. Сьогодні активними суб'єктами фінансово-господарської діяльності економічного середовища є представники чотирьох поколінь, кожне з яких має свій погляд на стан речей, сповідує різні принципи ведення бізнесу, вони різняться рівнем і якістю освіти, ставлять перед собою різні бізнес-цілі тощо. У світі наразі набуває популярності теорія поколінь, яку започаткували американці Гоув і Штраус. Теорія запропонована американським істориком Вільямом Штраусом і економістом Нейлом Гоувом наприкінці 1980-х вбачає хід історії як циклічну послідовність: 4 оберти складають повний цикл (близько 100 років); до якого з 4 архетипів певне покоління буде приналежне, визначає оберт, на який припадає дитинство цієї вікової когорти [4].

Представникам різних поколінь завжди важко порозумітися. Це стосується усіх сфер життя, у тому числі і ведення бізнесу та підходів до розв'язання складних ситуацій, прийняття рішень в екстрених умовах. У кожного покоління свої

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

переконання і методи здійснення економічної діяльності, саме тому торговельні підприємства, очолювані представниками різних поколінь, по-різному ведуть свій бізнес і не однаково розподіляють і спрямовують витрати. А споживачі торговельних послуг мають різні пріоритети, що також впливає по-різному на торговельні підприємства.

Схематично охарактеризуємо особливості кожного з чотирьох поколінь. Baby boomers («бєбі бумєри») – найстарше покоління, цїнує порядок, повагу та відповідальне ставлення до роботи. X («їкси») понад усе цїнують успіх та гроші та згодні багато працювати заради них. Y або «мїленїали» ставлять у перевагу не гроші, а самореалїзацію та гармонїю життя і роботи. Z або «зумєри» сформувалися під впливом інформаційних технологїй і не уявляють свого життя без інтернету. Вважається, що саме з представниками цього покоління роботодавці мають найбільше проблем [1].

Відповідно до означених поглядів і прїоритетів представники кожного з поколінь матимуть свою стратегїю витрат торговельного підприємства. Для початку розглянемо питання у площинї: «підприємство – підприємство», тобто з'ясуємо, витрати у контексті налагодження роботи і витрат торгового підприємства в залежностї від складу його працівників відповідно до теорїї поколінь. Старше покоління, маючи за мету найвищий прибуток, робитимє спроби максимально скоротити матеріальні витрати підприємства, витрати на амортизацію і рекламу, додаткові послуги, ремонтні роботи, пакувальні матеріали тощо, аби у результатї збільшити чистий прибуток підприємства [3].

Представники покоління X будуть по-їншому сприймати сутність принципів витрат торговельного підприємства. Вони здатні знаходити баланс між прибутком і розвитком, вдосконаленням заради досягнення мети. Їхні дії будуть спрямовані на перспективу. Наприклад, вони не заперечуватимуть щодо фахового вдосконалення, витрат коштів на навчання персоналу, поліпшення умов праці тощо. «Мїленїали», які ставлять у перевагу не гроші, а самореалїзацію та гармонїю життя і роботи, відстоюватимуть витрати підприємства на соціальний захист працівників, страхування життя і здоров'я, якісний відпочинок у перервах, комфорт робочого мїсця тощо. Покоління Z добре розумїє користь у продажах від якїсної і всеохоплюючої реклами, а також спонукатимє керївництво торговельного підприємства освоювати інтернет-ринок для збільшення масштабів реалїзації своїх послуг [2].

Тєпер розглянемо проблему у площинї «підприємство-споживач», тобто з'ясуємо, що купують і на що витрачають кошти представники різних поколінь. «Бумєри», що цїнують гроші, звикли заощаджувати і не витрачатися на дрібницї, тому вони купують рїдше, але саме серед них – значний відсоток вартїсних покупок: нерухомїсть, авто, ювелїрні прикраси, на які вони накопичують роками і цїнують як статусні речї. Також вони багато витрачаються на продукти, медичні препарати і окуляри, насїння рослин для городництва. Клієнти-люди X, що дбають про свій комфорт, найбільше купують велику побутову технїку, якісний одяг і взуття, товари для дїтей, спорту, книги, автотовари. «Мїленїали» – та категорїя, що починає відчувати переваги покупок онлайн. Так як вони своєю мїсією вважають

покращення себе і всього навколо, то купують гарний брендовий одяг і якісну косметику, побутову техніку, електроніку, побутову хімію, нові меблі. Це покоління починає створювати сім'ї і найбільше народжує дітей, тому в колі їхніх пріоритетів – товари для вагітних і маленьких дітей. Витрачати час на стояння біля плити, як полюбують «бумери» і більшість людей X, не для «міленіалів», тому вони купують багато готових страв і напівфабрикатів. Клієнти, які належать до покоління Z, живуть сьогоднішнім днем, тому не відмовляють собі у приємних, інколи дуже вартісних, дрібничках, часто купують новий одяг і косметику, люблять прикрашати себе аксесуарами і парфумами, багато подорожують, пробують усе нове, витрачаються на оренду житла з якісними умовами у зручному місці. Кожен третій користується доставкою готової їжі. Вони найактивніші і найвимогливіші користувачі інтернет-магазинів [5]. Покоління Z, яке нині приходить на ринок праці і ринок споживання послуг, змінює стереотипи ведення бізнесу, пропонує нові прогресивні ідеї і нашоувхується на непорозуміння представників інших поколінь.

Висновки. У тезах розглянуто процес управління витратами торговельного підприємства з урахуванням теорії поколінь, охарактеризовано особливості кожного з чотирьох поколінь, які є основними представниками покупців, продавців і виробників сьогодні. З'ясовано, що головними рисами покоління «бебі бумерів», як клієнтів торговельного підприємства, є порядок, повага і відповідальність; покоління X – успіх та гроші, «міленіалів» – самореалізація і прагнення балансу; «зумерів» – зручність, комфорт і краса. Тому керівництву торговельного підприємства корегуючи політику управління витратами варто обирати адекватні методи та інструменти з метою посилення взаєморозуміння між працівниками, формування ефективних команд та досягнення цілей організації. А зовнішня діяльність торговельних підприємств повинна або підлаштовуватися під представників усіх поколінь, або ж обирати свій клієнтський сегмент.

Список використаних джерел

1. Гонитва поколінь. Як топменеджеру працювати з «зумерами» та міленіалами. URL: <https://thepage.ua/ua/business/gonitva-pokolin-yak-top-menedzheru-pracyuvati-z-zumerami-ta-milenialami>. (дата звернення: 27.11.2022).
2. Коваль Н.В., Биба В.А. Використання теорії поколінь в менеджменті персоналу. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2020/64.pdf. (дата звернення: 27.11.2022).
3. Сутність поточних витрат та витрат обігу торговельного підприємства, їх класифікація. URL: <https://buklib.net/books/26424/>. (дата звернення: 27.11.2022).
4. Теорії поколінь. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%97%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%8C>. (дата звернення: 27.11.2022).

ПЕРЕВАГИ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ БІЗНЕСУ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Цифрові трансформаційні процеси розвиваються динамічно у сучасному бізнес середовищі, вони тісно пов'язані з становленням та розвитком Індустрії 4.0. та є її невід'ємною складовою. Сутність цифрової трансформації підприємств полягає у спрощенні основних, забезпечуючих та управлінських процесів шляхом їх автоматизації, а цифровізацію доцільно розглядати, як дієвий інструмент, а не самоціль. Зазначене складає основу цифрової економіки, що, у свою чергу, є ключовим двигуном конкурентоспроможності, продуктивності, інновацій та, загалом, економічного зростання у глобальному цифрово-економічному середовищі [1]. Причому, ядром цифрової економіки постає саме цифровізація підприємництва та промисловості, що є і головним чинником зростання, у тому числі і цифрової індустрії [1].

У сучасному світі цифрові технології впроваджуються, як складова бізнес-процесів, а їх широке впровадження можна спостерігати в усіх, без винятку, сферах життя, оскільки: їх експонентне зниження вартості у поєднанні з наявними хмарними послугами знижує капіталовкладення, необхідні для започаткування бізнесу; їх застосування зменшує витрати, збільшує продуктивність та ефективність прийняття рішень; вони стають дешевшими та, відповідно, доступнішими завдяки безкоштовному контенту та послугам (через низькі граничні витрати): користувачі сплачують лише частину вартості, яка створюється в цифровій економіці; вони можуть використовуватися для створення унікальних продуктів, адаптованих до чітких потреб клієнта [2].

Доцільність цифрових змін варто розглядати з позиції основних переваг для усіх учасників даного процесу (підприємств, суспільства, уряду).

Перевагами для підприємств доцільно вважати: підвищення рівня продуктивності; удосконалення клієнтського сервісу, посилення персоналізації; оптимальна робота внутрішніх клієнтів; зростання рівня конкурентоспроможності; підвищення рівня якості; прискорений темп перебігу бізнес-процесів, процеси стають гнучкіші; посилення інноваційної складової підприємства; можливості розвитку нових напрямів бізнесу та впровадження нових бізнес моделей. Крім того, технології, що застосовують при цифровій трансформації, часто дозволяють здійснювати діяльність з будь-якого куточка світу, проводити відеоконференції, купувати продукти та різні побутові товари через мережу Інтернет, що є винятково важливим зважаючи на події у світі останніх років (світові карантинні заходи, пов'язані з пандемією COVID-19, війна). Головні переваги цифрової трансформації для підприємств можна вбачати у наступному: підвищення ефективності та скорочення часу на повторювані завдання за допомогою автоматизації процесів

організації; покращення комунікації з клієнтами, партнерами і співробітниками; нові можливості для обслуговування клієнтів; підвищення рівня конкурентоспроможності на бізнес-ринку шляхом оптимізації процесів організації. Відбувається підвищення рівня екологічності, виробництво сталих продуктів супроводжується скороченням часу та витрат, як результат, спостерігається підвищення якості продукції та швидка реакція на зміну кон'юнктури ринку, диверсифікація виробництва зростаючої кількості виробів на численних виробничих майданчиках.

Перевагами для суспільства спрямовані на: підвищення рівня якості послуг; оптимізацію витрат часу на отримання товарів та послуг; здобуття нових знань і навичок, адаптація до ефективного застосування технологій у повсякденному житті, що, у свою чергу, спонукає до розширення власних можливостей. Цифровізація також може сприяти вирішенню соціальних проблем, наприклад, полегшивши доступ до основних послуг у сфері охорони здоров'я (електронна система охорони здоров'я) та освіти (дистанційне навчання), наданню фінансових послуг, прозорості та ефективності діяльності уряду (наприклад, електронний уряд: система електронних регламентів та реєстрацій).

Зауважимо, що цифровізація не обмежується виключним використанням технологій, їй притаманний і суттєвий вплив на культуру, оскільки технології інтегруються в усі сфери діяльності, дозволяють сприймати їх інакше, використовувати більш ефективно. Так, можна спостерігати процес мінімізації витрат (цифровізація документів, що призводить до загальної оптимізації процесу), децентралізації виробництва, підвищення ефективності та продуктивності, а також зростаючу швидкість прийняття рішень у реальному часі, що прямо впливає на ефективність багатьох суміжних процесів.

Переваги для урядів країн світу також помітні та спрямовані на: соціально-економічний розвиток країни; забезпечення прозорості перебігу державних процесів; покращення інвестиційного та інноваційного клімату; зростання кількості робочих місць та підвищення рівня їх якості; зростання якості державних послуг та оптимізація часу на їх надання; зростання рівня безпеки країни (у тому числі, економічної); оперативне реагування країни на потреби і вимоги її громадян.

Вигоди від цифровізації, очевидні, та матимуть позитивний вплив на всіх учасників процесу, громадяни, бізнес, державні службовці, політики, економіка в цілому. В контексті України можна говорити і про наступні ефекти впливу, які були прогнозовані до початку війни [3] та, на думку автора, тільки посилюватимуть свій позитивний вплив у часи відновлення України після її перемоги: збільшити продуктивність праці, стати потужним мультиплікатором, здатним у короткий період підтримати вітчизняну економіку, а також забезпечити її реальне зростання; загальний обсяг інвестицій у цифровізацію промисловості, бізнесу та виробництв до 2030 може скласти до 70 млрд дол., а в цифрові інфраструктури — до 16 млрд дол. (з них 80% - кошти приватних компаній); споживання продукції та послуг сектору інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) локальним ринком складе від 86 до 100 млрд дол., не враховуючи громадського сегменту (без приватного споживання в домогосподарствах) [3].

Крім того, кожен українець зможе капіталізувати себе, власні знання, вміння та навички завдяки використанню цифрових технологій. Доступними стануть можливості створювати, розвивати та продавати свої ідеї, продукти та послуги через онлайн-сервіси та платформи, із допомогою власних ботів та цифрових особистостей «копій», без посередників і роботодавців. Відкритою стане і можливість порівняно легко, зручно та швидко створювати бізнес із початкової стадії його розвитку та отримувати дохід від реалізації власного творчого потенціалу, креативних ідей та, власне, інтелекту [2, 4].

Наведений перелік переваг може бути досягнуто урядами країн за умови застосування системного підходу, у такому випадку, цифрова трансформація стимулюватиме і розвиток відкритого інформаційного суспільства, що є основою формування та функціонування демократичних країн світу. Перелік заходів при цьому буде доволі широким, від маркетингових до фіскально-мотиваційних. Зазначений перелік переваг не є вичерпним, позитивний ефект від трансформаційних процесів охоплює широкий спектр можливостей та, з метою досягнення високого рівня ефективності, потребує детального вивчення з боку уряду, бізнесу, суспільства та їх ефективної кооперації.

Такі сфери, як митне регулювання, податкова система містобудування, земельні відносини, охорона здоров'я, освіта, соціальний захист та пенсійне забезпечення, судочинство, захист інформації, - визначені урядом, як ті, що є найбільш залежними від цифрових змін, оскільки часто містять суттєві ризики щодо корупції, а отже, потребуватимуть найвищого рівня уваги і першочергових дій.

Список використаних джерел

1. Цифрова адженда України-2020 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ucsi.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
2. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv>
3. АППАУ. Проект Національної стратегії Індустрії 4.0 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.industry4ukraine.net/publications/national-strategy-for-industry-4-0/>
4. Україна 2030Е - країна з розвиненою цифровою економікою [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>

ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНІ АВТОНОМНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ В ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Технологія блокчейн стала новою парадигмою побудови децентралізованих систем, які не потребують створення центрального органу управління для управління та побудови систем співпраці та кооперації. Можливості блокчейн-додатків вже почали виходити за межі цифрових фінансів, і все більше використовуються для децентралізованої організації ком'юніті (цифрових спільнот) та учасників цифрового партнерства. Децентралізовані автономні організації (далі - ДАО), побудовані на основі технології блокчейну, являють собою нову форму колективного управління, у якій спільноти організуються спираючись на децентралізовану інфраструктуру Інтернету третього покоління (web 3.0).

Ми пропонуємо розглядати концепцію ДАО як інноваційну технологію економічної організації, здатну реагувати на нові виклики часу через швидку та дистанційну організацію економічної взаємодії незалежно від географічного розташування учасників партнерства, на основі довіри та інструментів, що пропонуються технологією розподіленого реєстру. Така нова форма кооперації, заснована на децентралізації та автономії, пропонує технологію ДАО як конкуруючу форму, що замінює стандартні форми кооперації та організації на основі Інтернету другого покоління (web 2.0).

Концепція економічного партнерства, відома ще з давніх часів і висвітлена в працях перших економістів давнини таких як грецький Гесіод та його концепція ферми як форми організації колективного виробництва [1] та китайський Тао Чжу Гонг з його вченням про ведення бізнесу [2]. До наших часів дійшли принципи організації бізнесу на основі справедливості та правильного розподілу ресурсів. Цифрові технології сучасності дають можливість впроваджувати інновації нових форми економічної співпраці, покращуючи дотримання цих принципів в поєднанні з сучасними вимогами до персональних даних та швидкості обробки інформації.

ДАО, організована з використанням смарт-контрактів, де за допомогою програмного коду записана логіка взаємодії всіх учасників, яка разом з формами цифрових активів можуть створювати внутрішню економіку організації для заявленої мети, а також взаємодіяти з іншими подібними формами взаємодії, такими як протоколи обміну цифрових активів, інструментами комунікацій та управління. Одними з переваг використання такої форми цифрової співпраці є простота участі в створенні спільного продукту, спільне управління та справедливий розподіл винагород [3]. Можливості ДАО посилюються цифровим середовищем економіки web 3.0 зі всією різноманітністю баз даних, сенсорів та системою цифрових економічних агентів. Під час складних подій пов'язаних з пандемією та військовим станом, форми дистанційної кооперації непогано проявили себе при подолання негативних наслідків, організації взаємодопомоги та виробництва предметів першої

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

необхідності. З іншого боку, не зважаючи на активним розвиток інфраструктури, технологія ДАО знаходиться на початковій стадії свого розвитку і має деякі складності і недоліки, які заважають активно використовувати таку форму кооперації в нинішніх економічних умовах.

Таким чином, переваги та недоліки дають можливість порівнювати ДАО з традиційними формами економічної взаємодії, в тому числі на основі розроблених методів порівняння інновацій.

Таблиця 1

Переваги та недоліки форм економічної взаємодії

Форма взаємодії	Сильні сторони	Слабкі сторони
Спільнота/група	Відсутність обмежень на участь Адаптованість Загальна доступність	Юридична незахищеність Відповідальність учасників Відсутність податкового планування Повільне прийняття рішень
Традиційні бізнес організації/компанії	Визначений правовий статус Наявність правових прецедентів Можливості для податкового планування Масштабованість Доступ до традиційних капіталів Традиційні управлінські повноваження	Високі вимоги до вступу Відсутність прозорості Відсутність гнучкості Обмежена участь в управлінні Домінування менеджменту Розподіл власності/управління
Партнерство у web 2.0	Визначені правила участі Адаптованість Загальна дистанційна доступність Безкоштовний технічний доступ	Відсутність контролю за даними у учасника Неконтрольована реклама Відсутність впливу на послугу
ДАО/партнерство у web 3.0	Відсутність обмежень на участь Швидкість транзакцій Адаптованість Прозорість Сумісність Децентралізоване управління Винагороди, засновані на токенах Експерименті можливості Загальна дистанційна доступність Автоматизація смарт-контрактів Технологічна довіра	Правова невизначеність Невизначеність ролей Складне інформаційне координування Обмежений інструментарій Виклики для управління Можливі претензії від уряду Податкова невизначеність Загальна доступність Невелика вартість технічного доступу

Джерело: розроблено авторами на основі [4]

Методики аналізу інновацій дозволяють порівняти традиційні форми економічного партнерства з формами партнерства у web 3.0 з метою визначення економічних переваг, в тому числі за наступними категоріями: доступність, справедливість, довіра, можливості самореалізації, автономність, швидкість

прийняття рішень, та ін. Також модель дозволяє аналізувати інновації на предмет технічної продуктивності, функціональності, надійності, безпеки, екологічності та легкості в використанні. За багатьма параметрами ДАО технологічно і суттєво відрізняється від технологій web 2.0, приймаючи до уваги технічний потенціал. З цього робимо висновок, технологія ДАО має потенціал, який тісно залежить від прикладних розробок та практичного її застосування. При цьому значна увага повинна приділятися розробкам інтерфейсу та фронтенду, що дозволить використання відповідних додатків широким колом користувачів.

Список використаних джерел:

1. Hesiod's Works and Days as an Economics Textbook, Gregory T. Papanikos, Athens Journal of Business & Economics – Volume 8, Issue 4, October 2022 – Pages 385-416, <https://doi.org/10.30958/ajbe.8-4-5>
2. Asian Firms - History, Institutions and Management, Frank B. Tipton, University of Sydney, Australia, Edward Elgar, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA - https://www.academia.edu/35191715/FE6002_3947_41BE_BAC1_8DFED8AC
3. From Technology to Society: An Overview of Blockchain-Based DAO, April 2021, DOI: 10.1109/OJCS.2021.3072661, - Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/350865812_From_Technology_to_Society_An_Overview_of_Blockchain-Based_DAO
4. Web 2.0: An analysis of the pros and cons, Gabriel Gazzaneo, Jéssica Mion, Luiz Eduardo Souza & Pamela Rodrigues, - Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.academia.edu/11977059/Web_2_0_An_analysis_of_the_pros_and_cons
5. Decentralized Autonomous Organization (DAO): Utopia or Equitable Distribution?. Available from: https://www.researchgate.net/publication/358728033_DECENTRALIZED_AUTONOMOUS_ORGANIZATION_DAO_UTOPIA_OR_EQUITABLE_DISTRIBUTION [accessed Sep 02 2022].
6. A Model of Idea Evaluation and Selection for Product Innovation, July 2015, Conference: International Conference on Engineering Design (ICED 15) At: Milan, Italy Volume: DS 80-8 Proceedings of the 20th International Conference on Engineering Design (ICED 15) Vol 8: Innovation and Creativity, - Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/283425054_A_Model_of_Idea_Evaluation_and_Selection_for_Product_Innovation

В'ялий В.І.,
Здобувач ступеня бакалавра
Резнікова Н.В.,
д.е.н. професор кафедри міжнародних економічних відносин
Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка
м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯВОЄННОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ПОДАЛЬШОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТУ

Безумовно, це факт, що світова економіка все більше і більше глобалізується із плином часу. Як на мене, то в найближчому майбутньому не варто очікувати реверсу цієї тенденції. Глобалізація довела свою корисність на практиці; вона наразі лежить в основі зростання економіки, адже, погодьтеся, без глобалізації ресурс збільшення та розширення як світової економіки, так і окремо взятої країни вже давно б вичерпався. На мою думку, яскравим прикладом позитивного прикладу впливу глобалізації є економіка «азійських тигрів» та Китаю. Відносно вільний рух капіталу дав ресурс для започаткування виробництва, вільний рух технологій наділив знаннями та уміннями, відкриті ринки інших країн забезпечили збут виробленого. Апелюючи до контексту моєї роботи, зазначу, що я вважаю повоєнну відбудову неможливою без феномену глобалізації, що вже було доведено історією (мова про план Маршалла).

Зважаючи на те, що глобалізація ще не досягла того рівня, коли зникають державні кордони, національності та етноси, всі народи гомогенізуються, варто все ж розглядати вищезгадані процеси із точки зору окремої країни, в нашому випадку - України. На жаль, наша Батьківщина стала відома усьому світу через те, що вона зазнала величезних руйнувань, утратила значну кількість людей та наразі продовжує боротьбу за виживання. Проте у світовому дискурсі, окрім прямої фінансової, гуманітарної та військової підтримки, вже зараз доволі багато уваги приділяють не тільки подальша відбудова України, а і її роль у світовій економіці та культурі. Доказом цього слугує те, що Україну прийняли в кандидати на вступ до ЄС, бюрократичні процедури проходили і проходять по прискореній процедурі (згадайте лиш заповнення опитувальника ЄС та подача заявки на вступ до НАТО).

Керуючись вищезгаданими міркуваннями, можна провести дослідження з метою визначення ролі майбутньої України у сучасному глобалізованому світі, визначити основні напрямки та тенденції розвитку нашої економіки, скористатися теоріями мікро-, макроекономіки та міжнародної торгівлі задля знаходження нових порівняльних переваг України на світовому ринку товарів і послуг.

Я переконаний, що найочевиднішим сектором економіки, який по закінченню військових дій має суттєво розвинутися та отримати світове визнання, має стати військово-промисловий комплекс України. Глобалізація невпинно розширює співпрацю між країнами навіть у настільки специфічній сфері виробництва, як виробництво військового обладнання. Не секрет, що в російських модифікаціях радянських танків знаходили французькі складові, іранські безпілотники

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

складаються із запчастин, вироблених по усьому світу. Тобто можна дійти висновку, що один із аспектів глобалізації- гомогенізація,- значно вплинула на технологічний розвиток. Наразі в світі прослідковується загальна тенденція до збільшення кількості озброєння. До прикладу, Польща закуповує у Японії сотні танків та одиниць артилерії, США запускає повномасштабне виробництво не тільки задля підтримки України, а й для своїх потреб. Україна, як на мене, уже має порівняльну перевагу у сфері ВПК, адже наші виробники вже мають безцінний досвід та можливість випробувати все на полі бою. На додаток можна сказати, що вже зараз компанії намагаються або відкривати філії своїх компаній на території України(BAYKAR), або запустити спільне виробництво на території країн НАТО (заява міністра оборони України, деталі не розголошуються).

Не секрет, що глобалізація неможлива без вільного руху капіталу, що дає можливість досягти раціоналізації використання ресурсів. Очевидним фактом є те, що Україна має так звану низьку базу, тобто низьку вартість праці, що робить вартість кінцевого товару нижчою, ніж у розвинутих країнах. Як на мене, то рух капіталу можна характеризувати приказкою «де тонко, там і рветься», тобто фінансова маса шукає для себе найбільш оптимальні варіанти, порівнюючи ризик із можливим прибутком. Донедавна типовим прикладом магніту інвестицій вважали Китай, проте наразі він втрапив у пастку середніх доходів та вже не може запропонувати іноземним інвесторам дешеву робочу силу. На додачу до цього, в країні відбуваються делібералізаційні процеси, що негативно вплинули на очікування інвесторів.

Ще однією особливістю глобалізації можна вважати те, що, по-перше, вона дала можливість утворити транснаціональні корпорації по типу Apple чи Amazon, а по-друге, ці ТНК можуть вільно обирати, де розташовувати виробництво, штаб-квартиру і так далі. Перший пункт уже був розглянутий вище. Щодо другого пункту можна сказати те, що деякі країни чинять значний податковий та політичний тиск на ТНК. Для виходу із під державного нагляду вони змушені обирати більш бізнесорієнтовані країни, такі як Ірландія, або виходити в офшори, що є незаконним. У план післявоєнного відновлення деякі спеціалісти пропонують включити пункт надання Україні статусу мідшору. Ставки податків для держав-членів ЄС визначені відповідними органами організації, проте для нашої держави, зважаючи на обставини, можна було б дозволити мати ставки податків нижчі за загальноєвропейські, що б заохотило фірми-резиденти країн ЄС змінити свою реєстрацію на українську. Таким чином нам би вдалося скористатися процесом глобалізації та суттєво покращити наше фінансове та репутаційне становище у світі.

Безумовно, основою глобалізації є технічний розвиток. Війна дала значний імпульс розвитку національного виробництва технологічних товарів як військового, так і гуманітарного характеру. Обставини змусили нашу систему стратегічної комунікації за неймовірно короткий проміжок часу перейти на новий етап зв'язку- супутниковий інтернет. Мова йде про обладнання Starlink компанії Ілона Маска. Україна- не перша країна, що освоїла такий тип інтернет-зв'язку, проте обставини змусили нас набагато більше та активніше його впроваджувати, адже Starlink- доволі дороге та технічно складне задоволення. Цей факт дає нам порівняльну перевагу в

майбутньому перед іншими країнами, які будуть менш пристосовані до такого типу зв'язку.

Взагалі, головною перспективою України у боротьбі із конкурентами за подальшої глобалізації я вбачаю у прогресивній молоді. Україна має освічене населення, яке легко сприймає новинки та пристосовується до глобальних змін у світі. Це можна побачити на прикладі ринку криптовалют. За даними Triple A, в Україні криптоактиви є у 12% населення, що є найбільшим показником у світі. На моє переконання, криптовалюта є також проявом глобалізації, адже вона створена з метою гомогенізації платіжного простору та уникнення надмірного контролю.

Звернути увагу також можна на галузь сільського господарства. Донедавна вважалося, що у цій сфері прогрес досягнув максимуму, проте, зважаючи на розширення наукової та селекційної діяльності, імпульс до розвитку можна знайти іншим способом. Зрозуміло, що наразі основою нашого сільського господарства є традиційні методи та способи вирощування врожаю та тваринництва, проте надалі існує перспектива запровадження нових, генетично модифікованих видів рослин та тварин. Населення землі невинно зростає величезними темпами, тому може настати момент, коли аграрії просто не зможуть забезпечити всіх продуктами харчування. Україна може стати першопроходцем у цій галузі, адже в неї вже є статус досвідченого та прогресивного аграрія, вона має багато ініціативних та молодих підприємців, які готові до експериментів.

Підсумовуючи усе вищесказане, можу зазначити, що глобалізація в цілому, на мою суб'єктивну думку, має піти в плюс економіці України, адже з багатьох причин у нашій країні існують умови для виникнення нових прогресивних галузей та напрямків, що в майбутньому можуть скласти основу глобалізованого економічного та соціокультурного простору.

Список використаних джерел

1. Вишлінський Г. Якою має бути Україна після перемоги? Спільний документ експертів “Бачення України 2030” [Електронний ресурс] / Гліб Вишлінський // Центр економічної стратегії. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://ces.org.ua/ukraine-after-victory/>.
2. Резнікова Н. Не Старлінком єдиним. Німецькі пригоди Ілона Маска й відбудова України [Електронний ресурс] / Н. Резнікова, В. Панченко // Український тиждень. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://tyzhden.ua/Economics/254741>.
3. Резнікова Н. У пошуках бустеру для повоєнного відновлення України. Чи може мідшор стати ефективним засобом наповнення бюджету і залучення інвестицій [Електронний ресурс] / Н. Резнікова, В. Панченко // Український тиждень. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://tyzhden.ua/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0/254687>.
4. Резнікова Н., Панченко В. Війна на Україні як тригер потрясінь, що змінять світ: аналіз звіту McKinsey [Електронний ресурс] // Industry4Ukraine. 01.06.2022. – Режим доступу: <https://www.industry4ukraine.net/publications/vijna-na-ukrayini-yak-tryger-potryasin/>

5. Резнікова Н., Панченко В. Політекономія допомоги або Навіщо світові план відбудови України? [Електронний ресурс] // Український тиждень. 21.04.2022. – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Economics/254792>

6. Аналітичний звіт «Підходи до прозорого і підзвітного відновлення в Україні» [електронний ресурс] // Експерти офісу ефективного регулювання. 2022. Режим доступу до ресурсу: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2022/06/UA-Approaches-to-transparent-accountable-recovery.pdf>.

Гордійко К.С.
здобувач ступеня магістра

Резнікова Н.В.
*д. е. н., професор, професор кафедри
світового господарства і міжнародних економічних відносин,
НН інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ШОКИ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ В КОНТЕКСТІ АСИМЕТРИЙ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

В економічній літературі шок невизначеності визначається як наслідок випадкової події (наприклад, війни), яка робить економічні перспективи менш передбачуваними [1, с. 1179]. У результаті такого зростання невизначеності падає економічна впевненість, що призводить до скорочення очікуваних витрат домогосподарств і підприємств [2, с. 8]. Ці шоки, насправді, відображають нову норму підвищеної глобальної турбулентності, спричинену внутрішньою та міжнародною політичною фрагментацією, втім, вони дещо відрізняються від економічних потрясінь, про які світові лідери звикли думати [3, с. 313].

Шок невизначеності може збігатися з типовим економічним шоком, як у випадку з вторгненням Росії в Україну, що призвело до перебоїв у постачанні енергоресурсів і продовольства, а отже, підвищило ціни на них. Однак це не є обов'язковою умовою: вибори в США створили значну невизначеність для компаній ще до того, як вони безпосередньо вплинули на реальну економіку.

У сучасній економічній літературі використовується надзвичайно широкий спектр різних підходів для визначення шоків невизначеності. Втім одна із основних проблем полягає в тому, що за своєю природою невизначеність важко оцінити. Дослідження економічного впливу цього феномену на світову економіку впродовж останніх 25 років [4], проведені National Bureau of Economic Research, показали, що одним із найкращих для оцінки є практичний підхід. Цей підхід полягає у підрахунку частоти використання слова «невизначеність» (та його варіантів) у звітах Economist Intelligence Unit, отриманих від низки репортерів і аналітиків, які слідкують за кожною країною, відредагованих до узгодженого формату та призначених для національних і міжнародних компаній та інвесторів. Щоб зробити світовий індекс невизначеності придатним для порівняння між країнами, згідно із методологією National Bureau of Economic Research необроблені підрахунки корегуються відповідно до загальної кількості слів у кожному звіті, а відповідні звіти були зважені за ВВП кожної країни, щоб створити міру невизначеності для глобальної економіки. Проведений в рамках дослідження аналіз [4] вказує на те, що після глобальної фінансової кризи 2008 року та подальшої європейської боргової кризи економічна та політична невизначеність поступово зростала. Вона почала стрімко зростати у 2016 році та досягла своїх історичних максимумів у 2020 році з початком пандемії Covid-19. Цей показник значно знизився у 2021 році, коли Covid-19 почав ставати ендемічним у багатьох частинах світу, втім вже у 2022 році знову зріс після

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

російського вторгнення в Україну, про що свідчить наведена у [5] динаміка світового індексу невизначеності за останні 30 років.

Однією з переваг підходу, застосовуваного в рамках дослідження, є те, що одночасно з аналізом глобальної світової невизначеності є можливість виявити її причини, а також її внесок до зростання світового рівня невизначеності та відносну вагу у порівнянні із іншими обраними факторами, дослідивши, які слова з'являються поруч із згадками про невизначеність в обраному наборі даних. У [5] проілюстровано процес зростання світового рівня невизначеності внаслідок виникнення п'яти ключових шоків: 1) Brexit, 2) обрання Дональда Трампа на посаду президента США, 3) торговельного протистояння між США та Китаєм, 4) пандемії Covid-19 та 5) вторгнення РФ в Україну. Також для кожного з цих факторів наведено відносну вагу світового рівня невизначеності у порівнянні з іншими обраними факторами [5].

Завдяки вказаному практичному підходу було виявлено, що в червні 2016 року невизначеність, пов'язана з ситуацією щодо Brexit у Великій Британії, зростає після несподіваного голосування за вихід країни з ЄС. Однак з огляду на його відносну вагу, обрання Дональда Трампа на посаду президента США зробило більший внесок у зростання світового рівня невизначеності. У 2018 році розпочате торговельне протистояння між США та Китаєм дало значний поштовх до зростання невизначеності по всьому світу, ставши найбільшим окремим фактором у порівнянні з попередніми роками. А вже у 2020 році пандемія Covid-19 стала ключовим рушієм глобальної невизначеності, і його відносна вага лише нещодавно зменшилась у зв'язку з появою нового шоку невизначеності, яким стала війна в Україні, і зростанням торгової невизначеності, пов'язаної із нею.

Хоча кожний шок невизначеності має свої конкретні характеристики та відмінні наслідки, спільним результатом усіх є більша гео економічна фрагментація та підвищення поляризації політики в США та Європі. Усі ці тенденції сприяють зростанню глобальної невизначеності, тож наразі актуальним завданням є знаходження способів мінімізації його наслідків.

Однак перш ніж боротися з симптомами зростання глобальної невизначеності, слід звернути увагу на її причини. Симптоми невизначеності можуть бути пом'якшені, серед іншого, за допомогою економічної політики. Втім тут варто пам'ятати про те, як саме працює невизначеність. По-перше, широкі обмеження означають, що суб'єкти менше реагують на монетарну та фіскальну політику, коли рівень невизначеності є високим. По-друге, ефект невизначеності є неоднорідним і залежить, серед іншого, від ступеня незворотності рішення суб'єкта або від ступеня його впливу. Тому для того, щоб бути ефективною, відповідна політика повинна встановлювати чіткий стимул.

Список використаних джерел

1. Jurado, K. Measuring uncertainty [Electronic resource] / K. Jurado, S. C. Ludvigson, S. Ng // American Economic Review / Vol. 105, № 3, pp. 1177-1216. - 2015. - URL: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/aer.20131193>

2. Scotti, C. Surprise and uncertainty indexes: Real-time aggregation of real-activity macro-surprises [Electronic resource]. / C. Scotti // Journal of Monetary Economics / Vol.

82, pp. 1-19. - 2016. - URL:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0304393216300320>

3. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. Київ: Аграр Медіа Груп, 2022. 674 с.

4. Ahir, H. The World Uncertainty Index [Electronic resource] / H. Ahir, N. Bloom, D. Furceri // National Bureau of Economic Research. - 2022. - URL:
https://www.nber.org/system/files/working_papers/w29763/w29763.pdf

5. Bloom, N. Visualizing the Rise of Global Economic Uncertainty [Electronic resource] / N. Bloom, H. Ahir, D. Furceri // Harvard Business Review. - 2022. - URL:
<https://hbr.org/2022/09/visualizing-the-rise-of-global-economic-uncertainty>

ОФШОРНІ ЗОНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДМИВАННЯ ДОХОДІВ

Однією з особливостей глобалізації світових фінансових відносин є утворення та функціонування офшорних зон, які являють собою так звані податкові гавані. Офшорні зони створюють сприятливий валютно-фінансовий та фіскальний режим, а також високий рівень банківської та комерційної таємниці. На сьогодні зони офшоризації не мають чіткого визначення, тому кожна країна самостійно формує перелік територій, що вважає офшорними зонами. В Україні повний список офшорних зон приведений у «Переліку офшорних зон», затвердженому Розпорядженням Кабінету Міністрів України.

Використання офшорної економіки є доволі спрощеним механізмом відмивання коштів одержаних злочинним шляхом, який чинить негативний вплив на економіку країни, спричинює суттєві втрати дохідної частини державного бюджету та посилення розвитку тіньового сектору економіки.

Приблизно 100 – 300 млрд гривень щоріку осідають у світових офшорних зонах, що не є дуже масштабним у порівнянні з іншими країнами. За різними оцінками у податкових гаванях може перебувати близько 10-13% світового ВВП, тобто більше 10 трлн дол..

Методів та схем відмивання коштів через офшорні зони є багато і даний список регулярно поповнюється новими способами. Зокрема, варто перелічити найпопулярніші схеми виводу грошей через офшори (див.рис. 1).

Зокрема, до негативних чинників, що спричиняє діяльність офшорних зон варто віднести:

- уникнення оподаткування та зростання тінізації економіки;
- стимулювання відтоку капіталу;
- дестабілізація економіки, оскільки офшорні зони в перспективі акумулюють великі обсяги капіталу;
- невиправдано великі обсяги вкладання коштів в організацію офшорної юрисдикції порівняно із закордонними інвестиціями, оскільки досить часто офшорні центри слугують для нього лише транзитною базою.

Всі вище перераховані чинники стимулюють відмивання коштів отриманих злочинним шляхом через офшорні зони.

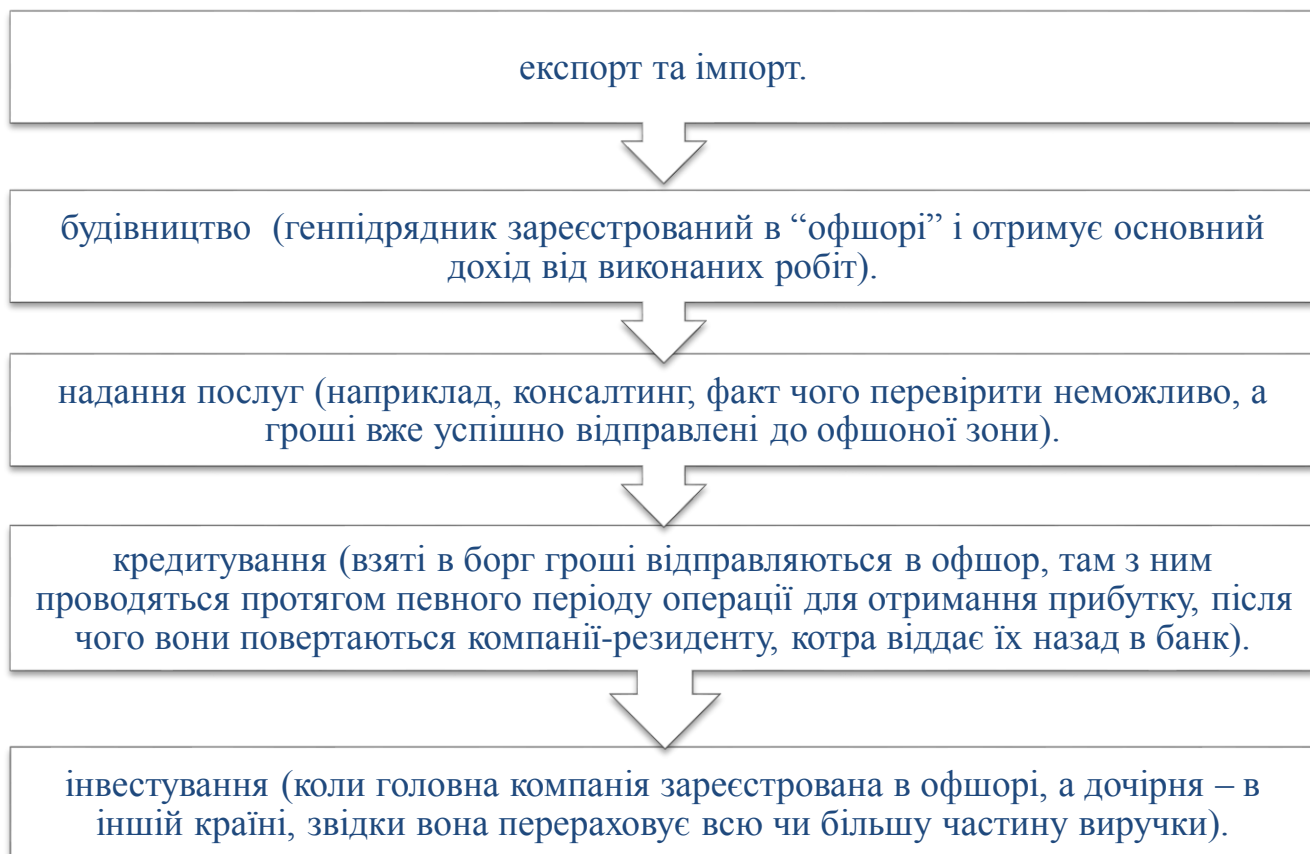

Рис. 1. Схема виведення «брудних грошей» через офшорні зони*

*Примітка: авторська розробка

Отже, для мінімізації проблем, які створює офшоризація, доцільно вжити такі заходи:

- реформування національної системи податкового законодавства, зокрема зниження рівня сукупного податкового тягаря;
- активізація процесів деолігархізації та демонополізації;
- профілактика податкових правопорушень та формування високого рівня податкової культури, в тому числі створення механізму, за роботи якого, уникнення від сплати податків було б неможливо;
- реалізація принципу невідворотності відповідальності за порушення законодавства у сфері податків і зборів;
- розробка ефективного виду моніторингу за грошовими операціями для Міністерства фінансів та Національного банку України [2, с.157];
- запровадження на рівні міжнародних стандартів бухгалтерського обліку обов'язкової звітності про діяльність в офшорних зонах [2, с.158];
- підготовка низки підзаконних нормативно-правових актів, які б регулювали діяльність офшорного бізнесу [2, с.158].

Отже, існування світового економічного простору не відбувається без функціонування офшорних зон. Незважаючи на їх привабливість податкові гавані чинять негативних ефект на національну економіку, зокрема спричинює суттєві втрати дохідної частини державного бюджету. Комплексне виконання вище запропонованих заходів, активні дії з боку держави дозволить знизити рівень офшоризації та тінізації економіки і як наслідок знизити рівень відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом.

З урахуванням світового досвіду офшори для України мають трансформуватися із зон утримування прибутку, капіталів та прав власності на активи у зону української юрисдикції, використовуючи їх як філіали або як трамплін для завоювання висококонкурентних закордонних ринків. Це дасть змогу Україні отримати суттєві фінансово-інвестиційні потоки, покращити соціально-економічне становище [2, с.158].

Список використаних джерел

1. Кахович О.О., Натюшин О.К. Шуліка О.О. Функціонування офшорного бізнесу та необхідність його законодавчого регулювання. *Економічний простір*. 2011. № 46. С. 12–20. (дата звернення 16.11.2022).
2. Мартиненко В.О., Гордієнко В.П. «Аналіз функціонування офшорних зон та шляхи подолання наслідків їх негативного впливу на економіку України». *Електронне наукове фахове видання. Випуск 15*. 2018. С. 154-158. (дата звернення 16.11.2022).

Грод М.І.,
*аспірант Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Резнікова Н.В.,
*д.е.н., проф., професор кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин Навчально-наукового
інституту міжнародних відносин Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЗЕЛЕНОГО ЗРОСТАННЯ З ПОЗИЦІЙ СТАЛОСТІ ТА РОЗВИТКУ

Очевидно, що набуття нових порівняльних переваг за допомогою екологічної політики не може бути одномоментно відтворене усіма країнами-учасницями світогосподарських зв'язків, а відтак воно може бути інструментом цілеспрямованого довгострокового руху до глобального зеленого зростання на засадах сталості в контексті вирішення глобальних проблем міжнародного економічного розвитку [1]. Екологічні проблеми не можуть бути належним чином вирішені, якщо основна увага приділяється досягненню економічної стабільності, адже ідея зеленого зростання має визначатися не лише зростанням ВВП, а й посиленням захисту довкілля та раціонального використання ресурсів. Основними чинниками зеленого зростання задля досягнення економічної стійкості є: підвищення ефективності використання ресурсів; державні інвестиції з потенційним рефінансуванням за рахунок підвищення ефективності; форсований темп інновацій в екологічних та ресурсозберігаючих процесах та продуктах; динаміка майбутніх зелених ринків; обмеження розвитку, що шкодить довкіллю.

Уряди багатьох країн, в числі яких Данія, Південна Корея, Південна Африка та Ефіопія, в даний час реалізують промислові стратегії з урахуванням мети сприяння глобальному сталому економічному розвитку. Китай, зокрема, із семи стратегічних галузей, які зосереджували основні інвестиції у XII-му п'ятирічному плані, що реалізовувався у період з 2011–2015 рр., зеленими визначав три – альтернативну енергетику, автомобілебудування на альтернативному паливі, енергозбереження та захист навколишнього середовища. Такий підхід уможливив його становлення в якості провідного світового експортера як вітряних, так і сонячних технологій. Другий аргумент на користь того, щоб розглядати «зелені робочі місця» як провісник ширшого зеленого зростання, пов'язаний із загальним твердженням, що низьковуглецеві енергетичні системи та інші екологічні технології символізують собою нову промислову революцію. Стверджується, що їхній всеохоплюючий вплив викличе хвилю інновацій у методах виробництва, продуктах та способі життя, які змінять економіку так само, як і попередні технології, такі як паровий двигун, залізниця, двигун внутрішнього згоряння та мікропроцесор. Ті, хто висуває цей аргумент [2], зазначають, що економічне зростання має тенденцію

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

відбуватися «довгими хвилями» приблизно в 50–60 років саме під впливом технологічних досягнень, які охоплюють і перебудовують цілі системи виробництва, розподілу та споживання. Стверджується, що наступна довга хвиля зростання буде зумовлена головним чином інформаційними технологіями, але у поєднанні з різними формами низьковуглецевих та «розумних» енергетичних систем, новими сільськогосподарськими та виробничими технологіями, новими матеріалами та новими системами переробки, що закладає потенціал для створення економіки зі значно меншим впливом на довкілля. Окреслене символізує найрадикальнішу форму аргументу на користь зеленого зростання, де поліпшення стану довкілля розглядається як можливий драйвер економічного зростання. У деяких версіях це здається майже неминучим: екологічна політика потрібна, щоб запустити нову промислову революцію, але потім вона розвиватиметься еволюційно сама собою. Це легітимізує запит на розвиток «підприємницької» ролі держави, в якій необхідні інновації спрямовуються та фінансуються державною політикою, а нові інфраструктури виробництва та споживання розвиваються за допомогою державних витрат, регулювання та планування. Можна навести вражаючий набір свідчень ролі, яку держава відіграла у попередніх технологічних революціях. Проте для критиків саме це і стає приводом для наведення контраргументів. Адже невдачі завдають не лише ринки (концепція «ринкових провалів»), але й уряди, які в прагненні обрати «переможців» серед конкуруючих технологій в процесі управління моделями зростання, можуть припуститися помилки в розрахунках. Відтак якщо зелене зростання залежить від волі урядів, тоді, стверджують критики, воно навряд чи стане дієвою стратегією.

Зелене зростання (GG) спрямоване на прискорення інвестицій та інновацій, спрямованих на досягнення сталого розвитку (SD) [3]. Зелене зростання допомагає орієнтувати економіку на технології та моделі споживання, які створюють робочі місця та сприяють зростанню в економічно найефективніші способи при оптимальному перерозподілі факторів виробництва (праці, капіталу та технологій) за умови імперативного зниження навантаження на навколишнє середовище.

Стратегія зеленого зростання ОЕСР [4] є важливим джерелом інформації про шляхи підтримки зеленого зростання в країнах з провідною економікою та в країнах з економікою, що формується, і спрямована, серед іншого, на: сприяння створенню та розвитку нової основи національних рахунків з урахуванням екологічних проблем та загального соціального добробуту; надання конкретних інструментів та рекомендацій для розробки національної політики з метою допомоги урядам в найефективнішому переході до сталої економіки та досягнення сталого розвитку; створення нових робочих місць як у короткостроковій, і у довгостроковій перспективі.

У жовтні 2008 року ЮНЕП ініціювала Ініціативу «Зелена економіка» (GE) для забезпечення аналізу та політичної підтримки інвестицій у «зелені» сектори економіки, а також для «озеленення» традиційних і забруднюючих секторів. ЮНЕП визначила «зелену економіку» як економіку, яка призводить до покращення добробуту людей та соціальної справедливості, при цьому значно знижуючи

екологічні ризики та екологічний дефіцит, таким чином, така економіка є низьковуглецевою, ресурсозберігаючою та соціально інклюзивною [5].

Модель GG-GE-SD передбачає, що сталий розвиток ґрунтується на економічному зростанні, а побудова GE ґрунтується на стратегіях GG. SD включає екологічний, економічний, соціальний, технічний, моральний, юридичний і політичний виміри і створюється елементами GE, які уособлюють в собі природний і накопичений капітал. Природний капітал включає сільське господарство, рибальство, воду та ресурси, у той час як накопичений капітал включає відновлювані джерела енергії, виробництво, відходи, будівлі, транспорт та міста. Відтак цінність зеленої економіки підвищують елементи зеленого зростання, які включають: оцінку природних активів; визначення сум витрат за забруднення; перегляд екологічно шкідливих субсидій; розробку та розповсюдження інновацій та екологічно чистих технологій; розвиток відповідних навичок та політик на ринку праці; залучення приватних інвестицій; екологізацію споживчої поведінки. Окреслене дозволяє стверджувати, що розвиток «зеленої економіки» стає запорукою реалізації Цілей сталого розвитку [6].

Концепція GG та GE не може повною мірою забезпечити досягнення цілей сталого розвитку, оскільки вони не можуть достатньо зменшити вплив на навколишнє середовище та викоринити бідність. Зелене зростання може бути необхідним кроком для досягнення сталого розвитку, але воно залежить від перспективності технологічних рішень. Концепція «зеленої» економіки фокусується на поступовому покращенні, що не дозволяє принаймні сприяти необхідним радикальним змінам. Для розвитку сталої економіки (SE) необхідно також вирішити проблему зростання населення та добробуту. Відтак SE передбачає встановлення як нижньої, так і верхньої межі споживання ресурсів, а також легітимізує перерозподіл ресурсів інструментами фіскальної політики, що вимагає відповідної урядової політики.

Список використаних джерел

1. Reznikova N., Ivaschenko O., Rubtsova M. Global problems as a subject of interdisciplinary studies in the focus of international economic security and sustainable development. *Економіка та держава*. 2020. № 7. С. 24-31. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4684&i=2> (дата звернення: 20.11.2022)
2. UNEMG. Working towards a Balanced and Inclusive Green Economy. URL: <http://www.unemg.org/Portals/24182/Documents/IMG/GreenEconomy/report/GreenEconomy-Full.pdf> (дата звернення: 20.11.2022)
3. Melnyk T., Reznikova N., Ivashchenko O. Problems of statistical study of “green economics” and green growth potentials in the sustainable development context. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol. 6 (3). P. 87-98. URL:
4. OECD. Towards Green Growth: Monitoring Progress. OECD Indicators. URL: <https://www.oecd.org/greengrowth/48224574.pdf> (дата звернення: 21.11.2022)
5. UNEP. Towards a Green Economy – Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. URL: www.unep.org/greeneconomy (дата звернення: 21.11.2022)

6. Резнікова Н.В. Консолідаційний потенціал «зеленої економіки» як запорука реалізації Цілей сталого розвитку. *Зелена економіка та низьковуглецевий розвиток: міжнародний та національний вимір*: матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції (м. Київ, 4 грудня 2020 р.). Київ: Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління, 2020. С. 82-86. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/5421> (дата звернення: 20.11.2022)

Дашивець І.О.,
здобувачка ступеня магістра 1 курсу,
Плецан Х.В.
Кандидат наук з державного управління, доцент
Київський національний університет культури і мистецтв
м. Київ, Україна

ЯК РОЗВИВАЄТЬСЯ КУЛЬТУРНИЙ ТУРИЗМ В УМОВАХ ВІЙНИ. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті досліджено проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні під час війни. Проаналізовано динаміку проблеми туризму під час війни в Україні. Також проаналізовано, потреби які треба для розвитку культурного туризму в Україні.

Встановлено, що зростання частки туризму впливає на бюджет.

Ключові слова: структура туризму, активні операції, реальний сектор економіки, туризм.

Постановка проблеми. Культурний туризм вже відчуває на собі наслідки війни в Україні. Різке скорочення числа росіян і українців, які виїжджають за кордон після вторгнення в Російську Федерацію, завдало значної шкоди відновленню галузі відразу після COVID.

Туризм – це прибуткова галузь економіки. Внесок туристичної галузі у світовий ВВП у 2020 році становив 4,9 трильйона доларів. У багатьох країнах і регіонах світу, він служить каталізатором розвитку соціально-економічних стимулів для розвитку інших секторів економіки: транспорт, як у 2019-2020 рр. Індустрія туризму в усьому світі стикається з серйозними проблемами в своєму розвитку, серйозною кризою, пов'язаною з швидким поширенням COVID-2019 році. Кордони багатьох країн були закриті, авіа і залізничне сполучення було зупинено, а в багатьох містах введена загальна система самоізоляції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. "Війна в Україні створила нові виклики для глобального економічного середовища і перешкодила відновленню довіри до подорожей по світу".

У 2020 році на Росію і Україну припало в цілому 3% загальносвітових витрат на міжнародний туризм. Якщо війна продовжиться, організація прогнозує, що щонайменше 114 мільярдів світових доходів від туризму можуть бути втрачені. З іншого боку, експерти кажуть, що це недостатньо великий відсоток, щоб викликати справжню катастрофу в туризмі. [2]

Коли війна закінчиться і ми почнемо все відновлювати, Внутрішній туризм досить різко "скоротиться" економічно.

Я впевнена, що багато людей відвідають місце, яке вже стало символом цієї війни. Якщо люди вже побували в славних місцях козацтва Черкасах, Хортиці, - то скоро наші нинішні славні місця будуть розташовані в Маріуполі, Охтирці, і т. д.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення впливу участі культурного туризму в Україні шляхом порівняння показників учасників ринку різних форм власності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Залежно від контексту українського відпочинку, про пляжний туризм необхідно забути хоча б на час. Зрештою, в південній частині країни завжди проводиться операція з розмінування.

Сьогодні на Заході України разом з туристичною індустрією ми розробили екскурсії: вони безкоштовні для тих, хто покинув свої домівки через війну.

"Ці екскурсії містять історичні елементи, щоб краще пояснити людям часи, коли Галичина колись була завойована комуністами. Наприклад, лідери бачили в таких містах і селах, як Буча, Ірпінь, Маріуполь і Харків, приблизно такі ж звірства 1939-41 років. На жаль, зараз біль однакова у всіх українців",

За даними видання, в цьому сезоні найбільшу втрату українських відвідувачів відчуває Туреччина. До пандемії туризм становив 10% ВВП країни. У 2021 році, після зняття обмежень на поїздки, країну відвідали близько 4,7 мільйона росіян і 2,1 мільйона українців.

По даним опитуванням ми бачимо на графіку проблеми культурного туризму зараз в Україні такі.

Рис. 1. Динаміка проблеми культурного туризму в Україні.

Перш за все, на мою думку я вважаю, що Туреччина вже в цьому сезоні відчує втрату українських відвідувачів. До пандемії туризм становив 10% ВВП країни. У 2021 році, після зняття обмежень на поїздки, країну відвідали близько 4,7 мільйона росіян і 2,1 мільйона українців.

І це при тому, що Туреччина не вводила санкцій щодо Росії і не закривала повітряний простір авіакомпаній росії, але вторгнення на Україну значно знизило надії на пожвавлення галузевих прогнозів щодо доходів від туризму в цьому році. [1, с. 24]

Згідно з опитуванням, яке я провела з туризму В'єтнаму в 2019 році, росіяни витрачають в середньому 11 доларів на 1600 поїздок. Інші іноземці - в середньому 900. В останні роки тут відкрилося багато російських туристичних агентств. Але 23.3. цього року, у відповідь на війну, В'єтнам призупинила польоти в росію.

Туризм після масованого вторгнення російської федерації в Україну значно знизив свою активність. Ситуація ускладнюється тим, що Український туристичний ринок почав поступово розвиватися після значного спаду в 2020 році через пандемію коронавірусу, але, на жаль, галузь знову повернулася до збитків, навіть якщо не встигла відновити показники за 2019 рік. [4]

Про іноземний туризм зараз взагалі складно говорити, тому що є ряд причин. На його думку, причини такі: грошові проблеми через те, що громадяни значно скоротили свої доходи і об'єктивно збільшили витрати. Більшість чоловіків не мають можливості виїхати зі своїми сім'ями за кордон, навіть маючи фінансові ресурси.

Тимчасові обмеження через логістичні труднощі при відправленні (аеропорти не працюють, залізниці іноді працюють із затримками, доводиться виконувати деякі пересадки і т. д.

В завершені я хочу сказати, що нам залишиться сподіватися на внутрішній туризм. Найпопулярнішим цього року буде, як не дивно, західний напрям.

По даним опитуванням потреби які треба, для розвитку культурного туризму в Україні?

Таблиця 1

Динаміка організованого в'їзного туризму в Україні

Рік	2019	2020	2021	2022
Кількість іноземних туристів, тис.чол.	728,7	130 млн	721.9	1012.3

Економічне зростання, покращення рівня життя збільшували в цей період і обсяги виїзного туризму.

Певні висновки щодо перебування туристів у різних областях України можна зробити з даних Держподаткової служби. [3]

Сума надходжень до місцевих бюджетів від турподатку в 2020 році склала близько 130 мільйонів гривень, що на 34% менше, ніж роком раніше. Однак, стверджувати про об'єктивність цих даних щодо реальної кількості туристів не можна.

Через війну туристичним агентствам було запропоновано уважніше придивитися до внутрішнього ринку, особливо для того, щоб шукати нові готелі і розвивати дуже непопулярні напрямки. [5]

Висновок. Одним з найбільш важливих факторів, що впливають на розвиток внутрішнього і міжнародного туризму, є добробут населення. Існує чіткий взаємозв'язок між тенденціями розвитку туризму, загальним економічним розвитком і особистими доходами громадян. Туристичний ринок дуже чутливий до змін в економіці. При стабільних цінах збільшення приватного споживання на 2,5% збільшить витрати на туризм на 4%, тоді як збільшення приватного споживання на 5% збільшить витрати на туризм на 12%.

Щорічне зростання доходів громадян України призводить до більш інтенсивної туристичної діяльності, зокрема, до збільшення числа споживачів з високим доходом. Надалі населення України буде характеризуватися як населення з поліпшеною якістю життя. Дозвілля, подорожі, мистецтво і культура стають основними елементами, які задовольняють дозвілля людини.

Список використаних джерел:

1. Пахля А.І. Проблеми та розвиток екологічного туризму в Україні / Пахля А.І. // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 10–12 жовтня 2022 р. – Київ : Держтуризмкурортів. – 24 с.
2. Всесвітня туристична організація. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unwto.org>.
3. Державна служба статистики України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Савчук, Олена Федорівна. "культурний туризм: сучасні проблеми та перспективи розвитку."
5. Терлецька, О. В. (2022). Міський туризм в умовах війни. Редакційна колегія, 55.

Зенін Д.В.,
здобувач ступеня бакалавра,
Яковлева-Мельник Н.Г.,
ст.викладач кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
Дніпровський Гуманітарний Університет
м.Дніпро, Україна

ТУРИЗМ ЯК РУШІЙНА СИЛА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ. ВОЄННИЙ ТУРИЗМ

Туризм – один із найбільших секторів світової економіки, що є рушійною силою соціально-економічного розвитку суспільства. В багатьох країнах і регіонах туризм є основним джерелом прибутків та однією з найдинамічніших галузей господарського комплексу, що стимулює розвиток супутніх видів діяльності; є джерелом валютних надходжень; активно сприяє створенню нових робочих місць тощо.

Воєнний туризм – це різновид туризму метою якого є відвідування місць на яких проводилися бойові дії, зацікавленим особам дають змогу подивитися безпосередньо на реальні місця де проходили бої, сліди від куль та гусеничної техніки, пошкоджені домівки та авто; також за бажанням турист може спробувати пройти у повній розгрузці, з бронежилетом та бутафорським автоматом, спробувати сухий пайок, який видають військовим.

Україна сильно постраждала від російської агресії, яка почалась ще у 2014 році, та з 24-го лютого 2022-го року вона набула неймовірних масштабів, запеклі бої та обстріли які проходили на Донецькій та Луганській областях тепер перенеслися на інші території України. Безпосередньо тривалі бої йшли за великі населені пункти, міста, приміські райони тощо.

Дуже багато будівель зруйновано, від критичної інфраструктури до громадських будинків, шкіл, пологових будинків та інших. Росія спричинила прецедент, який з неймовірною силою спалахнув у всьому цивілізованому світі: про війну в Україні пишуть у газетах, говорять на телебаченні, пишуть вірші та знімають фільми. Багато хто з іноземців, захоплений люттю українського народу, приїздить подивитися на деокуповані міста України, своїми очима побачити пошкодженні будівлі, вибиті вікна, згорілу техніку та багато інших жахів війни.

Під час війни отримує розвиток саме спеціальний воєнний туризм, коли люди з військовим досвідом приїзять до країни з метою воювати, а також звичайні люди (наприклад, в Україні: журналісти, вихідці з України, люди в яких родичі, батьки або дідусі та бабусі проживали на території України, люди, які мають українське коріння) бажають своїми очима побачити усі жахіття, що коїть країна-агресор.

Після закінчення війни Україна буде мати дуже потужні ресурси для розвитку воєнного туризму. Загалом, Україна ще до війни з Росією була багата на історичні події пов'язані з військовими діями, історичні пам'ятки та культурну спадщину. Але той обсяг, якого досягла інформаційна хвиля щодо війни в Україні, вражає. Тепер про нас знає увесь світ! І якщо вже зараз знаходяться люди з-за кордону, які попри

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

страх приїзду в країну з діючим військовим станом, приїзять саме з метою військового туризму, то після війни, розвиток військового туризму на Українських землях має значні перспективи. На жаль, ще зарано прогнозувати приріст зацікавленості іноземців туристичними програмами України, але неможливо не помітити зацікавленість до інфопростору, в якому зараз знаходиться країна.

Люди виходять на мітинги, пишуть пости у соцмережах, люди з усього світу слідкують за ситуацією в Україні та допомагають усіма можливими способами. Якщо поставити запитання: чи захочуть люди з інших країн у мирний час поїхати подивитись на розбиту російську техніку, та пройтися вулицям, по яких їхали справжні танки, я вважаю що відповідь: так. Україна перетворилася на країну, про яку пишуть у всесвітньо відомих газетах, таких як «New York Times», «The daily Telegraph», «The Guardian» та інші (рис.1, рис.2).

Рис. 1. Люди чекають автобус в Києві. New York Times [1].

Можна впевнено сказати що Україна – це майбутній дуже потужний центр військового туризму у Європі, і мабуть навіть у світі. Жодна країна світу за останні 30 років не пережила тих жахів, що зараз переживає наша рідна країна, кожен день йде боротьба за нашу свободу, і якщо на початку 24-го лютого люди відчували страх за себе і за своїх рідних, зараз на момент написання цих рядків «13.11.2022» український народ вже показав свою силу та незламність. І увесь світ це бачить, і увесь світ нас підтримує!

Майже у кожному місті України будуть залишені пам'ятки військовим діям, кожен турист буде мати змогу пройтися по центральним вулицям Києва та подивитися на згорілу ворожу техніку. Не може бути сумнівів, туризм в Україні пройде точку неповернення, деякий час поки країна буде відновлюватись, туристична діяльність може зазнати повної або часткової зупинки на декілька років, але згодом вона набуде неймовірних до сьогоднішнього дня обсягів, як і інші аспекти країни туризм буде поступово відновлюватись та поширюватись.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Засідання Комітету підприємців туристично-готельної індустрії за участі Голови Державного агентства розвитку туризму України окреслили головні напрямки цьогорічної маркетингової стратегії Агентства.

Серед них – створення та розробка «Маршрутів пам'яті» (для увічнення подвигу українського народу під час війни), програми реабілітації учасників війни (санаторно-курортний напрямок) та робота на перспективу щодо залучення в Україну іноземних туристів (Visit Ukraine in Future) (рис.2).

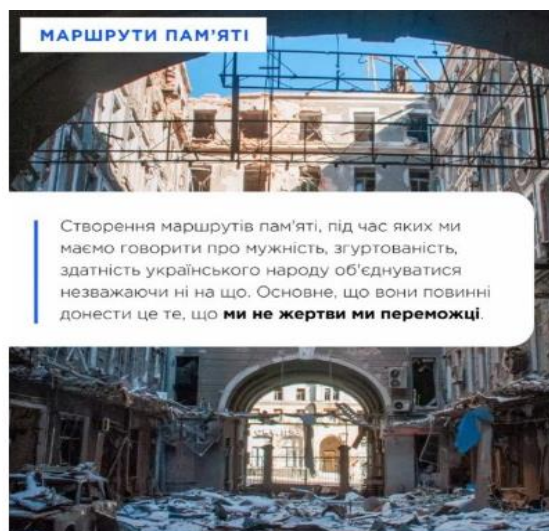

Рис.2. Презентація програми «Маршрути пам'яті». [1].

Та слід не забувати й про внутрішній туризм, виїзний туризм – велика частина українців знову буде мати змогу подорожувати світом, багато хто захоче проїхатись по деокупованим містам.

Як висновок, впевнено можна зазначити, що зараз Україна має дуже потужну базу для розвитку воєнного туризму в країні. Це перспективний напрямок розвитку в цілому для українського туризму і локально для розвитку внутрішнього туризму. Україна у післявоєнний період буде переживати розквіт туризму, розквіт воєнного туризму, що повинно стати значним поштовхом економічного розвитку, стимулюванням інтеграційних процесів соціально-економічної сфери країни.

Список використаних джерел:

1. War in Ukraine. New York Times. URL: <https://www.nytimes.com/2022/02/24/briefing/ukraine-russia-invasion-putin.html> (дата звернення: 08.11.2022).
2. Презентація програми «Маршрути пам'яті». ДАРТ. 16.09.2022. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dart-obiednuie-predstavnikiv-derzhavi-ta-gromadskosti-shchob-rozrobiti-strategiyu-vidviduvannya-misc-pamyati-viyni> (дата звернення: 30.09.2022).

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні ринкові умови вказують на важливу роль підприємств у функціонуванні економіки. Ефективна діяльність сучасних підприємств, високі темпи розвитку та рівень конкурентоспроможності значною мірою залежать від організації та управління логістичною діяльністю.

Підвищення ефективності управління логістичною діяльністю визначається наскільки постійно підприємство веде свою діяльність. Зазвичай логістика стосується руху фізичних товарів та важливої інформації. Від сировини до управління складом, від ланцюга поставок до управління роботою, від відвантаження продукції до управління інформацією, все підпадає під розуміння управління логістикою [1, с. 74]. Управління логістикою є важливою складовою ділових операцій, оскільки її діяльність впливає не тільки на внутрішні процеси, а також на відносини з клієнтами. Визначальною функцією служби логістики є доставка матеріалів, сировини і комплектуючих у цех, безпосередньо до робочих місць і переміщення виготовленої продукції в місця зберігання, склади та ангари, подальшим транспортування до споживача.

Успішне функціонування будь - якої організації та її конкурентоспроможність безпосередньо залежать від грамотної взаємодії усіх підсистем підприємства, у тому числі і логістичної. Проблематика логістичної системи підприємства є важливою складовою дослідження, адже успішне функціонування будь - якої організації, її конкурентоспроможність безпосередньо залежать від грамотної побудови логістичної системи підприємства. Логістична діяльність підприємства - це частина управління ланцюгом поставок, яка планує, впроваджує та контролює ефективний прямий та зворотний потік зберігання товарів, послуг та пов'язаної з ними інформації між точкою походження та точкою споживання з метою задоволення потреб клієнтів.

Управління логістикою є важливою складовою операцій, оскільки її діяльність впливає не тільки на внутрішні процеси, але і на відносини з клієнтами. Проблематика управління та удосконалення логістичної діяльності знайшли своє відображення в багатьох публікаціях вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них варто виділити: Александрова Л. А., Афанасьєва Л. Л., Ревуцьку Т. В., Ситник М. Д., Тульчинського Л. І., Флорова А. Т. Серед зарубіжних вчених інтерес здобули роботи Аарон Ю. А., Гоберман І. М., Саюн А. О., Ходош М. С. Основну увагу науковці у сфері логістики звертають на принципи управління логістичною діяльністю. Більшість вчених наголошують на тому, що необхідно відокремлювати

транспортно - експедиторську діяльність, як базову частину логістики, і яка спрямовано на прийняття раціональних рішень при управлінні на підприємстві.

Суттєвою функцією служби логістики є доставка сировини і комплектуючих у цехи, саме до робочих місць і переміщення готової продукції в місця зберігання. Логістика передбачає застосування різних логістичних інструментів на ринку товарів і послуг в процесі створення і реалізації ланцюга логістики. Посередницькі логістичні операції мають стійку тенденцію зростання в сучасній економіці. Отже слід зробити висновки, що підвищення ефективності управління логістичною діяльністю в більшості випадків залежить від менеджменту підприємства. Керівництву підприємства варто дотримуватись простих правил, що були визначені вище, та слідкувати за позицією та нововведеннями конкурентів. Загалом, слід визначити, що велике значення має навчання персоналу та ефективне використання необоротних активів підприємства. Логістична система достатня складна по влаштуванню і залежить від значної кількості факторів.

Основними напрямками оптимізації логістичної системи виступають: організація єдиної ефективно працюючої служби логістики, що зв'язує всі оптимізаційні завдання; нормування збутових запасів та оборотних коштів, вкладених у відповідні запаси; організація системи контролю закупівельної діяльності; контроль якості. Якість як найважливіший елемент стратегічного управління витратами слід розглядати як одну з головних функцій, яка охоплює весь ланцюжок цінностей від постачальника до споживача; раціоналізація транспортно-економічних зв'язків на перспективу, досягнення мінімуму сукупних приведених витрат на виробництво і переміщення продукції; зростання рівня сервісу, в тому числі і за рахунок надання розширеного асортименту; застосування сучасних систем управління складом. Система автоматизації складу дозволяють оператору автоматично формувати завдання і розподіляти їх між комірниками, вантажниками, водіями висотної техніки. На складах, де практикується відвантаження дрібними упаковками і окремими штуками, як правило, виділяють зону штучного відбору.

Логістична діяльність є досить важливою складовою на всіх підприємствах. Організація логістичної діяльності повинна охоплювати всі гілки кожного підприємства та мати взаємозв'язок із кожною з них. З кожним роком організація логістичної діяльності вдосконалюється та автоматизується. Стрімкий розвиток та запровадження інформаційно-комунікаційних технологій перетворює усі економічні процеси підприємства у своєрідну ланку визначення та виконання завдань. Діджиталізація зумовлює появу інших спеціалістів, таких, що можуть працювати у режимі смарт - завдань, цільових бізнес - схем. Враховуючи цифрові трансформації країн, починають з'являтися нові особливості розвитку логістики, зокрема більшість з них пов'язано із інтеграцією даних. В Україні і за кордоном існують різні інститути, мета яких - застосування наукового потенціалу логістики на практиці.

Список використаних джерел

1. Банько В.Г. Логістика: навчальний посібник. 2е вид., перероб. Київ: КНТ, 2007. 332 с.

Корогодова О. О.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Моїсеєнко Т. Є.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Глущенко Я. І.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Черненко Н. О.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ІРО У СВІТОВІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

Важливим складником системи глобальних фінансів є фінанси структур транснаціонального типу підприємництва. Одним зі шляхів забезпечення фінансових ресурсів транснаціональних структур є акціонування, що передбачає створення широкого кола інвесторів. Слід зазначити, що переважна більшість українських підприємств, емітуючи акції, користуються позабіржовими способами їхнього розміщення, що призводить до залучення невеликих розмірів капіталу. Важливим фактором залучення додаткового капіталу є розміщення акцій компанії на фондовій біржі за допомогою інструменту ІРО (Initial Public Offering) - первинної пропозиції цінних паперів на біржі.

Сучасна світова історія первинної пропозиції акцій розпочалась у останній третині ХХ століття, коли у 1980 році компанія Apple провела первинне публічне розміщення акцій, ставши першим у світі бізнесом, що був оцінений у 1 трлн доларів. Сьогодні у світі засвідчується значний інтерес до зазначеного фінансового інструменту. Важливим такий спосіб залучення капіталів є не тільки для транснаціональних структур, а й для стартапів, які мають все більший вплив на світовий інноваційний розвиток та на фінансові ринки ресурсів. За словами венчурного аналітика Pitchbook Камерона Стенфілла, «феномен єдинорога», який був початком масових раундів збору коштів для стартапів протягом останнього десятиліття, «нарешті розгортається» і проявляється в рекордній хвилі ІРО [2].

Що стосується загальних тенденцій на фондових ринках провідних країн, то, наприклад, за даними [1], «волатильність ринку», спричинена вторгненням росії в Україну та стрімким зростанням глобальних процентних ставок, змусила інвесторів відмовитися від підтримки первинних публічних пропозицій, що призвело до різкого зниження лістингу на фондових ринках у Сполучених Штатах. Розглядаючи найбільш широко використовувані інструменти публічного первинного розміщення по секторах економіки, зазначимо, що за даними [3], у секторі комп'ютерів та електроніки (з компаніями, що займаються програмним забезпеченням, включно) у

2022 році спостерігалась найбільша активність IPO з точки зору обсягів (190 IPO) і доходів (\$30,6 млрд).

Процес підготовки первинного розміщення акцій IPO включає наступні кроки:

1. Підготовка публічної пропозиції. На цьому етапі здійснюється пошук інвестиційних банків, що займаються виведенням ТНК на фондовий ринок, та розпочинається співпраця. Такий етап може зайняти більше року та характеризується значними витратами для компанії, саме тому зазначений інструмент може бути використаний тільки компаніями з високим рівнем капіталізації та стабільним прибутком.

2. Співпраця з регуляторними органами. Подання заяви, в якій вказуються деталі публічної первинної пропозиції. Вказується визначена ціна пропозиції своїх акцій [4].

3. Викуп частини акцій інвестиційним банком.

4. Виведення ТНК на фондовий ринок. Розпочинається продаж акцій.

5. Можливе застосування фінансового інструменту, який має назву опціон “grinshoe”, коли інвестиційні банки протягом 30 днів після IPO продають на 15% більше акцій, ніж початкова сума, встановлена емітентом. Зазначений спосіб забезпечує додаткову цінову стабільність щодо цінних паперів та надає можливість додатково отримати прибуток.

Основними причинами, по яких компанія з приватної перетворюється на публічну, є: можливість залучення багатомільйонних інвестицій [5], покращення кредитоспроможності, підвищення рівня довіри до компанії та зміцнення її репутації, реклама компанії, збільшення рівня прозорості, та створення нового потужного фінансового інструменту - акції, що може використовуватись у вигляді оплати топ-менеджменту або при проведенні угод злиттів та поглинань [6].

Для української економіки дуже важливий процес первинного публічного розміщення акцій компаній, тому що це складає переваги залучення великого фінансування не тільки для самої компанії, що вирішує стати публічною, а й для економіки в цілому, покращуючи імідж країни в цілому та збільшуючи ступінь прозорості в економіці [7]. Бум IPO на українському ринку спостерігався з 2005 по 2011 рр. з піками в 2 етапи: 2005-2007 рр. і 2010-2011 рр.

Висновок. Структури транснаціонального типу підприємництва обирають шлях перетворення з приватної компанії на публічну за допомогою такого фінансового інструменту, як первинна публічна пропозиція (IPO). Зазначена можливість дозволяє компаніям швидко залучити велику кількість ресурсів, залучати інтелектуальний капітал вищого рівня та по суті представляє собою рекламну компанію. Серед недоліків IPO слід зазначити розмивання контролю над компанією та можливість його втрати, а також необхідність оприлюднення корпоративної інформації. Для української економіки дуже важливий розвиток чинного фондового ринку з прозорими правилами гри та збільшенням кількості компаній, які будуть перетворюватись на публічні, що буде надавати можливість підвищення довіри до реформ та сприятиме підвищенню рівня позитивного іміджу України на світовому ринку фінансів.

Список використаних джерел:

1. U.S. IPO activity plunges as Ukraine war triggers volatility. *Factbox*. URL: <https://www.reuters.com/business/us-ipo-activity-plunges-ukraine-war-triggers-volatility-2022-08-10/> (дата звернення: 22.11.2022).
2. Ponciano, J. The Biggest IPOs To Watch In 2022. URL: <https://www.forbes.com/sites/jonathanponciano/2022/01/03/the-biggest-ipo-to-watch-in-2022-reddit-trump-spac-tpg/?sh=6acbee924ac1> (дата звернення: 23.11.2022).
3. IPO drought continues in the US and Europe as volatility spikes again, Asia and Middle East continue to buck the trend. *Global IPO Watch*. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/services/audit-assurance/ipo-centre/global-ipo-watch.html> (дата звернення: 24.11.2022).
4. Chui Zi Ong, Rasidah Mohd-Rashid, Kamarun Nisham Taufil-Mohd. Do institutional investors drive the IPO valuation? *Borsa Istanbul Review*. Volume 20, Issue 4, 2020, Pages 307-321. URL: <https://doi.org/10.1016/j.bir.2020.05.003> (дата звернення: 23.11.2022)
5. IPO. Opening Bell. URL: <https://napkinfinance.com/napkin/ipo/> (дата звернення: 24.11.2022).
6. Chernenko, N., Moiseienko, T., Korohodova, O., & Hlushchenko, Y. (2021). Analysis of mergers and acquisitions between 2009 and 2020. *Revista Galega De Economía*, 30 (4), 1-18. URL: <https://doi.org/10.15304/rge.30.4.7558> (дата звернення: 24.11.2022).
7. Полякова, А. Огляд ринку первинного публічного розміщення акцій та перспективи виходу українських компаній на IPO. *InVenture*. URL: <https://inventure.com.ua/analytics/articles/oglyad-rinku-pervinnogo-publichnogo-rozmishennya-akcij-ta-perspektivi-vihodu-ukrayinskih-kompanij-na-ipo> (дата звернення: 22.11.2022).

Лойко Єлизавета Миколаївна,
здобувач ступеня доктора філософії,
Київський університет імені Бориса Грінченка

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ»

Суб'єкти господарювання є відкритою економічною системою, на яку впливають фактори як зовнішнього так і внутрішнього середовища. Комунікації суб'єктів господарювання умовно поділяються на зовнішні та внутрішні. До внутрішніх комунікацій відносяться комунікації між адміністрацією і працівниками та співробітників між собою. До зовнішніх комунікацій відносяться комунікації між суб'єктом господарювання та представниками органів влади, іншими суб'єктами господарювання, споживачами, представниками засобів масової інформації та громадськості та іншими стейкхолдерами. Комунікації мають дуже важливе значення для успішного розвитку підприємства. Традиційний формат комунікацій – це зустрічі, івент-заходи, участь у виставковій діяльності, спільні заходи з різними стейкхолдерами. Для ефективного функціонування та розвитку суб'єктів господарювання є доцільним формування та реалізація комунікаційних стратегій, які є частиною стратегічного планування. Комунікаційна стратегія формується з урахуванням всіх видів комунікацій і тих, які вже розвинуті у суб'єкта господарювання і тих, які плануються до розвитку. При формуванні комунікаційної стратегії необхідно враховувати ресурси, які буде потрібно витрати на здійснення запланованих комунікацій. До таких ресурсів відносяться технічні, технологічні, фінансові та людські у вигляді робочого часу працівників.

Під впливом процесу діджиталізації відбувається цифрова трансформація комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання. Впровадження карантинних обмежень внаслідок пандемії на COVID – 19 як в Україні так і в багатьох країнах світу зробило для багатьох людей звичною нормою життя та роботи комунікації в он-лайн форматі. Сучасні інформаційні технології розвиваються дуже швидко і надають можливість широкого вибору методичного інструментарію суб'єктам господарювання у формуванні їх комунікаційної стратегії. Враховуючи значні зміни у комунікаціях, які відбулись як під впливом пандемічних обмежень, так і під впливом процесу діджиталізації, суб'єктам господарювання доцільно оптимізувати методичний інструментарій для розробки та удосконалення комунікаційних стратегій саме під потреби підприємства. У наукових працях вчених економістів немає єдиного підходу до визначення поняття «комунікаційні стратегії суб'єктів господарювання». Тому доцільно провести дослідження сутності цього поняття за науковими працями вчених та інформацією Інтернет-джерел.

**Результати узагальнення існуючих підходів до визначення сутності
поняття «комунікаційні стратегії суб'єктів господарювання» в працях вчених
та Інтернет-джерелах**

Автор	Сутність поняття «комунікаційні стратегії суб'єктів господарювання»
Вікіпедія	Комунікаційна стратегія – одна із методик роботи рекламних агентств для вирішення бізнес-завдань замовника [1].
<i>Executives.</i> Журнал для управлінців. Проект Geo Club Ukraine.	Комунікаційна стратегія — це план на певний відрізок часу (зазвичай рік), яким керується компанія при комунікації із різними цільовими аудиторіями. Вона завжди націлена на формування бажаного сприйняття, створення певного іміджу, підтримку та посилення лояльності аудиторій до продукції чи бренду [2].
Офіційний сайт компанії «Варто»	Комунікаційна стратегія – це мапа, яка дозволяє бренду зберігати ресурси. В умовах цілковитої нестабільності та кризи наявність ефективної та деталізованої комунікаційної стратегії може суттєво допомогти бренду «втриматися на плаву» [3].
Завербний А.С.	Забезпечення високого рівня конкурентоспроможності українських підприємств за умов євроінтегрування економіки країни є практично неможливим без інтенсивного застосування комунікаційних стратегій (їх поетапного реалізування), спрямованих перш за все на інформування, переконання, нагадування тощо контактним аудиторіям (стейкхолдерам) щодо продукції (послуг, робіт) підприємства, формування, підтримання на високому рівні його репутації (іміджу) [4, 17].
Босак А.О.	Комунікаційна стратегія – довгостроковий план, який містить опис довгострокових принципів комунікування [5, 14].
Кириченко С.О., Цвях П.В.	Комунікаційна стратегія — це частина комунікативної взаємодії чи комунікативної поведінки, яка дозволяє інтегрувати цілі, завдання та бізнес стратегію підприємства з набором конкретних дій у сфері комунікацій підприємства. По суті, стратегія відповідає на питання: що і як зробити для досягнення ділових цілей підприємства [6].

Джерело: складено автором

За проведеним аналізом узагальнення сутності поняття «комунікаційна стратегія», які опубліковано в різних джерелах інформації доцільно зробити наступні висновки. За формою формування та реалізації автори вважають комунікаційні стратегії «методикою» [1], «планом на певний відрізок часу» [2], «мапою» [3], «довгостроковим планом» [5]. Таким чином можна вважати, що комунікаційна стратегія оформлюється у вигляді певного документу, за яким у подальшому здійснюються певні дії. Метою комунікаційної стратегії автори бачать «вирішення бізнес-завдань замовника» [1], «створення певного іміджу, підтримку та посилення лояльності аудиторій до продукції чи бренду» [2], зберігання ресурсів [3], «інформування, переконання, нагадування тощо контактним аудиторіям (стейкхолдерам) щодо продукції (послуг, робіт) підприємства, формування, підтримання на високому рівні його репутації (іміджу)» [4], реалізація «довгострокових принципів комунікування» [5], «інтегрувати цілі, завдання та бізнес стратегію підприємства з набором конкретних дій у сфері комунікацій підприємства» [6]. Зважаючи на відмінності у визначеннях авторів щодо цілей

комунікаційної стратегії, можна відмітити, що всі вони визнають, що метою комунікаційної стратегії є здійснення комунікацій із зацікавленими цільовими аудиторіями, оптимізація ресурсів.

Комунікаційні стратегії є частиною клієнтського сервісу, їх формування базується як на аналізі наявних даних діяльності суб'єкта господарювання і розвитку сегменту ринку, в якому працює компанія, так і на проведенні спеціальних економічних досліджень конкурентного середовища, проведення опитування наявних та потенційних клієнтів компанії, роботи в фокус-групах, моніторинг публікацій в соціальних мережах, аналіз даних Інтернет-статистики.

В практичній діяльності в розробці комунікаційних стратегій зацікавлені компанії, які можна віднести до середнього бізнесу. Типовими цілями комунікаційних стратегій компаній, які належать до середнього бізнесу, є: збільшення обсягів продажу товарів або послуг компанії, корекцій позиціонування, підвищення впізнаваності торгової марки компанії, нейтралізація негативу. При формуванні комунікаційної стратегії фокус уваги зосереджується на клієнтській базі. Для цього доцільно вивчити клієнтську аудиторію і зосередитися спочатку на ній. Потім доцільно розширити цю аудиторію з метою залучення інших споживачів, як потенційних клієнтів компанії. Доцільно прописати портрет цільової аудиторії, що допоможе при подальшій розробці комунікаційної стратегії розробляти інструменти, які є доцільними саме для цієї аудиторії.

Зміна умов господарювання, розвиток технічних та технологічних інновацій в інформаційних технологіях викликають необхідність розробки та впровадження нових, креативних та ефективних інструментів реалізації цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання. Розробка ефективної комунікаційної стратегії доцільна в системі економічного механізму, який передбачає формування методики, політики, важелів та інструментів цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання.

Список використаної літератури

1. Комунікаційна стратегія. Вільна енциклопедія Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F
2. Комунікаційна стратегія. Навіщо і як створювати. *Executives*. Журнал для управлінців. Проект Geo Club Ukraine. URL: <https://executives.com.ua/komunikatsiina-stratehiia-navishcho-i-yak-stvoriuvaty/>
3. Комунікаційна стратегія. Офіційний сайт компанії «Варто». <https://business.djia.gov.ua/cases/marketing/naviso-biznesu-komunikacijna-strategia-rekomendacii-vid-agencii-komunikacij-varto>
4. Завербний А.С. Комунікаційні стратегії: проблеми та перспективи формування і реалізування за умов євроінтегрування. *Innovation and Sustainability*, 2022, № 1, С. 13 -19.
5. Босак А. О. Комунікації в системі менеджменту: суть та види. *Вісник Національного Університету "Львівська політехніка" "Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку"*. 2005. № 547. С.12-21.

Лут Т.С.

Здобувач ступеня бакалавра.

Артюх О.В.

д.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,

Одеський національний економічний університет

м.Одеса, Україна

ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Державний фінансовий контроль є важливим засобом здійснення фінансово–правової політики. На сучасному етапі державний фінансовий контроль являє собою один з найважливіших важелів фінансового механізму. Державний фінансовий контроль є одною з необхідних складових частин управлінського процесу. Контроль виступає, як частина зворотного зв'язку, однак за його даними здійснюється корегування прийнятих раніше рішень.

Фінансовий контроль охоплює складання, розгляд, затвердження та виконання бюджетів всіх рівнів, бюджетних та позабюджетних фондів. Також увага фінансового контролю зосереджується на діяльності фінансових установ (комерційних банків, страхових компаній та інших фінансових посередників), а також діяльності підприємств та організацій.

Державний фінансовий контроль надає суспільству в цілому об'єктивну інформацію про використання державних фінансових ресурсів, що передбачає ефективність та законність фінансового управління.

Правові та організаційні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні регулюються Законом України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» 26 січня 1993 року № 2939-ХІІ (у редакції від 19.08.2022 на підставі - 2479-ІХ) [1].

Фінансовий контроль за дотриманням законодавства у сфері закупівель відбувається згідно ст.5 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [1].

Контроль у сфері закупівель здійснюється шляхом проведення моніторингу закупівлі у порядку, встановленому Законом України "Про публічні закупівлі", проведення перевірки закупівель, а також під час державного фінансового аудиту та інспектування.

Моніторинг закупівлі здійснюється за місцезнаходженням органу державного фінансового контролю.

Наприклад, за результатами проведених заходів державного фінансового контролю впродовж січня - грудня 2019 року працівники апарату Південного офісу Держаудитслужби виявили втрат фінансових та матеріальних ресурсів на суму понад 154 млн. грн. [6]. За 2020 р. та за 2021 р. втрати фінансових та матеріальних ресурсів склали 452,8 млн. грн. та майже 856 млн. грн. відповідно [4, 5].

Завдяки аудиторам у 2019 р. об'єкти контролю відшкодували 64,7 млн. грн. втрат [6], у 2020 р. - 71 млн. грн. [4], у 2021 р. - 135 млн. грн. [5].

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

При цьому у 2020 році було проведено 60 ревізій, 11 аудитів, 5 перевірок закупівель, тоді як у 2021 році було проведено 60 ревізій, 12 аудитів, 27 перевірок закупівель [4, 5, 6].

Отже, використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів також перебуває під контролем в формах державного фінансового контролю (ревізії та перевірки) та державного фінансового аудиту.

Фінансовий контроль місцевих бюджетів передбачає перевірку використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів у попередніх періодах, тобто виявляє та фіксує вже здійснені господарські операції та виявляє порушення. При цьому державний фінансовий аудит місцевих бюджетів передбачає не лише виявлення відхилень від кошторисів, але формування об'єктивної та незалежної оцінки щодо використання бюджетних коштів на місцях.

На сучасному етапі при здійсненні державного фінансового контролю існують проблеми, які перешкоджають розвитку державного фінансового аудиту місцевих бюджетів.

До цих проблемних питань можна віднести:

- проблеми юридичного характеру, які пов'язані з наявністю спірних питань у законодавстві, що є неузгодженими та суперечать один одному. Зокрема, існує неузгодженість поняття «державного фінансового аудиту».

Так у Бюджетному кодексі, який регулює міжбюджетні відносини, відсутня дефініція поняття «державного фінансового аудиту». Проте вказано, що однією з форм контролю за місцевими бюджетами є фінансовий аудит. Визначення поняття «державний фінансовий аудит» наведено в Законі «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні». Під цим поняттям розуміється «вид фінансового контролю, який передбачає перевірку та діагностику формування, розподілу використання фінансових ресурсів місцевого бюджету, перевірку відповідності ведення обліку державним стандартам бухгалтерського обліку, достовірність фінансової звітності; раціональне використання та збереження бюджетних ресурсів шляхом проведення коригуючих заходів» [1].

- проблеми організаційного характеру

Здійснення державного аудиту належить Державній аудиторській службі. Проте цей контролюючий орган тільки здійснює перевірку використання бюджетних коштів. Таким чином, здійснюється не зовнішній аудит місцевих бюджетів, а внутрішній. А це суперечить сутності аудиту, оскільки аудит - це незалежна перевірка, тобто її мають здійснювати особи, які можуть надати незалежну, неупереджену оцінку законності та ефективності виконання місцевих бюджетів. Тому у нормативних актах необхідно чітко розмежувати права, обов'язки та функції кожного з контролюючих органів;

- проблеми методичного забезпечення

Відсутні методики проведення державного фінансового аудиту місцевих бюджетів. Для вирішення цієї проблеми необхідно вивчати передовий досвід зарубіжних країн з метою адаптації діючих методик проведення державного аудиту місцевих бюджетів до вітчизняних реалій;

- проблеми технічного характеру

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Відсутні програмні продукти для здійснення державного фінансового аудиту місцевих бюджетів та узагальнення його результатів.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що державний фінансовий аудит є однією з основних форм контролю за фінансовими ресурсами місцевих бюджетів.

Державний фінансовий аудит направлений на перевірку достовірності формування та використання коштів місцевих бюджетів і встановлення причин, котрі перешкоджають ефективному формуванню та виконанню цих бюджетів.

Для вирішення проблем юридичного та організаційного характеру повинна бути сформована система законодавчого регулювання державного фінансового аудиту, а також його методичне забезпечення.

Державний фінансовий аудит місцевих бюджетів необхідно здійснювати за міжнародними стандартами державного аудиту (ISSAI), які необхідно адаптувати до вітчизняних особливостей.

В сучасних умовах переосмислення концептуальних засад державного фінансового аудиту місцевих бюджетів є актуальним та важливим питанням. Недостатнє розроблене методичне забезпечення державного фінансового аудиту місцевих бюджетів зумовлює низький рівень надійності та достовірності результатів контролю.

Для подолання вище вказаних проблем необхідно адаптувати закордонні методики в частині визначення етапів, методів перевірки та порядку аналітичних процедур в процесі здійснення заходів контролю.

Список використаної літератури

1. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України 26 січня 1993 року № 2939-ХІІ (у редакції від 19.08.2022 на підставі - [2479-ІХ](#)).
2. Басанцов І.В. Модернізація системи державного фінансового контролю в Україні. *Економічний часопис-XXI*. 2014. Вип.1-2. XXI. С. 78-81.
3. Гребень С.Є. Види, форми та методи державного фінансового контролю: сутність та принципові відмінності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 22. С.103-108.
4. Одеські аудитори за 2020 рік відшкодували втрат на 71 млн. грн. URL: <https://od.dasu.gov.ua/ua/news/5>
5. Одеські аудитори за 2021 рік відшкодували втрат на суму майже 135 млн. грн. URL: <https://od.dasu.gov.ua/ua/news/716>
6. Одеські аудитори забезпечили відшкодування втрат на суму майже 65 млн. грн. протягом січня - грудня 2019 року. URL: <https://od.dasu.gov.ua/ua/news/186>
7. Перманчук П.К., Стефанюк І.Е. Державний фінансовий контроль: Ревізія та аудит. Київ: АВТ, 2013. 423 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>

ОФШОРНІ ЦЕНТРИ ЯК ЧИННИК ПОДАТКОВОЇ МІНІМІЗАЦІЇ

Фінансова діяльність стає все більше розвиненою, маючи трансконтинентальний характер при впливі регіоналізації. Рух капіталів відіграє дуже важливу роль. Світовий ринок капіталів має свій локальний характер.

Він включає в себе фінансові центри, які працюють по всьому світі з своїми позичковими капіталами. У них є багато кредитно-фінансових установ, які обслуговують світові торгівлі та міграцію капіталу та здійснюється велика частина всіх міжнародних операцій. Важливий елемент забезпечення вільних міжнародних рухів капіталів є позитивні податкові клімати, які можуть реалізовуватися на різному рівні та етапі руху капіталу. Обрання певного формату податку залежить від стану економіки країни, як бере участь у міжнародних рухах капіталу.

Зазначивши те що офшорна зона це різновид вільно-економічної зони, можна проаналізувати мету створення вільно-економічної зони та відмінність офшорної зони від інших видів.

Вільно-економічні зони – це частини території країни, на якій для інвестора встановлюється податкова, митна, фінансова пільга з метою залучення додаткового інвестиційного засобу для активізації виробничих, торговельних, зовнішньоекономічних й інших видів діяльності. [1, с. 23-24]

Спільним між вільно-економічною зоною та офшорними центрами є низький податок чи його повна відсутність. Але в цей час існує певна відмінність, яка полягає в тому, що вільно-економічні зони орієнтовані на залучення продуктивного капіталу (як іноземних, так і вітчизняних), який накопичує доходи всередині зони, тоді як мета офшорного центра - залучення тільки іноземних капіталів, та підприємств що зареєстровані в цьому центрі не мають права здійснювати ніяку виробничу діяльність на території центру.

Є такі види офшорних центрів:

1) Класичні офшорні центри – ними є невеликі країни. Вони не ведуть будь-яку діяльність на території країни, в якій вони зареєстровані. Цей офшор має невелику ціну, вимоги до ведення бухгалтерських обліків повністю відсутні, але власник такої організації має сплатити в бюджет своєї країни щорічний збір. (Наприклад, Домініка).

2) Низькоподаткова юрисдикція – згідно законів з центр не звільняється від сплати податків, але таким організаціям надаються певні пільги. Низькоподаткова юрисдикція застосовується в таких державах, як: Болгарія, Кіпр, Швейцарія та інші.

3) Респектабельна офшорна юрисдикція (оншори) – це держава з звичайним оподаткуванням. Зареєстровані організації повинні обов'язково вести

бухгалтерський облік в своїй державі, але можуть сплачувати податки в нижчому розмірі. Респектабельна юрисдикція застосовується в таких державах, як: Великобританія, США, Нова Зеландія та інші.

4) Адміністративно-територіальні утворення, де діють офшорні центри характерні для держав, які мають федеративний устрій. Для цього офшорного центру характерно те, що він може виконувати всі свої функції не виходячи за кордони своєї країни. [2, с. 15-16]

За типом бухгалтерського обліку офшорні центри поділяються на:

1) Англо-американську модель. Весь облік орієнтується на інформаційний запит інвестора і кредитора. Це зумовлюється тим, що промислова революція в США і Великобританії привела до того, що власники організацій відійшли управління, передавши його професійному управлінцеві. Для цієї моделі характерні: стабільні політичні системи; розвинена економіка; всі правила приймаються професійною організацією; сертифікація професійних кадрів.

Але у англо-американській моделі немає: уніфікованого плану рахунку, облікового реєстру, форми звітності, що може бути позитивною стороною цієї моделі. Ця модель має місце в Великобританії, Кіпрі та інших державах.

Континентальна модель. Ця модель поширена у країнах Європи і в Японії. Вона має тісні зв'язки бізнесу з банками, які в основному і задовольняють потреби фінансових організацій. Бухгалтерський облік регламентується тільки на законодавчому рівні. Уряди цих країн вимагають обов'язково публікувати перну інформацію про ці організації, тому останні змушені готувати фінансовий звіт, проте в не деталізованому вигляді, ніж це потрібно для кредиторів. Континентальна модель поширена в таких країнах, як Нідерланди, Панама та інші.

Після дослідження походження офшорних центрів, можна зробити висновок, що це один з видів вільно-економічних зон. Який за своєю суттю має деякі спільні особливості, такі як встановлення пільгових режимів для залучення капіталів. Вибір офшорних центрів можна здійснювати за багатьма класифікаційними ознаками, тому при створенні офшорної організації або взаємодії з іноземним контрагентом з офшорним статусом потрібно детально проаналізувати всі можливі фактори та цілі які компанія має наміри отримати від такої діяльності та співпраці.

Список використаних джерел

1. Комар І.С. Види офшорних зон та їх вплив на організацію бухгалтерського обліку. *Ефективна економіка*. 2019. №10.
2. Луцишин З., Мехтєв Е. Офшорні фінансові центри у глобальному русі капіталів. *Міжнародна економічна політика*. 2021. № 2 (27).

Несен М. А.,
здобувач ступеня магістра
Куценко Т. М.,

к. е. н., доцент, доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна

ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГЛОБАЛЬНИХ КОМПАНІЙ

Тенденція до зростання різноманітності пропонованих послуг призводить до високого рівня конкуренції серед компаній на міжнародному ринку, що є ризиком при веденні бізнесу для кожної фірми. Враховуючи сучасну ситуацію, правильне управління конкурентоспроможністю організації стає головною задачею організацій, що допомагає мінімізувати можливі фактори негативного впливу зовнішнього ринку.

Управління конкурентоспроможністю компаній містить багато аспектів, які вимагають окремого аналізу. І для того, щоб кожний елемент був врахований, важливо заздалегідь розробити певний план дій та спрогнозувати, що можна отримати у результаті.

Окремі питання даного дослідження знайшли висвітлення в наукових працях В. Ф. Іванюта [1], І. П. Отенко [2], О. М. Сумець [3], Тарнавська Н. П. [4], В. Е. Батлер [5], Е.В. Прушківська [6] та інших вчених. Та аналіз підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємств потребує подальшого наукового дослідження та порівняння.

Метою дослідження є визначення шляхів для поліпшення конкурентоспроможності глобальних підприємств.

Процес глобалізації надав багато можливостей підприємствам для вдосконалення системи виробництва та роботи загалом, однак досягти дійсно масштабних результатів вийде тільки при належному менеджменті. Іншими словами, при розумному застосуванні наданих інструментів. Тому дослідження шляхів підвищення ефективності та конкурентоспроможності глобальних компаній є актуальним [1].

Для того, щоб товар, підприємства та навіть держава мали конкурентні переваги на міжнародному ринку, необхідно всебічно підходити до стратегії функціонування та, враховуючи динаміку світу, знаходити нові підходи для підвищення рівня конкурентоспроможності [2].

Місце підприємства на міжнародному ринку визначається багатьма чинниками, дія яких має бути врахована під час його виходу на міжнародний ринок. Адже від цього прямо залежить ефективність роботи фірми та вплив на зовнішню систему [3].

Динаміка, що відбувається в світі та постійне вдосконалення вже наявної системи привели до необхідності створити міжнародний ринок як певну область для взаємодії її учасників [4 – 5].

Міжнародна конкурентоспроможність проявляється у досягненні фірмою конкурентних переваг у міжнародному суперництві, і визначається принципами (рис. 1).

Рис. 1. Принципи, що надають конкурентні переваги фірмі на міжнародному ринку (виконано автором за джерелом [6])

Необхідно забезпечити гідні умови для учасників внутрішньої та зовнішньої діяльності компанії. Для цього необхідно впроваджувати заходи щодо поліпшення управлінської системи та постійно шукати шляхи її вдосконалення. Важливо налагодити ефективне функціонування бізнес - процесів та застосовувати наявні ресурси з максимальною користю. Для цього необхідно:

1) модернізувати стратегію: очікування клієнтів можуть різко змінитись, коли економічні умови нестабільні. При зменшенні прибутку необхідно переглянути стратегію продажу та маркетингу відповідно;

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

2) своєчасно інформувати керівні органи щодо змін в системі діяльності підприємства та оптимізувати зв'язок керівництва та підлеглих;

3) сприяти повазі прав людини, використовуючи можливості та масштаби підприємства;

4) забезпечити справедливі та безпечні умови праці по всьому ланцюжку створення вартості, вирішуючи найактуальніші проблеми прав людини;

5) забезпечити ефективних механізмів розгляду скарг та доступу до засобів правового захисту;

6) розширити принципи Кодексу поведінки постачальників до всіх франчайз та спільних підприємств (створити офіційну програму залучення франчайзи та спільних підприємств);

7) намагатися досягти гендерного паритету в управлінських ролях;

8) розробити програму справедливості в оплаті праці;

9) диференціювати продукцію;

10) ребрендинг – оновляти продукт, візитні картки, соціальні мережі, сайт, фірмові упакування тощо;

11) забезпечити усіма необхідними умовами працівників для ефективної роботи;

12) надати працівникам можливість постійного розвитку, допомогу і підтримку в придбанні необхідних знань і навичок;

13) сформулювати перспективні напрями розвитку (довгострокова стратегія);

14) освоювати нові ринки закордоном;

15) вдосконалювати рівень функціонування окремих підрозділів, завдяки впровадженню інформаційних ресурсів, їх аналізу та обробці.

Таким чином, важливо спрямувати усі зусилля на стратегічні цілі організації, знизити невизначеність, в умовах яких вирішуються певні задачі, крім того, своєчасно виявити можливі недоліки у внутрішньому регулюванні системи та проінформувати керівні органи.

Список використаних джерел

1. Іванюта В. Ф. Теоретико-методологічні підходи формування конкурентоспроможності. *Агроінком*. 2012. № 1–2. С. 97–101.

2. Отенко І. П. Аналіз та оцінка потенціалу. Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. 348с.

3. Сумець О. М. Оцінка конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства : навч.-практ. посіб. Київ : Професіонал, 2007. 208 с.

4. Тарнавська Н. П. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теорія, методологія, практика : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2008. 570с.

5. Батлер В. Е. Основні риси відкритого акціонерного товариства і американської корпорації. *Держава і право*. 2014. № 7. С. 79–86.

6. Прушківська Е. В. Основи розвитку новітніх форм міжнародного бізнесу в умовах глобалізації. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2018. № 2. С. 119–125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2018_2_15 (дата звернення: 16.11.2022).

Ніколаєнко Я.,
здобувач ступеня бакалавр,
Крещенко А.,
здобувач ступеня бакалавр,
Жукова Ю.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Після початку повномасштабної війни в Україні відбулись серйозні економічні проблеми. За оцінками Світового банку, станом на травень 2022 року втрати ВВП України склали 45% [1], що викликано погіршенням умов та можливостей ведення бізнесу. Згідно результатів опитування у березні 2022 року [3], до 85% бізнесу перейшло у режим часткової роботи або взагалі припинило діяльність. На серпень 2022 року ситуація дещо поліпшилась, відбулась часткова адаптація бізнесу, і частка підприємств, які повністю або майже зупинені склала 39,9% [4]. Ситуація з енергетичною кризою надала нового поштовху негативним тенденціям. На сьогодні, за деякими оцінками, закрито до 50% всіх підприємств [2].

Узагальнено зміни сфери бізнесу полягають у:

- змінах у обсягах діяльності, завантаженості та кількості працівників;
- релокації;
- структурних трансформаціях, змінах орієнтації бізнесу

Має місце регіональна нерівномірність проблем бізнесу, яка пояснюється зосередженням місць бойових дій (Табл. 1).

Таблиця 1

Регіональні відмінності стану бізнесу в Україні, станом на серпень 2022 року.

	Схід	Південь	Центр	Північ	Захід
Частка підприємств, які повністю зупинили роботу, %	36,1	17	7,9	10	10,7
Частка підприємств, які працюють частково (40-60%), %	20,8	23,3	24,7	35,7	33,6
Частка підприємств, обсяги робіт у яких не змінились або зросли, %	6,9	12	13,5	5	16,1
Частка підприємств, які зазнали несуттєвих фінансових втрат, %	19,2	31,8	50,6	25,7	38,9
Частка підприємств, у яких впала зайнятість працівників, %	68,5	52,3	52,8	59,4	42,7
Частка підприємств, які не проводили релокацію, %	60,3	89	91,8	81,7	85,2
Частка підприємств, які проводили релокацію в Україні, %	20,6	5,8	5,9	15,5	12,3
Частка підприємств, які проводили релокацію за кордон, %	1,5	-	1,2	-	2,5

Джерело: складено авторами на основі [4].

Найкраща ситуація спостерігається на Заході та в Центрі України: в цих регіонах найменша частка підприємств, які зупинили діяльність, або працюють частково; найбільша частка підприємств, які зазнали несуттєвих втрат, та які не проводили релокацію. Найгірша ситуація спостерігається на Сході України, де проходять бойові дії. На Півночі та Півдні ситуація краще.

Незважаючи на труднощі та небезпеку, релокація бізнесу не стала великомасштабною, і відбувалась переважно в межах України, що дозволяє сподіватись на збереження потенціалу економічного зростання економіки країни та його відновлення після закінчення бойових дій.

Скорочення бізнес активності має і виражений галузевий аспект. Частка підприємств, які майже або повністю зупинили діяльність найвища у будівництві – 58,6%, машинобудуванні – 50,5%, сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку – 60%, операціях з нерухомим майном – 53,9% [5]. У деяких галузях відбулось зростання: частка підприємств, у яких обсяги не змінились або зросли найбільша у транспорті, складському господарстві, поштовій діяльності – 25%, охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги – 31,3%, ресторанах та кав'ярнях – 21%, легкій промисловості – біля 30%, ІТ-секторі – 28,6%, роздрібній торгівлі харчовими продуктами – 22,2%, роздрібній торгівлі – 21,9% [5]. 37% підприємств здійснило галузеву трансформацію з метою порятунку бізнесу від закриття [3].

На жаль, переважна частина бізнесу не взаємодіє з органами місцевого самоврядування з питань відновлення і розвитку підприємництва. Майже у всіх галузях, крім виробництва харчових продуктів та професійної, наукової та технічної діяльності, частка підприємств, які не взаємодіють з органами місцевого самоврядування з питань відновлення і розвитку підприємництва складає від 60 до 90%. Так само переважна більшість представників бізнесу не знають про жодну програму підтримки підприємництва у своїй територіальній громаді – від 60 до 94% підприємств [5], в той час, як держава запустила кілька змістовних та масштабних проєктів. Серед них:

1. Компенсація за працевлаштування ВПО.

Компенсація роботодавцю витрат на оплату праці за кожну працевлаштовану особу з числа внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету.

2. Тимчасове переміщення підприємств з постраждалих під час війни регіонів.

Українські підприємства, які знаходяться у зоні активних бойових дій, можуть отримати державну допомогу в переміщенні своїх потужностей до західних областей України. Для цього запущено програму з релокації українських виробництв за підтримки держави.

3. Єдина платформа цифрової взаємодії для допомоги в релокації бізнесу.

ДП «Прозорро.Продажі» за ініціативи Мінекономіки, за підтримки Міністерства цифрової трансформації України та національного проєкту з розвитку

підприємництва та експорту Дія.Бізнес запустили платформу цифрової взаємодії для допомоги з релокації бізнесу.

4. Повний огляд ініціатив щодо релокейту підприємств.

Команда Офісу з розвитку підприємництва та експорту та національного проєкту Дія.Бізнес зібрала ініціативи, які допоможуть українському бізнесу евакуюватися з постраждалих регіонів. Українські підприємства, які знаходяться у зоні активних бойових дій, можуть отримати допомогу в переміщенні своїх потужностей до безпечних областей України.

5. Урядова програма «Робота»

Запущено офіційний сайт програми «Робота», на якому можна ознайомитись з умовами участі по кожному грантовому конкурсу та подати заявку на отримання гранту від держави.

6. Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу на Дія.Бізнес

Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу — це те місце, де підприємці можуть обрати для себе необхідну фінансову програму, прочитати детальні умови отримання фінансування та звернутися безпосередньо до банківських та інших установ.

7. Чекліст для рестарту бізнесу

Інструмент від ініціативи UA Anti-crisis допоможе зібрати інформацію про ресурси, побудувати стратегію та зробити конкретні кроки для запуску бізнесу з метою скорішого відновлення економіки України [6].

Оцінка збитків, завданих війною, і планування повоєнної відбудови відбувається за співпраці зі Світовим банком. Під час воєнного стану Світовий банк затвердив для України три позики на загальну суму 1,85 млрд євро та 91,16 млн доларів США.

На сьогодні в Україні реалізується спільний з Міжнародним банком реконструкції та розвитку (МБРР) та Міжнародною асоціацією розвитку (МАР) проєкт «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні» (PEACE) на загальну суму 7,3 млрд дол. США. У фокусі інвестиційних проєктів, крім традиційного сільського господарства, будуть також підприємства, які є системними для всієї економіки: транспорт, енергетика, банківська система [7].

Отже, не дивлячись на складні військові, політичні та економічні умови бізнес в Україні продовжує розвиватися. Держава всіма способами підтримує підприємництво, адже їх співпраця дасть великий поштовх до економічного зростання у країні.

Тому відкриття бізнесу у цей час не є поганим варіантом, адже ризики компенсується відповідною підтримкою. Процес створення та початкового розвитку підтримується різними службами України, в тому числі і Податковою.

ДЖЕРЕЛА

4. DataBank. World Development Indicators (<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>)

5. The impact of the Ukraine crisis on the world of work: Initial assessments (https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/briefingnote/wcms_844295.pdf)

6. Діагностування стану українського бізнесу під час повномасштабної війни Росії з Україною. Аналітичний звіт. Березень 2022 р. Gradus Research Company. (https://gradus.app/documents/188/BusinessInWar_Gradus_KSE_Report_30032022_ua.pdf)

7. Стан та потреби бізнесу в Україні: регіональні тенденції, літо 2022. Дія.Бізнес (<https://business.diiia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-ukraini-regionalni-tendencii-lito-2022>)

8. Стан та потреби бізнесу в Україні: секторальний розріз, вересень 2022. Дія.Бізнес (<https://business.diiia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-ukraini-sektoralnij-rozriz-veresen-2022>)

9. Чекліст для рестарту бізнесу. Дія.Бізнес (<https://business.diiia.gov.ua/restart-business>)

10. Світовий банк визначив галузі української економіки, куди будуть спрямовані інвестиції (<https://www.kmu.gov.ua/news/svitovij-bank-viznachiv-galuzi-ukrayinskoyi-ekonomiki-kudi-budut-spryamovani-investiciyi>)

Петренко В.П.,
економіст, студент Городищенського фахового коледжу Уманського
національного університету садівництва
Дегтяр Я.Р.,
к.ю.н., економіст

ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ АПК В УМОВАХ ВОЄННОГО ПОЛОЖЕННЯ

Вступ. Одним із головних напрямків економічної та національної безпеки, а саме продовольчої безпеки, нашої держави в умовах воєнного положення є функціонування та розвиток агропромислового комплексу (далі – АПК). Його стратегічна важливість поряд з низькою привабливістю АПК для малих підприємств повинна підтримуватись державою. Тому що АПК забезпечує зайнятість людей в обробці землі, економічну стабільність і наповнення державного та місцевих бюджетів.

Матеріали і методи. Дослідженням розвитку стратегій АПК в своїх працях приділяли увагу такі вчені, як: Є. Масленников, О. Мних, Ю. Сафонов, В. Шевчук.

Результати. Як відомо, АПК є пріоритетною специфічною галуззю економіки. На відміну від інших галузей економіки, це проявляється в тому, що результати його діяльності залежать від природно-кліматичних умов. АПК покликаний забезпечити суспільство продовольством і сировиною для промислового виробництва, виробництвом сільськогосподарської продукції. В свою чергу, важливу роль АПК відіграє для розвитку інших галузей економіки, які використовують основні засоби виробництва та споживають сировину, яку виробив АПК, а також надають транспортні та торговельні послуги для реалізації цієї продукції. Виходячи із цього, основним пріоритетним напрямком розвитку АПК є зменшення ризиків від природно-кліматичних умов та забезпечення цього розвитку шляхом удосконалення системи захисту малих підприємств [1].

АПК є основною бюджетоутворювальною галуззю національної економіки. Цьому свідчить те, що його частка в зведеному бюджеті складає приблизно 9%.

Для розвитку АПК в Україні є всі сприятливі природно-кліматичні умови та геополітичне положення. Цьому свідчить те, що діяльність, яка стосується АПК, проводиться майже по всій території нашої країни. Україна має значний потенціал для розвитку АПК, який зумовлено сприятливими агрономічними умовами, наявністю багатогалузевої інфраструктури та наявністю освіченого працездатного людського капіталу.

Робота АПК в умовах воєнного положення є дуже важливою складовою у відновленні економіки нашої країни. У цей час малі підприємства потребують певної державної підтримки, а також певних спрощень на законодавчому рівні. На даному етапі, Урядом запроваджено механізм кредитування суб'єктів АПК, який здійснюється в рамках удосконаленої програми "Доступні кредити 5-7-9%" для

підтримки посівної компанії. Також в рамках цієї програми скасовано додаткові процедури сертифікації насіння, спрощено маркування імпортованих харчових продуктів і кормів, полегшена процедура експорту та ліцензування дозволених груп товарів, спрощена процедура доступу виробників АПК до пального, пестицидів та агрохімікатів, а також спрощена система реєстрації сільськогосподарських машин та механізмів в умовах воєнного положення.

Як відомо, до повномаштабної війни експорт продукції галузі АПК займав провідні позиції серед світових експортерів. Наприклад, на долю експорту продукції АПК в 2021 році припадало 40% від загального експорту продукції. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України спричинило руйнування налагоджених логістичних ланцюгів та зміну сталих процесів функціонування. В результаті повномаштабної війни знищена техніка та склади, велика кількість посівних площ була замінована, до частини цих територій немає доступу. Також ускладнює роботу підприємств АПК заборона працювати в вечірній та нічний час, тому що діє комендантська година. Але навіть в таких складних умовах навесні посівна кампанія відбулась. Зараз АПК налагоджує логістику та співпрацю з іноземним ринком, та розвиває своє виробництво на заході нашої країни.

Як відомо, функціонування АПК є головним напрямком економічної та продовольчої безпеки, тому для його повноцінного та ефективного функціонування передбачена можливість бронювання підприємствами АПК працівників в період мобілізації, тобто надання таким працівникам відстрочення від призову на 6 місяців.

В свою чергу, НБУ надав банкам та небанківським кредитним інститутам, що йому підпорядковуються, рекомендації щодо введення кредитних канікул.

В свою чергу, Міністерство аграрної політики та продовольства для спрощення процедур посівної кампанії запустило платформу по збору актуальних потреб в режимі реального часу <https://agrostatus.org/>, а також створено онлайн платформу для покращення логістичних маршрутів в умовах воєнного стану <https://prodsafety.org/>.

Отже, Уряд та Міністерство аграрної політики та продовольства роблять все можливе щоб допомогти виробникам продукції АПК забезпечити їх фінансовими ресурсами з державної підтримки.

Висновки. В умовах воєнного положення у АПК повинні бути інструменти, які спростять роботу в умовах кризи та зменшать ризики, та захистять виробників продукції АПК від банкрутства.

Виходячи із вищезазначеного в умовах воєнного положення в роботі АПК потрібно забезпечити достатній обсяг врожаю, пом'якшити ризики для продовольчої безпеки всередині країни та зберегти виробничий потенціал, який знадобиться для післявоєнної відбудови економіки нашої країни. Все це можна зробити при підтримці міжнародних організацій та нашої держави.

Список використаних джерел

1. Шульга В. Підтримка аграрного сектора в умовах воєнного стану: що варто знати? / В. Шульга // URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/213396_pdtrimka-agrarnogo-sektoru-v-umovakh-vonnogo-stanu-shcho-var-to-znat

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

2. Бородіна О. Сільське господарство України в умовах воєнного стану: уроки для суспільства і політиків. /О. Бородіна // URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9288>

3. Маклакова І.О., Савельєва О.М. Правові заходи державної підтримки особистих селянських господарств у сучасних реаліях / І.О. Маклакова, О.М. Савельєва // Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». – 2022. – № 3 (2022). – с. 132-136.

ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ МІСТА КИЄВА

За Конституцією України кожна дитина має право на отримання безкоштовної загальної середньої освіти. Кількість мешканців, які постійно мешкають в місті Києві постійно зростає, в середньому на 2% в рік. Доцільно дослідити динаміку змін кількості закладів загальної середньої освіти та кількості учнів і вчителів.

У місті Києві кількість закладів загальної середньої освіти за останні 5 років має динаміку до зростання (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка основних показників розвитку закладів загальної середньої освіти міста Києва за період 2017/18 - 2021/22 навч. р.

Назва показника	Роки					Відхилення даних 2021/22 до даних 2017/18 навч. р.
	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	
Кількість закладів загальної середньої освіти у місті Києві, од.	493	505	535	566	579	17,44
Кількість учнів у закладах загальної середньої освіти, тис. осіб	286,8	301,2	314,4	324,8	335,3	16,91
Кількість учнів в середньому на 1 заклад загальної середньої освіти, тис. осіб	0,58	0,59	0,59	0,57	0,58	-
Кількість вчителів у закладах загальної середньої освіти, тис. осіб	22,9	24,6	25,3	26,1	27,1	18,34
Кількість вчителів у середньому на 1 заклад загальної середньої освіти, осіб	46	48	47	46	46	-

Джерело: складено автором за даними [1]

За період 2017/18 – 2021/22 навч. рік кількість закладів загальної середньої освіти зросло на 17,44 %, кількість учнів у закладах загальної середньої освіти за той

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

же період зросло на 16,91 %. Середня кількість учнів на один заклад загальної середньої освіти змінювалась незначно, і складала 570-590 учнів. Безумовно, що в місті Києві є різні заклади загальної середньої освіти, є заклади з кількістю учнів 1200 -1400 учнів, є заклади з кількістю учнів 300 – 500 учнів. Тому середні показники можуть свідчити більше про тенденції зростання або зменшення навантаження на один заклад. За проведеним аналізом тенденція зміни кількості учнів в одному закладі загальної середньої освіти нестабільна: у 2020/21 та 2019/20 роках спостерігалось збільшення навантаження на один заклад, а в 2021/22 навпаки, спостерігалось зниження кількості учнів в середньому на один заклад. Ця тенденція пов'язані із введенням в дію нових закладів загальної середньої освіти. Кількість вчителів в закладах загальної середньої освіти в місті Києві зросла за період 2017/18 – 2021/22 навч. рік на 18,34 %. Проте середня кількість вчителів на один заклад загальної середньої освіти значно не змінилась, вона як була на рівні 46 вчителів на заклад у 2017/18 навч. р. так і в 2021/22 навч. р. залишилась на рівні 46, незважаючи на зростання кількості закладів загальної середньої освіти та кількості вчителів. Фінансування закладів загальної середньої освіти відбувається за рахунок бюджету міста Києва. За прийнятою методикою обсяг бюджетного фінансування кожного закладу загальної середньої освіти залежить від граничний обсяг видатків загального фонду, затверджений на 01.01 поточного бюджетного періоду та від кількості учнів. За статистичними даними витрати із бюджету на 1 учня зростають в середньому на 20 % за рік. Сучасна тенденція цифровізації освітнього процесу потребує додаткових витрат на придбання закладами освіти комп'ютерної техніки та програмного забезпечення. У 2021 р. із Державного бюджету було виділено додаткову суму у розмірі 70184,4 тис. грн. на придбання комп'ютерів та ноутбуків для викладачів, для забезпечення можливості здійснення процесу навчання у дистанційному форматі [2]. Тенденція зростання витрат на організацію освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти потребують методичного інструментарію для більш оптимізованого розподілу витрат міського бюджету між закладами загальної середньої освіти, що потребує проведення наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт. Головне управління статистики м. Києва. Заклади загальної середньої освіти (1995-2019). URL: <http://www.kyiv.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=530&lang=1> (дата звернення 24.11.2022).
2. Розпорядження виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) № 1111 від 18.05.2021 р. URL: https://kyivcity.gov.ua/bcgnslf6d_kmda__1111

ІНДУСТРІЯ 4.0: ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Сьогодні цифрова трансформація є ключовою рушійною силою значних змін, що відбуваються у глобальній економіці, суспільстві та особистому житті. Цифрові технології дають змогу здійснювати більше економічної діяльності – і здійснюватися безпечно – хоча й нерівномірно в різних фірмах, секторах і країнах. На початку ХХІ століття людство опинилось під впливом хвилі нової промислової революції, більш відомою як концепція «Індустрія 4.0». Нові технологічні виклики Індустрії 4.0 приводять до кардинальних змін в організації суспільного виробництва та способах задоволення потреб споживачів. Крім того, вона приводить до інноваційних трансформацій у багатьох галузях, руйнує бар'єри між ними, стирає межі між постачальниками, виробниками і споживачами, що в кінцевому підсумку є передумовою структурних трансформацій в економіці. Це зумовило уряди як розвинених, так і країн, що розвиваються, обґрунтовувати та застосовувати нові підходи економічної політики для підвищення інноваційного розвитку промислового сектору. Високотехнологічність у виробництві, інноваційний характер й модернізація секторів промисловості на основі інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій, динаміка цифрових трансформацій для України мають стати пріоритетним рішенням в частині досягнення стійкого економічного зростання та розвитку [1].

Індустрія 4.0 швидко показує, що розвиток постіндустріальної сфери послуг не веде до стиснення промислової галузі. Впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій у виробничий цикл та наше повсякденне життя призвело до переосмислення відносин між компаніями та споживачами, а також до зростання продуктивності праці та модернізації соціального життя. Характерними ознаками Індустрії 4.0 є:

- повністю автоматизовані виробництва, на яких керівництво всіма процесами здійснюється в режимі реального часу і з урахуванням мінливих зовнішніх умов;
- кіберфізичні системи створюють віртуальні копії об'єктів фізичного світу, контролюють фізичні процеси і приймають децентралізовані рішення. Вони здатні об'єднуватися в одну мережу, взаємодіяти в режимі реального часу, самоналагоджуватися і самонавчатися;
- важливу роль відіграють інтернет-технології, що забезпечують комунікації між персоналом та машинами;
- підприємства виробляють продукцію відповідно до вимог індивідуального замовника, оптимізуючи собівартість виробництва.

Світова пандемія, спричинена COVID-19, а також зміни, що зараз відбуваються у політичній, економічній, соціальній, екологічній та інших сферах, призводять до пришвидшення процесу цифровізації економік, побудови смарт-міст

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

(smart-city), запровадження концепції smartспеціалізації на всіх рівнях починаючи від державного рівня і закінчуючи рівнем окремого підприємства. Україна прагне стимулювати інновації у вже існуючих компаніях, підтримувати розробку нових стартапів. Підприємства, що впроваджують досягнення Індустрії 4.0, намагаються дійти реальних та радикальних змін в сфері інновацій[2].

При цьому варто зазначити, що Україна тільки починає свій шлях до становлення як високоіндустріальної країни із цифровою економікою, вже реалізовані певні програми стратегії, але цей процес відбувається під впливом різних чинників, які його, на жаль, стримують. До чинників, які стримують процес цифровізації економіки України, слід віднести:

- відсутність побудованої інфраструктури забезпечення реалізації концепції Індустрії 4.0;
- величезний рівень бюрократизації;
- відсутність чіткого розуміння виконавцями на місцях шляхів реалізації концепції Індустрії 4.0;
- недостатнє фінансування, що не дає змоги виконати інноваційні smart-проекти;
- світову пандемію, спричинену COVID-19;
- відтік інтелектуальної еліти за кордон (зокрема, фахівців ІТ-сфери);
- слабку взаємодію між державою, ЗВО, підприємцями, громадою; низьку інноваційну активність малих та середніх підприємств;
- наявність застарілого обладнання на підприємствах та відсутність вільних коштів на переоснащення;
- складність ухвалення рішень про впровадження змін тощо.

Найбільший внесок у інноваційний розвиток України, як безпосередньо науковий, так і фінансове забезпечення інноваційної діяльності мають самі інноватори. В останні роки частка власних коштів у фінансуванні інноваційної діяльності значно збільшилася і становить понад 90% загальної суми витрат на інновації. Це пов'язано з нестабільною економічною та політичною ситуацією, війною на сході країни, зміною зовнішньої кон'юнктури тощо. Саме через це іноземні інвестори значно скоротили свої вклади до України. Також помірне фінансування є і зі сторони держави. Стратегія Індустрії 4.0 не затверджена урядом, не отримала фінансування (як і десятки інших), але тим не менше – вона «жива» й виконується силами бізнес-спільноти [2].

Отже, науково-технічний прогрес є процесом постійного створення, нововведення та вдосконалення виробництва, технології і продукції завдяки науці й техніці. Саме втілення досягнень науково-технічного прогресу в умовах переходу від Індустрії 3.0 до 4.0 допоможе економіці України зміцнювати свої позиції на світовому ринку та покращити конкурентоспроможність держави. На сьогодні одним із завдань вітчизняної економіки в цілому і промисловості зокрема є її цифровізація: оновлення технологічного, соціально-економічного базису і зміна способів управління господарським комплексом країни. Індустрія 4.0 в промисловості передбачає просування на підприємствах галузі цифрових технологій, залучення відповідних фахівців, підвищення доступності спеціальних

програмних засобів, впровадження та розвиток інформаційних систем, баз даних, обчислювальних потужностей, поширення технології «хмарних» сервісів. Україна має значні можливості для подальшого розвитку в умовах Індустрії 4.0, спираючись на свій високий інтелектуальний потенціал.

Список використаних джерел

1. Четверта промислова революція: зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків: моногр. / за наук. ред. д.е.н., проф. А.І. Крисоватого та д.е.н., проф. О.М. Сохацької. Тернопіль: Осадца Ю.В. 2018. 478 с

2. Індустрія 4.0 в Україні. URL: <https://industry4-0-ukraine.com.ua/2019/01/02/ukrainska-strategiya-industrii-4-0-7-napriankiv-rozvtuku/>

3. Войтко С. Реалізація освітнього та промислового потенціалів України у глобальних умовах Індустрії 4.0. Економічний вісник НТУУ «КПІ». №16. 2019. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.16.2019.182743>.

Пономарьова В.С.
здобувач ступеня магістра
Артюх О.В.
д.е.н., професор
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА ОБЧИСЛЕННЯ ПЛАТИ ЗА ЗЕМЛЮ В УКРАЇНІ

Відповідно до Конституції України земля є основним національним багатством, яке перебуває під особливою увагою держави і кошти від плати за землю повинні бути направлені в першу чергу на фінансування заходів щодо раціонального використання та охорони земель у сукупності з іншими природоохоронними заходами. Податковим кодексом України (далі – ПКУ) визначено плату за землю як обов’язковий платіж у формі земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності та який є одним із видів доходів місцевих бюджетів, що зараховується на рахунки відповідних рад (сільської, селищної та міської) [1].

З початку розгортання повномасштабної війни Російської Федерації проти України Парламент ухвалив суттєві зміни до законодавства, що передбачають значне послаблення оподаткування на період воєнного стану. Адже, на жаль, війна внесла зміни не тільки в життя кожної людини, а й у важливі системи, які забезпечують життєдіяльність нашої країни, одна з яких це податкова система. 17 березня 2022 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до ПКУ та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-IX. Цим Законом внесено деякі зміни щодо питань оподаткування землі, а саме: не нараховується та не сплачується плата за землю за території, перелік яких визначено Кабінетом Міністрів України. Даний фактор звісно впливає на зменшення надходжень до бюджетів громад.

Проаналізуємо динаміку надходжень плати за землю до місцевого бюджету України за 2018-2021 рр.

Динаміка надходжень плати за землю до місцевого бюджету України, 2018-2021 рр. (у млн. грн)

	2018	2019	2020	2021
Земельний податок з юридичних осіб	8241,19	11488,69	10828,82	11815,53
Орендна плата з юридичних осіб	15288,09	17193,53	16369,41	18887,72
Земельний податок з фізичних осіб	1629,42	1860,92	1984,75	2028,09
Орендна плата з фізичних осіб	2162,39	2292,51	2288,65	2531,98

Джерело: створено автором на основі [2]

Як бачимо, динаміка надходжень характеризується поступово зростаючими показниками за даний період часу, однак у зв’язку з теперішніми обставинами у 2022 році результати звісно будуть зовсім інші. Не дивлячись на позитивну динаміку протягом останніх років, існує проблематика саме в обчисленні плати за землю:

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

- по-перше, відсутність повних відомостей в Державному земельному кадастрі щодо прав власності користування земельними ділянками;
- проведення нормативно-грошової оцінки земель (багато суб'єктів господарювання розраховуючи річну суму плати за землю не враховують потрібний коефіцієнт індексації), при цьому відбувається заниження їх податкових зобов'язань. Листом від 11.01.2022 № 6-28-0.222-275/2-22 наразі значення коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки земель і земельних ділянок за 2021 рік становить для земель населених пунктів та інших земель несільськогосподарського призначення – 1,1 [3].
- встановлення юридичними і фізичними особами пільг без правомірного їх використання, що таким образом мінімізує їх сплату до бюджету.
- проблеми зі сплатою орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності у випадку переходу права власності на нерухомість, що розміщена на орендованих ділянках;
- правильність визначення цільового призначення землі і використання її за призначенням, що може бути наслідком різної плати за землю;
- розглядаючи подані декларації за звітний період юридичними особами виявлено неправомірне зменшення площі ділянки, що оподатковується тощо.

Діюча в Україні система податкового адміністрування сплати за землю як і податкова система країни в цілому, потребує постійного вдосконалення та покращення. Тому важливими заходами для збільшення надходжень та правильності обчислення суми сплати податкових зобов'язань, на наш погляд, є:

- проведення інвентаризації всіх земельних ділянок та контроль щодо їх реєстрації (з метою встановлення місця розташування земельних ділянок, їх меж, розмірів, правового статусу, виявлення земель, що не використовуються, використовуються нераціонально або не за цільовим призначенням, встановлення кількісних та якісних характеристик земель, необхідних для ведення державного земельного кадастру);

- своєчасне проведення нормативно-грошової оцінки земель (принаймні один раз на 5-7 років);

- поліпшення адміністрування з орендної плати (встановлення адекватних розмірів орендної плати з диференціацією за видами цільового призначення; своєчасне внесення змін до договорів оренди у разі зміни нормативно – грошової оцінки земель; своєчасне відновлення договорів та заміна сторони договору у разі переходу права власності).

- підвищення контролю за правильністю заповнення та своєчасністю подачі декларацій з належним і відповідним оформленням всіх пунктів та формування податкової культури у платників податків.

Таким чином, плата за землю є бюджетоутворюючим податком для місцевого самоврядування. На основі розглянутої проблематики обчислення плати за землю, слід оцінити та взяти до уваги дотримання вищезазначених напрямів, що можуть стати напрямом покращення до поставлених проблем.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 19.11.2022).
2. Річні звіти Державної казначейської служби про виконання Державного бюджету за 2018-2021 роки. URL: <https://www.treasury.gov.ua> (дата звернення: 19.11.2022).
3. Щодо коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки за 2021 рік, який застосовується для визначення податкового зобов'язання з плати за землю. URL:<https://tax.gov.ua/> (дата звернення: 19.11.2022).

Похвалітова Д. Д.
здобувач ступеня бакалавра,
Посохов І.М.,
д.е.н., професор кафедри економіки бізнесу
та міжнародних економічних відносин
Національний технічний університет «ХПІ»
М. Харків, Україна

НЕДОБРОСОВІСТНА КОНКУРЕНЦІЯ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Розвиток економічної діяльності, як в межах однієї країни, так і в міжнародних масштабах, здобуває все більшого розповсюдження, завдяки полегшенню умов взаємодії, глобалізації та діджиталізації у розвинутих державах, що беруть активну участь в цих процесах. Глобалізація не лише допомагає компаніям та підприємствам країн вийти на нові ринки та рівні торгової діяльності, а й підштовхує адаптуватись до нових умов, що панують відповідно до світових стандартів. Основним же поняттям, що там існує для зображення природи будь-яких ринкових відносин, виступає «конкуренція», тобто економічна взаємоборотьба власників та виробників за більш сприятливі умови як виготовлення, так і постачання продукції, маючи на меті здобуття найбільшого прибутку. Варто зазначити, що проблемою в даному випадку є не характеристика поняття конкуренції, а саме регулювання та коректний захист економічної конкуренції як важливого аспекту ведення прибуткового підприємництва на міжнародному рівні. Необхідно розуміти, що добросовісна конкуренція не тільки не несе шкоди, а й навпаки сприяє розвитку та досягненню успіху компанією. Створення та впровадження конкурентного середовища, надійний захист економічної діяльності та безпосередньо регулювання різних типів ринкових відносин прямо впливає на можливість економічного розвитку держави та закріплення її позиції у світі. Завдяки неціновій конкуренції успішні учасники ринку здобувають змогу пробитись в лідери та розширювати конкурентні інструменти в подальшому, наприклад, поліпшувати якість виготовленої продукції, розширювати асортимент, підвищувати рівень витрат на рекламну кампанію [1, 2, 3, 4]. Загалом від розуміння природи конкуренції, різноманітних форм її прояву, методик конкурентної боротьби та чинників, що безпосередньо мають вплив на підготовленість суб'єктів економіки до подібної боротьби, значною мірою залежить загальна ефективність господарювання [5, 6, 7].

Однак, суперництво щодо споживчого попиту в середовищі суб'єктів може відбуватись як сумлінно, так і з використанням незаконних методів конкуренції, що в свою чергу завдає шкоди не тільки споживачу чи учасникам конкурентної діяльності, а й державі в цілому. Мова йде саме про недобросовісну діяльність, яка є причиною неспроможності повноцінного розвитку конкурентоспроможності національних економік країн на міжнародних ринках. Загалом недобросовісною конкуренцією називають будь-яку незаконну конкурентну діяльність підприємств, що порушує загальноприйняті правила ведення бізнесу та торгівлі. Завдяки

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

швидким темпам розвитку ринкової економіки з'являється все більше компаній, які можна звинуватити в нечесних способах отримання переваги. Саме тому, вивчаючи визначення цього явища з законодавчої точки зору, яскраво простежується необхідність виробляти стратегію захисту для підприємств від неконкурентних дій інших учасників на ринку задля утримання власного ринкового стану, а саме робити акцент на шляхах захисту, які б убезпечували індивідуалізацію виробництв у сфері економічної діяльності. З найпоширеніших варіантів прояву науковці визначають наступні: використання, без дозволу, імені або ж торгового найменування; перепродаж товарів чужого виробництва під власною маркою; поширення оманливої, неправдивої інформації; копіювання зовнішнього виду продукції або дизайну без відповідного посилання на першоджерело тощо. Так як, жодна компанія насправді не захищена від впливу недобросовісних конкурентів навколо, то рекомендується ретельно та регулярно аналізувати ринок, на якому ведеться діяльність, та без зволікань реагувати на нечесну ділову практику задля її прискікання та зменшення вірогідності повторення подібного.

Найбільш розповсюдженим методом боротьби з недобросовісною конкуренцією є антимонопольне законодавство та провадження антимонопольної діяльності, яка спрямована на утворення та підтримку конкурентного середовища, у тому числі, конкурентних відносин, завдяки протидії діяльності монопольних утворень. За час свого існування антимонопольна політика стала важливою складовою частиною діяльності для найбільших міжнародних економічних організацій. Уперше подібні закони прийняли наприкінці XIX століття в США, Канаді та Австралії, так як ці країни були флагманами промислового розвитку та осередком найбільш інтенсивної монополізації. Формально дані закони забороняли трести, а також низку інших видів монополій. У 1980 році конференцією ООН з торгівлі та розвитку було розроблено «Комплекс узгоджених на багатосторонній основі принципів і правил контролю за обмежувальною діловою практикою», згодом під впливом антикартельного законодавства та на основі даного документа було ухвалено «Типовий закон про конкуренцію». Проте варто зазначити, що ступінь використання компанією різноманітних методів для власного захисту теж залежить не лише від внутрішнього, і від зовнішнього середовища, бо результати захисту від недобросовісної конкуренції мають прояв у зовнішньому середовищі, хоч і сама діяльність проводиться всередині підприємства. Також важливим є те, що на вибір безпосередньо методів по захисту компанії впливає низка факторів, до найважливіших можна віднести наступні: наявність добросовісної конкуренції та її стан на ринку; підвищення власної обізнаності про наявність прав; надійність захисту прав учасників ринку та вплив недоліків в системі управління; якість законодавства щодо правового захисту; прагнення учасників ринку отримати високий прибуток та ступінь їх залежності від постачальників сировини з-за кордону.

У нашій країні здійсненням державного регулювання недобросовісної конкуренції займається Антимонопольний комітет України та регулюється за допомогою закону «Про захист від недобросовісної конкуренції». У 2021 році організацією було виявлено загалом 1675 правопорушень, а економічний ефект

діяльності АМКУ, завдяки припиненням порушенням наявного конкурентного законодавства, склав 5,2 млрд. грн. Що на 12 % перевищило показники попереднього звітного року, також варто зазначити, що сума економічного ефекту у кілька разів вища за державні витрати на фінансування АМКУ – 313 млн. грн. Зростання показника економічного ефекту дозволило дотримуватись пріоритету якості справ над їх кількістю. Також комітетом було виявлено низку закупівель, загальна вартість яких сягнула понад 13 млрд. грн. Сума ж сплачених штрафів та пені минулого року дійшла до позначки більше як пів мільярда гривень. Традиційно, у 2021 році можна було спостерігати найбільшу кількість виявлених та припинених фактів недобросовісної конкуренції, що стосувались порушення ст. 15-1 Закону, що по суті є отриманням необґрунтованих переваг над конкурентами, завдяки надання споживачам оманливої інформації [8].

Отже, з усього вищесказаного можна зробити висновок, що у процесі господарської діяльності всі її суб'єкти мають дотримувати низки правил, що забезпечує їх «технічну» рівність та не уможливорює наявність недобросовісної конкуренції. Отримувати ж перевагу вони мають саме завдяки прийняттю власних рішень, що сприяють підвищенню ефективності в порівнянні з іншими конкурентами та робить їх пропозицію більш привабливою для споживачів. А наявність ефективного антимонопольного законодавства виступає гарантом захисту ринкової конкуренції і саме удосконалення національного антимонопольного законодавства кожної країни-учасниці Європейського Союзу призводитиме до оптимізації понесення відповідальності за порушення встановлених правил та прояву нечесної конкуренції, а також допомагатиме з регулюванням добросовісних конкурентних відносин.

Список використаних джерел

1. Управління конкурентоспроможністю промислових підприємств в умовах невизначеності : монографія / І. М. Посохов [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Іванченко І. С., 2022. 252 с.
2. Посохов І. М., Чепіжко О. В., Падалка П. А. Науково-методичні рекомендації з удосконалення конкурентоспроможності машинобудівного підприємства на підставі застосування інструментів ризик-менеджменту. *Економіка. Фінанси. Право = Economics. Finances. Law*. 2022. № 7. С. 5-8.
3. Посохов І. М., Чепіжко О. В. Науково-методичний підхід до оцінювання ризиків фінансово-господарської діяльності в управлінні конкурентоспроможністю машинобудівного підприємства. *Економіка. Фінанси. Право. = Economics. Finances. Law*. 2022. № 1/1. С. 20-24.
4. Посохов І. М. Петриченко О. В. Показник якості як основоположний елемент рівня конкуренції в міжнародній торгівлі. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я = Information technologies: science, engineering, technology, education, health* : тези доп. 30-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD–2022, [19-21 жовтня 2022 р.] / ред. Є. І. Сокол. Харків : НТУ "ХПІ", 2022. С. 593.
5. Посохов І. М. Чепіжко О. В. Проблеми управління конкурентоспроможністю підприємств в умовах трансформації економіки України. *Актуальні проблеми*

модельовання та управління соціально-економічними системами в умовах глобалізації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 11 травня 2018 р. Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2018. С. 285-288.

6. Посохов І. М., Чепіжко О. В. Сучасні підходи до забезпечення конкурентоспроможності залізничного транспорту в умовах європейської інтеграції. *Технології та інфраструктура транспорту* : тези доп. міжнар. наук.-техн. конф., 14-16 травня 2018 р. Харків : УкрДУЗТ, 2018. С. 425-427.

7. Posokhov I. Main directions for improvement international competitiveness of Ukraine in the context (conditions) of european integration / I. Posokhov, E. Chepizhko // *The Economics of the XXI Century: Current State and Development Prospects* : collective monogr. London : Sciemcee Publishing, 2018. P. 374-386.

8. Звіт антимонопольного комітету за 2021 р. URL: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/627/ccb/c10/627ccbc10ef3d640199715.pdf>

Ромашина Д.А.,
здобувач ступеня магістра,
Гуренко А.В.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту
та інноваційного провайдингу,
ПВНЗ Європейський Університет
м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЙ В УКРАЇНІ

Особливості сучасного етапу розвитку ринкових відносин обумовлює необхідність використання певної системи комунікацій. Це значно розширює сферу їх застосування, що впливає на потребу визначення межі і сутності даного виду діяльності.

Однією із складових частин комунікацій виступають маркетингові комунікації, відмінна особливість яких полягає у обов'язковій присутності зворотного зв'язку зі своїми партнерами. Але вчені, що займаються розробкою даного питання, не завжди наголошують на цьому. У визначеннях деяких авторів [1,2] поняття «маркетингові комунікації» методологічно не мають відмінностей від поняття «просування товарів». Звичайно, поняття «маркетингові комунікації» та «просування товарів» містять загальну ідею комунікації з цільовою аудиторією.

Сучасні маркетингові комунікації націлені на побудову дієвих відносин між учасниками ринкових відносин. Використовуючи прямий маркетинг, зв'язки з громадськістю та рекламу маркетингологи створюють гнучкий механізм взаємодії між виробниками, постачальниками та клієнтами. Одна, ситуація, що склалась з початком війни в Україні, змусила бізнес змінити звичні схеми комунікацій [1].

Дослідження підтвердили виникнення суттєвих проблем ринкової взаємодії. «Військовий шок», що виник у суспільстві призвів до масової міграції населення, тривалої зупинки бізнесу та різкого зниження платоспроможності. Руйнування виробництва та інфраструктури, порушення логістичних зв'язків наклало негативний відбиток на маркетингові комунікації [3].

З'ясування та вирішення виникаючих проблем є можливим у разі аналізу тенденцій та оцінці викликів, що отримують маркетинг-команди. Відповідні дослідження вже активно проводять Всеукраїнська рекламна коаліція, компанія Factum Group, які зосередили увагу на маркетинг директорів, представників відділів маркетингу, керівників компаній, рекламодавці. У період з серпня по вересень 2022 року було досліджено майже 118 компаній, які відзначили наступні тенденції бізнесу:

- суттєве зменшення доходів;
- посилення загальної ситуації невизначеності;
- перехід на короткострокове планування (74% опитуваних);

•вимушене коригування прийнятої стратегії (87% компаній скорегували або кардинально змінили свою бізнес стратегію) [3].

Більшість підприємців вважають, що змінюються тренди взаємодії. Відтепер суттєво збільшуються витрати на соціальні проекти та підтримку країни. По-перше, компанії охоче виділяють значні бюджети на гуманітарну допомогу, підтримку благодійних фондів та ЗСУ. По-друге, приймають участь у заходах на підтримку країни та максимально сприяють висвітленню подій на міжнародному рівні. Водночас нові тенденції та виклики змусили переглянути та змінити управлінські рішення щодо організації маркетингу, а саме:

- скорочуються бюджети на маркетингову та рекламну активність;
- переглядається асортимент товарів та йде пошук нових ринків збуту;
- переглядається цінова політика та підходи до ціноутворення
- відбувається загальна оптимізація витрат;
- скорочуються інвестиції у діючі та майбутні проекти;

Майже всі напрямки рекламно-комунікаційної діяльності зазнали суттєвих змін (рис.).

Рис. 1 Відомості про зміни за напрямками рекламно-комунікаційної діяльності [3]

Через війну медійна реклама зазнала найбільших трансформацій, про свідчить 7 з 10 компаній-рекламодавців (це найбільший показник, починаючи з 2014 р.). Найменших втрат зазнала інтернет-реклама, після 24.02.22 її використовують 71% опитаних компаній. Кожна 2-га компанія говорить про значні зміни в підходах до управління non-media активністю. Найбільші втрати реклами на телебаченні та в кінотеатрах, де кількість рекламодавців скоротилась більше, ніж в 3 рази для ТБ, та в 6 разів для кінотеатрів (21% опитаних взагалі не рекламувались після 24.02.22).

Аналіз впливу війни на маркетингові комунікації показує, що в Україні знижується не тільки кількість рекламодавців, а й частота контактів зі споживачем у кожному з каналів [3]. Компанії-рекламодавці зазначають, що через війну впала маркетингова активність - серед запланованих до війни маркетингових проектів скасовано майже 45% (рис. 2).

Рис. 2 Вплив війни на маркетингову активність компаній [3]

На сьогодні перед маркетингом залишаються ті ж самі задачі – просування, залучення та утримання користувачів компанії. Однак простежуються зміни у формулюванні ключових меседжів – базовими тематичними напрямками комунікацій стають:

повідомлення про компанії, що працюють на ринку – їх нові локації та умови взаємодії, маркетингові програми лояльності, колаборації тощо;

меседжі, що спрямовані на підтримку національних цінностей та суспільства.

Завдяки поширенню колаборацій змінюються схеми комунікацій та створюються умови для відновлення ринкових відносин, переглядаються кількісні та якісні показники взаємодії, з'ясовуються нові критерії оцінки комунікацій (рис.3).

Рис. 3. Відомості про тренди в системі маркетингових комунікацій у період з травня по жовтень 2022р. [3]

Враховуючи дані проведених досліджень, слід сказати, що не зважаючи на важкий стан, в якому опинилась Україна, маркетингові комунікації мають тенденцію до переформатування. Певні бізнес-процеси корегуються, переглядаються прийняті стратегії, перерозподіляються бюджети, що дозволяє більш ефективно формувати маркетингові активності та створювати сприятливі умови ринкової взаємодії.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Список використаних джерел

1. Войчак А. В. Маркетинговий менеджмент : підручник / Войчак А. В. – К. : КНЕУ, 2009. – 328 с.
2. Лук'янець Т. І. Маркетингова політика комунікацій : навч. посіб. / Лук'янець Т. І. – К. : КНЕУ, 2000. – 380 с.
3. Тенденції в управлінні маркетинговими комунікаціями під час війни. URL: <https://vrk.org.ua/news-events/2022/advertisers-research-2022.html>.

*Марія Сичинська,
студентка 2 курсу спеціальності «Економіка»
Олександра Дворецька,
студентка 2 курсу спеціальності «Економіка»
Валентина Руденко,
аспірантка 3 року навчання спеціальності «Економіка», заступник декана
Факультету економіки та управління
із науково-методичної та соціально-гуманітарної роботи
Київський університет імені Бориса Грінченка*

СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА МЕШКАНЦІВ МІСТА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ КРАЇНИ У ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАСИ

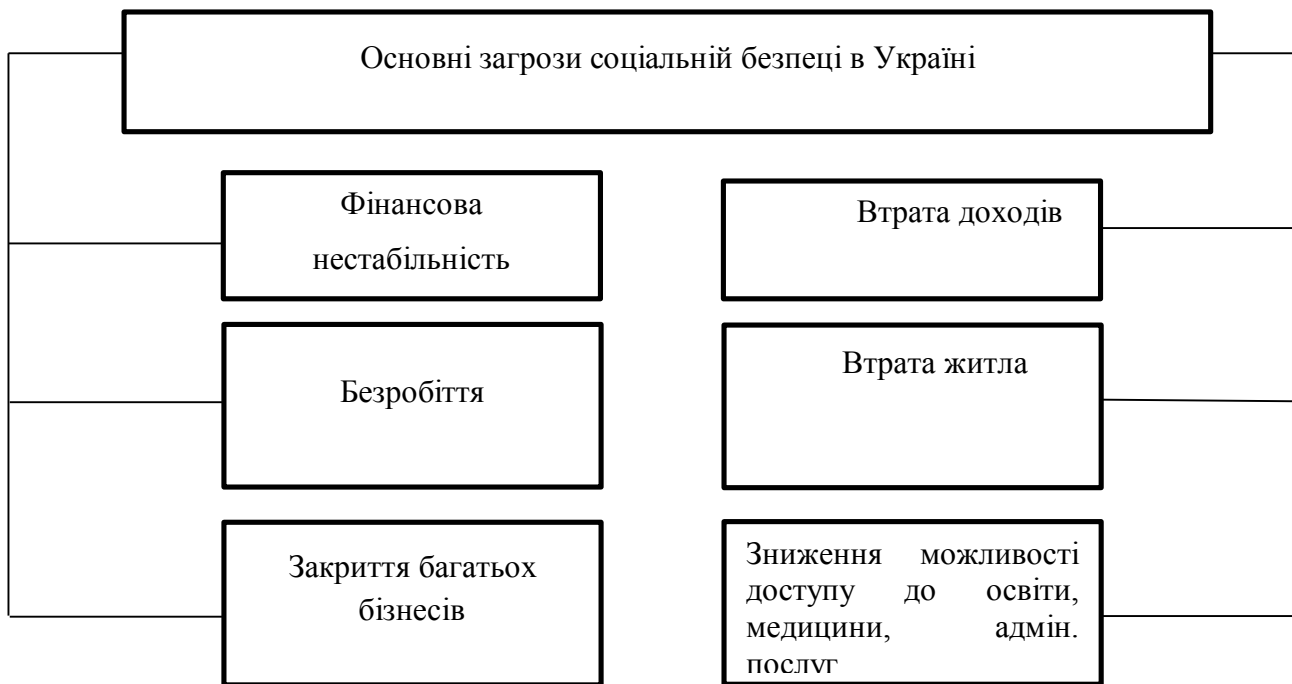
Після початку повномасштабної війни росії проти України ставлення кожного громадянина до оточуючих кардинально змінилось. Особливо це було помітно наприкінці лютого, коли усі намагались допомогти та підтримати навіть тих, кого бачили вперше. Завдяки такому рівню толерантності та взаємопідтримки вдалося запобігти багатьом неблагополучним ситуаціям в житті українців, аспекти соціальної безпеки яких навіть до війни викликали питання.

В Україні поняття «соціальна безпека» почали використовувати лише на етапі переходу до ринкової економіки, хоча майже в усіх формах це поняття завжди було притаманно нашому суспільству. Так, ринкові умови роботи поклали початок не лише конкурентним умовам функціонування підприємств, коли на плаву залишається кращий, а і збільшили кількість ризиків та кількість суб'єктів, які постраждали від них.

У ст. 46 Конституції України визначено, що громадяни мають право на соціальний захист, тобто право на забезпечення їх у разі повної, часткової чи тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття, а також у старості [1].

На думку більшості вітчизняних експертів та фахівців, стан системи соціальної безпеки в Україні має охоплювати показники збереження важливих для життя соціальних складових функціонування як держави, так і самого суспільства, а також проводити індикативне регулювання соціальних процесів, соціальної інфраструктури та її сфери у розвитку державного організму. Адже вчасне виокремлення зміни деяких факторів та влучне реагування зможе мінімізувати негативні наслідки для суспільства.

На нашу думку, процес розробки та дослідження систем таких показників має сприяти оцінці ступеня загроз у системі національної безпеки України, адже за допомогою оцінки різнопланових загроз можна знайти деформаційні тенденції і небезпечні процеси, що притаманні певному стану соціальної безпеки на різних етапах розвитку суспільного життя (рис.1).

Рис.1. Основні загрози для українців в соціальній площині
Джерело: складено авторами

Звичайно, у воєнні часи перед нами постають нові види загроз, вирішення яких потребує значних зусиль, нового адміністрування та головне – фінансування. Використання досвіду інших країн з урахуванням наших реалій, допомога дружніх країн та міжнародних організацій, соціальне підприємництво та подальше розгортання волонтерського руху – це саме ті течії, які сприяють покращенню ситуації у соціальному полі.

На схемі вказані лише ключові аспекти загроз соціальній безпеці українців, які лише зросли та диференціювалися, тому наразі їхнє дослідження стало нести надактуальний характер.

Також важливо звернути увагу на те, що формування певної системи показників та індикаторів соціально-економічного плану є прагненням здійснити перебудову і в організаційній структурі самого державного організму, тому що саме так відбувається розробка «технології забезпечення соціальної безпеки» в Україні. Така технологія визначатиме вимоги до усіх суб'єктів соціальної безпеки, що призводять до забезпечення реалізації загальнонаціональних пріоритетів та унеможливають подальший розвиток конфліктного потенціалу держави і самого суспільства.

Під час проведення аналізу процесів, які відіграють важливу роль у соціально-економічній сфері життєдіяльності суспільства, необхідно звертати увагу на важливі складові цієї сфери, до яких відносяться:

- умови для доцільності модернізації соціально-економічної системи;

- державні та недержавні механізми перешкоджання дестабілізуючих факторів розвитку цієї системи;
- надійність в усіх елементах вже існуючих у державі економічної та соціальної сфери.

Для покращення уявлення про можливі соціально-економічні показники доцільно було б створити:

- механізми забезпечення гармонійного поєднання вже існуючих показників з подальшим розвитком соціально-економічної сфери;
- банк даних із такими показниками та індикаторами;
- нормативну базу даних щодо можливої зміни параметрів показників та індикаторів у правовому полі держави, які були взяті за основу.

На нашу думку, поряд із забезпеченням житлом на територіях, які постраждали від ворожих обстрілів чи є окупованими, потрібно аналізувати частку населення із сукупними витратами, які нижче 75% медіанного рівня сукупних витрат, тобто рівня бідності. Хоча ще до війни було доведено, що основних прогнозних показників бідності, що затверджувались Стратегією подолання бідності, не було досягнуто, зараз це питання ще більше загострилося. На жаль, часто розмір мінімальної заробітної плати не лише не забезпечує простого відтворення робочої сили, а й не забезпечує звичайного існування працівника, навіть не кваліфікованого. Те саме стосується і соціальних виплат, які є досить низькими, враховуючи інфляцію та шалене зростання цін. Проблема бідності навіть працюючого населення в Україні привертала увагу українських вчених, які в своїх працях відмічали, що «ймовірність потрапити в зону ризику збільшується в осіб зайнятих в таких видах діяльності як: освіта, культура, охорона здоров'я, надання соціальних послуг» [2].

Так, ще до війни, в Україні людей, які живуть на суму менше прожиткового мінімуму, було приблизно 17%. За таким критерієм, бідним є майже чверть населення країни, а найбіднішими є багатодітні родини та сім'ї з дітьми до 3 років. Найбільша частина бідного населення припадає саме на багатодітні сім'ї, а з народженням кожної наступної дитини рівень бідності зростає помітно.

Сьогодні, через постійну міграцію населення як закордон [3], так і між областями, із втратою можливості обліку зайнятих-безробітних, а також із непостійністю роботи досить важко отримати статистичні дані про рівень достатку населення в цифрах. Проте неважко здогадатися, що кількість людей, які не можуть забезпечити себе та свої сім'ї найнеобхіднішими благами – зросла ще більше.

Також були проведені дослідження із динаміки зміни частки довготривалого безробітного населення. Дані свідчать про позитивну тенденцію до зменшення частки осіб, що не мали роботу понад 6 місяців.

На зменшення соціальних ризиків від бездомності та безпритульності в Державному бюджеті за роки незалежності на жаль, не було виділено коштів на його профілактику [4]. Фактично вирішення усіх проблем перекладалося на місцеві бюджети, а відтак практично питання не вирішувалося, що призвело до зростання соціальних хвороб таких як: ВІЛ/СНІД, наркоманія, проституція, туберкульоз та

інше. Порогове значення такого індикатору є критичним. На рівді держави потрібно вжити негайних заходів для вирішення даної проблеми.

Отже, зазначені вище методичні підходи та детальний розгляд першочергових проблем, які постали перед нашим суспільством, дозволять скласти потрібні складові для побудови соціально-економічних показників та індикаторів соціальної безпеки в Україні, які дозволять при аналізі розвитку держави та суспільства не тільки орієнтуватись у таких важких процесах, а й планувати реальний розвиток ситуації у площині соціальної безпеки нашої країни.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Розділ II. **Стаття 46.**
2. Рамський А.Ю., Лойко В.В. Проблема бідності працюючого населення в Україні. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2018. № 4 (52). С. 78-85.
3. Матеріали рекламної агенції «Мікс-діджитал». URL: <https://mixdigital.com.ua/>
4. Давидюк О. Бездомність в Україні: причини та тенденції. *Політичний менеджмент*. 2013. № 1-2. С. 90 -101. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/davyduk_bezdomnist.pdf

*Вікторія Супрунюк,
студентка 2 курсу спеціальності «Економіка»
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ДОВОЄННИЙ ПРОЄКТ «ВЕЛИКЕ БУДІВНИЦТВО» ЯК МАСШТАБНА ПРОГРАМА ПОКРАЩЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ

Проект «Велике будівництво» - розбудова, яка має на меті масштабне покращення української інфраструктури. Загалом ця програма охоплює такі види робіт: дороги державного та місцевого значень; реконструкція шкіл, дитячих садків, закладів освіти; спорудження басейнів, стадіонів, спортивних комплексів, палаців спорту, інтернатів, ДЮСШ, льодових арен та парків, спортивних майданчиків; реконструкція регіональних аеропортів. У 2021 році на це було виділено 132 млрд., грн.

Посилаючись на джерело (<https://bigbud.kmu.gov.ua/>) результати за 2021 рік такі: реконструйовано та збудовано (68 шкіл, 47 садочків, 132 приймальних відділення, 33 лікарні, 237 сільських амбулаторій, 258 мостів та шляхопроводів, 2190 км доріг місцевого значення, 5098 км державного значення). Створено та відновлено: 22 басейни, 15 спортивних комплексів, 28 стадіонів, 466 спортивних майданчиків, 13 ДЮСШ, 596 активних парків. Реконструйовано та побудовано: 7 будинків культури, 10 пам'яток культури та архітектури, 5 парків завершено. Оновлені аеропорти: реконструйовано в Херсоні, відремонтовано в Ужгороді.

Розглянемо насамперед будівництво доріг місцевого та державного значень. 20,7 млн грн. – середня вартість 1 км дороги. Доріг було збудовано загалом 7288 км (2190 км+5098 км). 20,7 млн*7288 – загальна вартість усіх збудованих доріг.

Усі ми в 2021 році спостерігали як будувались дороги в регіонах де це було справді потрібно. І це не тільки міста, а й велика кількість сіл та невеличких містечок. Усе було б добре, якби не повномасштабне вторгнення РФ в Україну. Зруйновано тисячі кілометрів доріг, десятки мостів, сотні шкіл і всього не перелічити.

Тепер школи та навчальні заклади. Понад 51 тис. школярів ходять до оновлених закладів. Розглянемо Київщину, з'явилось 5 нових шкіл та 6 дитсадків. Роботи з реконструкції та ремонту шкіл проходили в таких населених пунктах: с. Жоравка (реконструкція школи); м. Яготин (капітальний ремонт школи); м. Тетіїв (капітальний ремонт школи); с. Пашківка капітальний ремонт школи; с. Вовчків (капітальний ремонт школи).

Роботи з ремонтів та реконструкції дитячих садків проходили: м. Вишневе, капітальний ремонт дитсадка; м. Обухів (капітальний ремонт дитсадка); с. Студеники (капітальний ремонт дитсадка); с. Красятичі (реконструкція дитсадка); с. Лебедівка (реконструкція дитсадка); с. Синяк (будівництво дитсадка).

Завдяки програмі «Велике будівництво» на Одещині було збудовано та відремонтовано 6 шкіл і 2 дитсадка. Роботи з реконструкції та ремонту шкіл проходили в таких населених пунктах: школа у селі Ставрове (будівництво); школа

у селі Шевченкове (капітальний ремонт); школа у місті Балта (реконструкція); школа у місті Одеса (реконструкція та капітальний ремонт); школа № 31 у місті Одеса (капітальний ремонт); школа №33 у місті Одеса (реконструкція і капітальний ремонт). Роботи з ремонтів та реконструкції дитячих садків проходили: дитячий садок № 217 у місті Одеса (капітальний ремонт); ясла-садок у селі Усатове (будівництво).

Дякуючи цій програмі тисячі школярів та дошкільнят пішли цього року до шкіл та дитячих садочків. Модернізовано умови, підвищено енергоефективність, оснащено потрібними меблями належної якості. За програмою «Велике будівництво» у 2020 році проводились роботи переважно в північній частині нашої держави. Втім у 2021 році ситуація змінилась, розглядалися проблеми інфраструктури південних областей. За статистичними даними влада приділила увагу регіонам порівну, де це було критично важливо. За даними PISA-2019, в Україні є глибока нерівність у доступі до якісної освіти. Різниця між учнями, які навчаються у містах, та учнями, які навчаються в селах — 2,5 роки. Усе це дозволило подолати численні проблеми, які накопичувались роками в сфері освіти та рівня освітніх послуг.

Дороги. Фактично першим проєктом «Великого будівництва» ще у 2019 році стала траса із Запоріжжя до Маріуполя. 130 км автошляху були оновлені за рекордні три місяці. Тоді ця дорога була винятком, з 2020-го це стало правилом. Найбільший кілометраж відремонтованих доріг – у Закарпатській, Запорізькій, Львівській, Харківській, Хмельницькій областях. Дякуючи програмі, розуміння українців про Укравтодор та дороги дещо змінились. Раніше дорожнє полотно наших доріг було жахливе. Зараз ситуація змінилась в кращу сторону. Також одним з вагомих досягнень є Мале Карпатське Коло. Проєкт реалізується за співпраці Укравтодору, Державного агентства розвитку туризму, місцевої влади та приватних інвесторів. За мету поставлено покращення дорожньої інфраструктури об'єктів Львівської, Івано-Франківської та Закарпатської областей (курорти Боржава та Славське), оновлення доріг (319,3 км).

Ще у 2021 році стартувала програма «Велика Реставрація». Вона має на меті: відновлення пам'яток культурної спадщини в усіх регіонах України. У межах президентської програми «Велике будівництво» проєкт «Велика Реставрація» передбачає роботи з реставрації, консервації, ремонту на об'єктах культурного значення та пам'ятках культурної спадщини, у тому числі замках, інших фортифікаційних, оборонних, палацово-паркових комплексах. Вона допоможе перетворити об'єкти матеріальної культурної спадщини на один з основних ресурсів розвитку України. Реалізацію та координацію програми «Велика Реставрація» здійснює Міністерство культури та інформаційної політики України. Також до цієї програми слід віднести епоху довгобудів. Так слалось, що в передвиборчий період обранці зробили багато обіцянок перед народом і як наслідок їх недовиконали. Роботи заморозились, кошти держбюджету витрачались значні. І нарешті в 2021 році ці довгобуду дочекались свого часу і закінчили роботи. За рік розморозили та завершили Буштинський міст на Закарпатті, міст у Маршинцях, а також переправи в Розтоках на Буковині. На найвідомішому довгобуді України, Запорізькому мості,

вже відкрито рух першим проїздом балкового мосту, цього року буде запущено рух і на першому проїзді вантового мосту. Перелік дороблених довгобудів:

✓ Івано-Франківська область: ремонт мосту через річку Луква, Н-10 Стрий – Івано-Франківськ – Чернівці – Мамалига, км 82 + 881, с. Боднарів

✓ Івано-Франківська область: будівництво мосту через р. Дністер, дорога Т-09-10 Бурштин – Калуш, км 9 + 442;

✓ Запорізька область: міст через р. Великий Утлюг, дорога М-18 Харків – Сімферополь – Алушта – Ялта, км 445 + 832;

✓ Закарпатська область: Буштинський міст, Н-09 Мукачево – Рахів – Івано-Франківськ – Львів, км 90 + 227, смт Буштино;

✓ Сумська область: реконструкція мостового переходу через р. Ворскла, дорога Н-12 Суми – Полтава, км 70 + 838, с. Климентове;

✓ Чернівецька область: Маршинецький міст, дорога Т-26–06 /Н-03/ – Новоселиця – Герца – КПП «Дяківці», км 9 + 510;

✓ Чернівецька область: два мости через річку Черемош, дорога Р-62 Криворівня – Усть-Путила – Старі Кути – Вижниця – Сторожинець – Чернівці, км 22 + 400 – км 23 + 600.

Проект «Велике будівництво» дозволив значно покращити інфраструктуру міст та сіл України. Нажаль реалізацію цього проекту перервала війна.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН

Сьогодні є дуже актуальним питання щодо регулювання ціни, а саме регулювання ціни на державному рівні. В Україні існує певна система, яка на законодавчому рівні регулює ціни на ту чи іншу продукцію різних підприємств та організацій. Ця система, з одного боку, обмежує підприємства у виборі ціни, а з іншого – створює більш-менш справедливі умови функціонування для всіх учасників економічних відносин, також сприяє створенню конкурентного середовища, також обмежує розвиток негативних тенденцій, серед яких можна виділити такі як: монополістичне ціноутворення; штучне підвищення цін на товари першої необхідності тощо.

Державна цінова політика – це сукупність принципів та методів діяльності органів державної влади спрямованих на забезпечення:

- рівних економічних умов для функціонування суб'єктів господарювання;
- збалансованості ринку товарів і послуг;
- протидії виникненню монополізму;
- справедливого співвідношення цін на промислові та сільськогосподарські товари;
- підвищення якості товарів;
- соціальних гарантій [1, с. 103].

Відповідно до [частини 1 статті 13 Закону України «Про ціни і ціноутворення»](#) державне регулювання цін здійснюється Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади, державними колегіальними органами та органами місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень.

Виділяють також наступні шляхи регулювання цін:

- 1) установлення обов'язкових для застосування суб'єктами господарювання:
  - фіксованих цін;
  - граничних цін;
  - граничних рівнів торговельної надбавки (націнки) та постачальницько-збутової надбавки (постачальницької винагороди);
  - граничних нормативів рентабельності;
  - розміру постачальницької винагороди;
  - розміру доплат, знижок (знижувальних коефіцієнтів);
- 2) запровадження процедури декларування зміни ціни та/або реєстрації ціни.

Державне регулювання ціноутворення може здійснюватися також методами прямого і непрямого регулювання.

Методи прямого регулювання цін – це адміністративне втручання держави в діяльність суб'єктів господарювання. А це означає, що в сучасних умовах ринкової економіки підприємство-виробник самостійно встановлює ціни на свої вироби,

враховуючи при цьому чинні в державі законодавчі та нормативні акти. Відхилення від установлених норм і правил виявляється в процесі взаємодії підприємства з партнерами, кредитно-фінансовою системою, банківською системою, податковою адміністрацією тощо.

У період інфляції виникає дефіцит товарів, ціни зростають, грошові кошти знецінюються. За таких умов держава втручається у справи підприємства через регулювання цін на найважливіші товари та послуги для населення, здійснює антимонопольні заходи, намагається зменшити соціальну напруженість у суспільстві. Пряме регулювання здійснюється в галузях суспільного користування (електроенергетика, громадський транспорт, зв'язок, водопостачання, комунальні і житлові послуги та ін.) [2, с. 106].

Метод непрямого регулювання цін – це втручання в ціноутворення через використання сукупності способів, які дозволяють впливати на товарні пропозиції ринку, рівень доходів населення, попит, регулювати податки [1, с. 108].

Суть непрямих методів полягає у спрямованості змін кон'юнктури, встановленні оптимального співвідношення між попитом і пропозицією. Вони здійснюються в різних формах: від державних замовлень до регулювання витрат підприємств через установлення норм та нормативів. Ці методи не мають прямої дії, але сприяють зменшенню зростання цін у масштабі всієї економіки.

Ступінь регулювання цін з боку держави визначається економічними умовами, які формуються в державі. Якщо кризові тенденції знижуються, то й регулювання цін з боку держави зменшується [2, с. 106].

Отже, метою державного регулювання цін є забезпечення такого співвідношення монополії та конкуренції, щоб це не призводило до руйнівних наслідків для економіки, соціальної політики держави та захисту окремих верств населення та стримуванні інфляційного підвищення цін шляхом запровадження таких заходів, які б усували причини його виникнення.

Список використаних джерел

1. Окландер М.А., Чукурна О.П. Маркетингова цінова політика: підручник. / М. А. Окландер, О. П. Чукурна. – Київ: «Центр учбової літератури», 2020. – 284 с.
2. Литвиненко Я. В. Маркетингова цінова політика : Навч. посіб. — К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. — 244 с.: іл. — Бібліогр.: с. 238–240.
3. Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про ціни і ціноутворення”» від 05.03.98 № 184/98-ВР // Уряд. кур'єр. — 1998. — № 67–68.
4. Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про ціни і ціноутворення” від 05.03.98 № 184/98-ВР» від 17.03.99 № 495-XIV // Уряд. кур'єр. — 1999. — № 104.

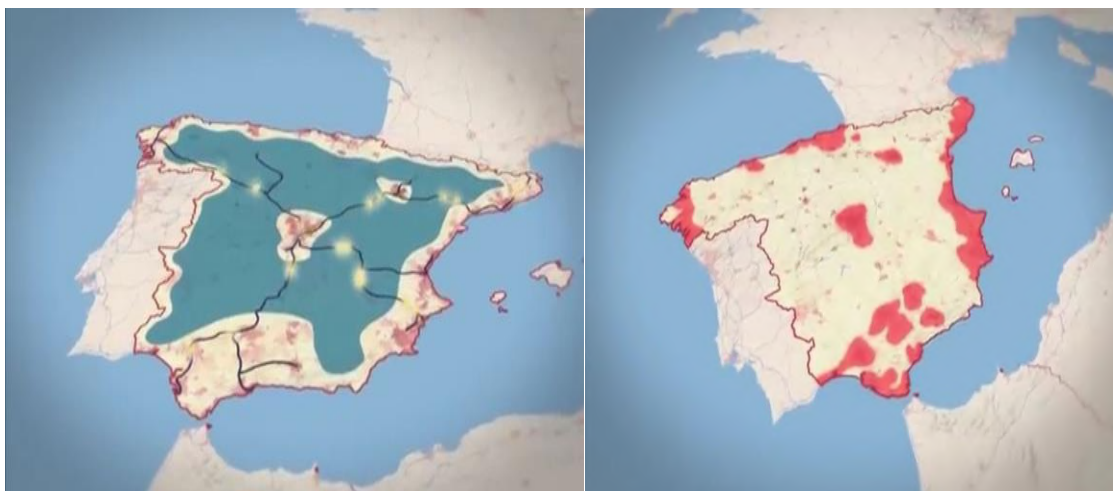
*Ткаченко Тетяна Іванівна,
кандидат географічних наук, доцент
Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ, Україна*

*Бандурко Андріана Юріївна,
магістрантка 5 курсу
спеціальності 242 «Туризм»
Київський національний університет культури і мистецтв
м. Київ, Україна*

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ІСПАНІЇ НА ЕКОНОМІКО-ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КРАЇНИ

Наразі Всесвіт переживає глобальну кризу. Кожна країна, держава, регіон, до цієї події, мали власні проблеми, що за певних обставин загострились та подальший розвиток став неможливо. Українці звикли ідеалізувати Європейські країни та життя в них, але дійсна картина вражає. Іспанія – це прекрасна країна з чудовими людьми та відповідним рівнем розвитку, але і тут є проблеми з якими необхідно боротись. Однією з таких проблем є міграція молодих людей у великі міста. Ця проблема існує вже багато років, але саме зараз іспанці відчують її наслідки.

Іспанія – держава, що знаходиться в Південно-Західній Європі, одна з найбільших країн ЄС, площа якої становить 505 944 км², цікаво, що більшість цієї території майже незаселена. Так, на думку сучасних дослідників: «Якщо дивитись на карту Іспанії, на її заселену площу, то можна побачити цікаву картинку, що нагадує «пончик». Тобто, основна кількість населення країни – 70% проживає обабіч узбережжя, або у центральній її частині, де розташовано столицю (складає лише 30% території країни). Інші 30% населення, розкидано маленькими вкрапленнями по всій території» (Рис. 1).

Рис.1. Карта сучасної заселеності території Іспанії (голубим кольором позначено незаселену територію, а червоним – заселену) [4]

За даними Instituto Nacional de Estadística (INE, 'National Statistics Institute' 2021), в Іспанії діє 8 131 муніципалітет, з яких 5 000 – має населення менше 1 000 жителів, а 2 365 – не перевищує 10 000 жителів. 47 мільйонів жителів (zareєстровано у реєстрі), розподілено нерівномірно, оскільки 20,1% живуть у муніципалітетах з населенням менше 10 000 осіб. Це свідчить про те, що понад 7 000 муніципалітетів мають лише 9 000 000 населення, а решта згруповано локально у великих містах. Отже, спорожніла Іспанія охоплює міста, для яких характерна нота депопуляції» [1].

Як на нашу думку, це пояснюється наступними критеріями. Іспанія – це туристична країна. Більшу частину економіки цієї держави складає власне туризм (2021 рік туризм приніс Іспанії – 88.5 бiльйонів євро, що наразі на 43% менш ніж було до нині). В 2020 році частка туризму у ВВП Іспанії склала 5.5%, що, звичайно, дуже мало в порівнянні з 2019 р. – 14.6% [2].

Дані показники було спричинено пандемією. До глобальної пандемії коронавірусу, внутрішній та міжнародний туризм був однією з найбільш задіяних сфер економіки країни, яка приносила неабиякий прибуток. Та коли було впроваджено локдаун, туризм постраждав найбільше. Навіть сьогодні, в Європі діють певні обмеження пов'язані з пандемією, але туризм повільно відновлюється.

Туристи відвідують Іспанію з метою відпочити на пляжі, побачити фламенко, погуляти на відомих фієстах та смачно поїсти. Всі ці запити повністю задовольняють курортні містечка, які розташовані на узбережжі. Ця територія активно просувається та рекламується, що кожного року приваблює все більше туристів. Столицю ж відвідують заради шопінгу та нічного життя. Туристична привабливість саме цих окремих територій привертає увагу туристів та приносить Іспанії неабиякий прибуток. Це в свою чергу мотивує країну вкладати більше коштів у розвиток цих територій та їх покращення, щоб туристам захотілось повернутись та витратити ще більше грошей. Це створює робочі місця, а також покращує рівень життя місцевих, адже інфраструктура постійно розвивається та доглядається.

В результаті, всі гроші спрямовуються на розвиток популярних та великих міст, не залишаючи можливості для вдосконалення інших територій. Що призводить до того, що молоді люди просто вимушені залишати селища, адже там немає перспектив, і життя в місті дає змогу закрити всі потреби. Це і є одним з найбільших недоліків життя в селищі - відсутність послуг порівняно з великими містами. Однак слід враховувати й інші недоліки:

«Відсутність комунальних послуг. Пропозиція комунальних послуг у селищах менша. Фактично, і залежно від їх розміру, в деяких селах немає певних служб, таких як лікарні, школи чи дитячі садки (якщо немає достатньої кількості учнів), що означає необхідність щодня їздити в інші міста, щоб дістатися школи, чи медпункту.

Невелика комерційна пропозиція. У селах працює місцева комерція, але немає тієї комерційної пропозиції, яку можна знайти в місті. Більшість магазинів є монополістами і встановлюють власні ціни, які зазвичай вищі ніж у великих містах.

Варіантів дозвілля мало. Порівняно з містом, у більшості селищ пропозиції для дозвілля дефіцитні.

Менше можливостей працевлаштування. Окрім роботи в полі, скотарстві чи сфері послуг, можливості роботи в селах, як правило, набагато обмеженіші.

Проблеми з підключенням. Це одна з головних проблем, з якою деякі міста все ще стикаються сьогодні, оскільки у них немає достатнього Інтернету або покриття, щоб мати змогу без проблем працювати на відстані. Відсутність інфраструктури значною мірою обмежує перехід до цих муніципалітетів цифрових кочівників або підприємців, які розробляють свої проекти онлайн» [1].

Тож ці фактори змушують молодих людей, які знаходяться в пошуку роботи та кращого життя, залишати своє рідне селище та переїжджати до більш перспективної території країни. Деякі молоді люди не хочуть цього робити, але змушені, бо в селищах банально немає роботи та житла, а отже немає способів для існування. В результаті, в Іспанії утворилось замкнуте коло. Молоді люди іммігрують до великих міст, бо в селищах немає всього необхідного, а країна не розвиває селища, бо там проживає мало людей, більшість з яких літнього віку. В результаті, більшість сіл Іспанії починають занепадати, що звичайно ж має негативний вплив на економіку та туризм.

Вплив на економіку: через занепад селищ, люди масово іммігрують в великі міста. Це створює величезний попит на місця роботи та проживання. Дуже часто території до яких емігрують просто не можуть впоратись з кількістю бажаючих тут жити. Це призводить до наступного.

1. Збільшення цін на житло.
2. Будівництва нового житла, яке також буде надзвичайно дорогим.
3. Перенасиченість території величезною кількістю людей.
4. Поширення проблеми безробіття.
5. Все менше людей будуть купувати квартири, надаючи перевагу оренді.
6. Збільшення відсотку людей, які беруть іпотеку.

Ця ситуація, має вплив і на туризм. Ніхто не захоче приїхати в місто яке перенаселене і стикається з екологічними проблемами. Туристам буде просто незручно проводити час в такому місті. Це призведе до того, що попит туристів зміниться і в них виникне бажання дослідити іншу територію Іспанії, подалі від туристичних місць. Та вирушивши в подорож вони зможуть побачити лише спустошені села, де проживає надзвичайно мало людей. В результаті в туристів складеться неприємне враження про країну, що вплине на її репутацію та на певний час зменшить потік туристів, а отже і надходження коштів.

Вплив на туристичну діяльність: туризм може стати порятунком для селищ, адже кожне з них має свою унікальність. Кожне містечко має що запропонувати туристу, який вже здавалось би бачив все. Річ в тому, що ці пам'ятки часто занедбані та потребують реставрації, а в подальшому необхідного догляду. Та зараз їм не приділяють необхідної уваги, що призводить до занепаду екскурсійного потенціалу країни. На мою думку, сільський туризм може стати одним із шляхів вирішення цієї проблематики. «Сільський туризм відіграє дуже важливу роль у зменшенні депопуляції в сільській місцевості Іспанії, оскільки він представляє можливість розширення економічних і демографічних можливостей для тих сільських районів, які страждають від зниження базових послуг і якості життя. Сільський туризм розширює можливості роботи в сільській місцевості, або через розміщення в сільській місцевості, або через залучення гостей до ресторанів у цьому районі» [3].

Таким чином, наразі проблематика нерівномірного заселення території Іспанії постала дуже гостро. Держава розпочала роботу з цим питанням та прийняла певні рішення для покращення ситуації. Так, наприклад, в стратегії розвитку туризму Іспанії до 2030 року робиться акцент на три основні стовпи сталого розвитку: соціально-економічний, екологічний та територіальний.

Список використаних джерел:

1. «El colmo de la España vaciada: "En el pueblo hay trabajo, pero no se puede volver porque nadie alquila casas"» URL: <https://www.epe.es/es/espana/20221110/espana-vaciada-falta-vivienda-alquiler-despoblacion-78353302>
2. «The National Statistics Institute» URL: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/en/operacion.htm?c=estadistica_C&cid=1254736169169&menu=ultiDatos&idp=1254735576863
3. «Turismo Rural, una solución a la despoblación de zonas rurales» URL: <https://www.ruralsierrasol.es/turismo-rural-una-solucion-a-la-despoblacion-de-zonas-rurales/>
4. «Why 70% of Spain is Empty» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=pL8XPZp4-5c&t=194s>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЛАТІЖНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Рівень розвитку платіжних систем і платіжних послуг є визначальною складовою національної економіки та центральною ланкою фінансово-кредитної системи. Досвід розвинених країн показує, що високий рівень розвитку платіжних систем, у тому числі платіжних послуг, сприяє вдосконаленню грошово-кредитних відносин, забезпечує ефективному функціонуванню фінансового сектору та ефективне функціонування національної економіки. Цим пояснюється зростання інтересу до розвитку платіжних послуг і підкреслює актуальність нашого дослідження.

Безпечні та надійні платіжні послуги є необхідною умовою для активного функціонування ринку платіжних послуг. Тому користувачі платіжних послуг повинні бути належним чином захищені від різноманітних ризиків. Платіжні послуги необхідні для функціонування важливих економічних і соціальних видів діяльності країни.

Особливим поштовхом розвитку платіжних послуг стала Пандемія Covid-19 і переосмислення платіжних послуг з точки зору цифрової епохи суспільного життя, адже цифровізація несе нові виклики, загрози та перспективи для багатьох сфер суспільних відносин, що з часом призведе до формування нової категорії прав людини – «цифрових прав». Науковці наголошують на створенні відповідних правових механізмів для реалізації існуючих і тих, що тільки починають формуватися, прав, звертаючи увагу на проблеми традиційних (класичних) банків, особливо втрату контролю над платіжними системами, у частині взаємодії з клієнтами та введення електронного бізнесу.

Вітчизняний ринок платіжних послуг отримав новий імпульс для розвитку саме із прийняттям Закону України «Про платіжні послуги» [1]. Оновлення платіжного законодавства надає можливість адаптувати вітчизняне законодавство до законодавства Європейського Союзу (ЄС), заклавши правову основу для інтеграції вітчизняного платіжного ринку з європейським. Закон України «Про платіжні послуги» базується на сучасних вимогах і враховує, зокрема, норми європейських нормативно-регулятивних актів, таких як Директиви з електронних грошей (EMD та Другої платіжної директиви (PSD2)). Його впровадження надасть можливість модернізувати вітчизняний платіжний ринок та закласти основу для його розвитку та сформувати правову основу для інтеграції платіжного ринку України з платіжною системою ЄС.

Закон України «Про платіжні послуги», надано визначення «платіжної послуги» - діяльність надавача платіжних послуг із виконання та/або супроводження платіжних операцій, а платіжна операція - будь-яке внесення, переказ або зняття коштів незалежно від правовідносин між платником і отримувачем, які є підставою для цього. [1]

У рамках нової архітектури платіжного ринку вітчизняні банки, платіжні установи, установи з електронними грошима, поштові оператори та органи національного та місцевого самоврядування зможуть надавати платіжні послуги. Банківські установи надаватимуть платіжні послуги на підставі банківської ліцензії. Небанківські установи надають відповідні послуги, маючи ліцензію на платіжні послуги. Також розглядається можливість надання обмежених можливостей перерахування коштів певним категоріям провайдерів (наприклад, телекомунікаційним та інтернет-операторам, роздрібним мережам тощо) [2, с.166].

Законодавче визначення поняття «платіжна послуга» в Законі «Про платіжні послуги» [1] дозволяє виділити такі ознаки — діяльність (перша) надавача (друга) платіжних послуг з виконання та/або супроводження платіжних операцій (третя ознака). Як бачимо, у цьому визначенні немає посилення на інструментарій (платіжний інструмент), за допомогою якого здійснюється платіжна послуга, на відміну від Закону «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», де ці інструменти прямо зазначені: «Платіжний інструмент — засіб певної форми на паперовому, електронному чи іншому носії інформації, який використовується для ініціювання переказів». Закон «Про платіжні послуги» визначає платіжний інструмент як «персоналізований засіб, пристрій та/або набір процедур, що відповідають вимогам законодавства та погоджені користувачем і надавачем платіжних послуг для надання платіжної інструкції» (стаття 1) [1].

Визначення платіжної послуги містить істотні характеристики, які складають елементи визначення: 1) діяльність постачальника платіжних послуг щодо виконання та/або підтримки платіжної операції; 2) це сам постачальник платіжних послуг. Отже, законодавче визначення «платіжної послуги» ґрунтується на суб'єктному (хто) та функціональному (що) критеріях, які об'єднані в цій правовій конструкції для формування суб'єкта діяльності суб'єкта — виконання/супроводження платіжних операцій.

Відповідно до Закону «Про платіжні послуги» всі платіжні послуги можна умовно розділити на чотири групи: фінансові, нефінансові, допоміжні та обмежені. З них новими для України є лише нефінансові послуги, а інші в той чи іншій формі були врегульовані раніше.

До фінансових платіжних послуг відносяться послуги:

✓ із зарахування готівкових коштів на рахунок користувача, а також усі послуги, пов'язані з відкриттям, обслуговуванням та закриттям рахунків (крім електронних гаманців);

✓ зі зняття готівки з рахунку користувача, а також усі послуги, пов'язані з відкриттям, обслуговуванням та закриттям рахунків (крім електронних гаманців);

✓ щодо здійснення платіжних операцій з/на рахунок користувача за власні кошти користувача (крім платіжних операцій з використанням електронних грошей), у тому числі: здійснення кредитних переказів, здійснення дебетових переказів, здійснення іншої платіжної операції, у тому числі з використанням платіжних інструментів;

✓ з виконання платіжних операцій з рахунку/на рахунок користувача (крім платіжних операцій з електронними грошима), за умови що кошти для виконання

платіжної операції надаються користувачу надавачем платіжних послуг на умовах кредиту, у тому числі: виконання кредитового переказу; виконання дебетового переказу; виконання іншої платіжної операції, у тому числі з використанням платіжних інструментів;

- ✓ з емісії платіжних інструментів та/або здійснення еквайрингу платіжних інструментів;

- ✓ з переказу коштів без відкриття рахунку;

- ✓ з емісії електронних грошей та виконання платіжних операцій з ними, у тому числі відкриття та обслуговування електронних гаманців. [1]

До нефінансових платіжних послуг належать:

- ✓ послуги з ініціювання платіжної операції. У термінології PSD2 це Payment Initiation Service Providers (PISP), основними міжнародними представниками є Moneybox, Chip, Plum;

- ✓ послуги з надання відомостей з рахунків. На міжнародному ринку можна виділити наступних надавачів таких послуг: Yold, Money Dashboard Mint, Buxfer. Відповідно до Директиви PSD2 їх називають Account Information Service Providers (AISP).

Крім надання платіжних послуг, платіжні установи, банки, оператори поштового зв'язку, установи електронних грошей, філії іноземних платіжних установ мають право надавати послуги, що є допоміжними до платіжних послуг [1]:

- ✓ послуги технічного характеру, що супроводжують надання платіжних послуг;

- ✓ послуги оператора платіжної системи;

- ✓ послуги технологічного оператора;

- ✓ інші послуги, визначені як допоміжні до надання платіжних послуг відповідно до законодавства України.

Згідно з визначенням обмежених платіжних послуг, регулятори об'єднують різноманітні послуги, в основному спрямовані на населення, які досі були поза сферою дії конкретних законів і за своєю суттю є низькими ризиками (оплата проїзду, комунальних послуг, переказ благодійних пожертв, послуги, що надаються операторами зв'язку користувачам тощо). НБУ залишає за собою право змінювати перелік обмежених платіжних послуг та встановлювати вимоги до їх постачальників. До обмежених платіжних послуг належать:

- ✓ послуги з виконання окремих платіжних операцій телекомоператорами (оплата цифрового контенту, оплата квитків, ініційована з мобільного телефону тощо);

- ✓ інші послуги, визначені НБУ як обмежені платіжні послуги.

Відповідно до розвитку ринку платіжних послуг можемо виділити наступні принципи діяльності платіжних послуг:

- ✓ зручність, що означає доступність послуг і швидкість їх надання. Це спонукає постачальників платіжних послуг максимально автоматизувати процеси та створювати високоякісні взаємодії зі споживачами послуг;

- ✓ безпека, заснована на запобіганні або неможливості шахрайської поведінки у сфері платіжних послуг;

✓ соціалізація, включаючи переговори, домовленості та перехід процесу оплати. Тому платежі поєднуються з месенджерами та соцмережами.

Платіжні послуги реалізуються за допомогою різноманітних прикладних інструментів (за своїм характером можна виокремити: технологічних, технічних, правових, організаційних), включаючи платіжні: додатки, застосунки, пристрої, рахунки та інструменти. Що стосується останнього, то слід відзначити широку сферу дії, яку Закон «Про платіжні послуги» надає користувачам платіжних послуг. Ознайомившись із звітом про загальні результати п'ятого дослідження глобальної платіжної системи [3], в якому Міжнародний банк реконструкції та розвитку перераховує різноманітні платіжні інструменти, що використовуються у світі, можна стверджувати, що вітчизняні платіжні інструменти повністю відповідають світовим тенденціям.

Отже, на сьогодні, розвиток ринку платіжних послуг в Україні є на досить високому рівні. Не мало важливим фактором їх розвитку стало прийняття та введення в дію Закону України «Про платіжні послуги», що адаптує вітчизняний ринок до європейського та впровадження нових норм до функціонування платіжних послуг. Виокремлено види платіжних послуг та зазначено основні принципи їх функціонування.

Список використаних джерел

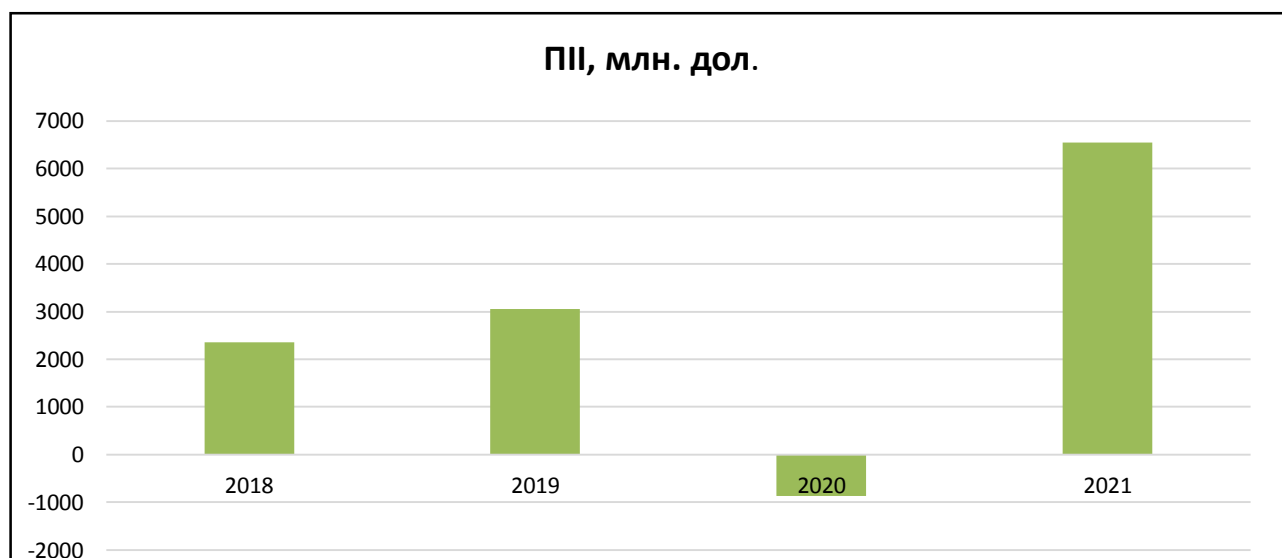
1. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. Введення в дію: 01.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
2. Банківська система: навчальний посібник [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.
3. Payment systems worldwide (2020). Summary outcomes of the fifth global payment systems survey. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/115211594375402373/pdf/A-Snapshot.pdf/>

Федоренко О.В.,
здобувач ступеня бакалавра,
Посохов І.М.,
д.е.н., професор кафедри економіки бізнесу
та міжнародних економічних відносин
Національний технічний університет «ХПІ»
М. Харків, Україна

МІЖНАРОДНІ ІНВЕСТИЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Міжнародні інвестиції відіграють важливу роль у відновленні української економіки. Інвестиції допомагають залучити той необхідний капітал, надають доступ до сучасних технологій.

На сьогоднішній день потреба в іноземних інвестиціях зростає, але на даному несприятливому етапі маємо нестабільний фінансовий клімат для залучень, що виражена воєнним конфліктом, тобто, хиткою політичною ситуацією. Проаналізуємо ситуацію з інвестиціями за попередні роки (рис. 1-2).

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції за 2018-2021 роки [1-3].

На рис. 1 бачимо позитивне зростання рівня прямих іноземних інвестицій у 2018-2019 роках, після просування України шляхом активної європейської інтеграції, світова спільнота активно сприяла розвитку інвестиційних надходжень до країни. Але у 2020 році бачимо негативні тенденції їх падіння через наслідки пандемії. Але держава була спроможна наростити свій інвестиційний капітал у 2021 році.

Також, проведемо аналіз за даними Національного банку України з залучення прямих іноземних інвестицій за другі квартали з 2018 по 2022 рік [1].

Рис. 2. Прямі іноземні інвестиції за II квартал протягом 5 років [1-3].

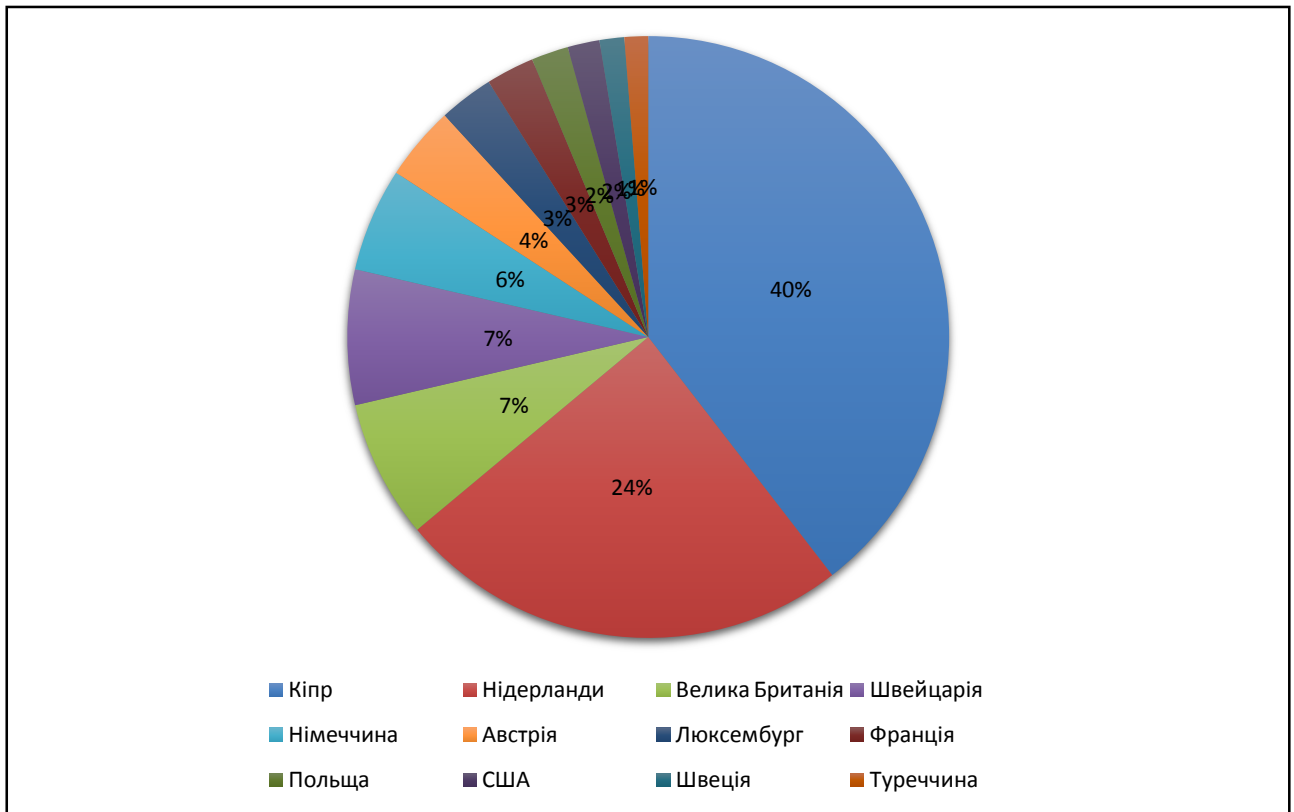
З рис. 2 за даними Національного банку України можемо бачити, що іноземні інвестиції трошки знизились у 2019 році в порівнянні з 2018 роком, в 2 кварталі 2020 року ми бачимо приріст рівня прямих іноземних інвестицій до 1255 мільйонів доларів. У 2022 році прямі іноземні інвестиції скоротились, у порівнянні з 2021 роком, тобто, у 2022 році за II квартал країна отримала 260 мільйонів доларів США, а у 2021 – 1201 мільйон доларів США. Нестабільна політична ситуація, воєнний конфлікт, падіння економіки країни призвели до значного зменшення рівня прямих іноземних інвестицій.

Основними країнами, які інвестують кошти в нашу країну є країни Європейського Союзу, а саме: Кіпр, Нідерланди, Великобританія, Сполучені Штати Америки та інші країни Європейського Союзу.

- Кіпр займав та займає велике місце в інвестуванні в країну, здебільшого інвестує у промисловість та розвиток торгівлі.
- Нідерланди інвестують у агропромисловий комплекс країни
- США, на даному етапі, збільшує інвестиції саме у воєнний комплекс країни [4, 5, 6].

Для прикладу, наведемо статистику країн, які саме інвестували в Україну у 2020 році. У якій побачимо, що основними країнами інвесторами у 2020 році були Кіпр, Нідерланди, Великобританія, Швейцарія, Німеччина, Австрія та інші країни ЄС (рис. 3).

В 2022 році основними інвесторами України є США та країни Європейського Союзу, вони надають макрофінансову допомогу так і різні цільві гранти та кредити. США надає кошти переважно на грантовій основі, країни Європейського Союзу надають кошти у вигляді кредитів під невеликі відсотки.

Рис.3. Структура країн інвесторів [3].

Прикладами інвестування в різні сфери країни є такі іноземні фірми:

- у 2020 році Hjørt Knudsen - данська меблева компанія відкрили дизайнерську фабрику в Рівному. Компанія для цього інвестувала \$13 млн. у будівництво фабрики дизайнерських меблів у передмісті Рівного в рамках планів експансії в Україні. Інвестор побудував виробничий комплекс площею 40 000 м² та розвивається далі, створив нові виробництва у Львівській та Тернопільській області.
- у 2021 році американський постачальник виробничих рішень Jabil інвестував 16 мільйонів доларів у будівництво другої черги заводу з виробництва електроніки в Закарпатській області. З відкриттям площа майданчика подвоїлася до 46 600 м².

Україна розвивається в сфері інвестицій та намагається запровадити ефективні механізми страхування для інвесторів у такі складні часи. Для цього залучається багато іноземних компаній та всесвітніх організацій, які допомагають створити більш надійне страхування. Однією з таких організацій є MIGA (багатостороннє агентство з гарантій інвестицій), яка входить до Групи Світового банку та запропонувати для України проект. MIGA вже має досвід, як страхування політичних ризиків, а також страхування військових ризиків. Позитивним є те, що їхні страхові продукти підходять для України [7, 8].

Багато українських сфер мають потенціал для розвитку. Прикладами є:

Насамперед, це сектор ІТ, тобто розробки та впровадження інноваційних програмних продуктів та технологій. Країна розвиває стрімко цю сферу, розробляє

багато проектів для майбутніх спеціалістів. Наші спеціалісти показують провідні результати та саме цей сектор розвивається попри проблеми в країні.

Прикладом, нашого розвитку є те, що багато офіційних та державних документів перетворилися на цифрові, тобто Україна стала лідером діджиталізації. Також, країна посідає провідне місце у використанні фінансових операцій за допомогою різноманітних електронних приладів (мобільних пристроїв, комп'ютерів, тощо).

Другою сферою є енергетика, її перспективою розвитку може бути відома “зелена” енергетика. Можемо генерувати багато гігават саме цієї електроенергії, та це буде спосіб експортувати електроенергію на європейський ринок та забезпечити українську промисловість дешевою електроенергією. Також, вже маємо досвід експорту електроенергії до 2022 року до країн Європейського Союзу: Польщу, Словаччину, Румунію та Молдову.

Також, можемо сказати за природні ресурси та металургію, та металообробку. Україна має багато мінеральних ресурсів, а саме: вугілля, залізну руду, природний газ тощо. Щодо металургії, ми маємо досвід участі у сучасних металургійних проектах, наприклад, у виробництві титану.

Традиційно слід згадати аграрний сектор України, який виробляє та експортує значну кількість продовольства в країни Європейського Союзу, Азії, Африки забезпечуючи продовольчу безпеку України та цих країн та залучаючи великий обсяг іноземних інвестицій для подальшого розвитку аграрного сектору та України для забезпечення експорту сільгосппродукції та продовольства.

Відбудова країни потребує значний обсяг іноземних інвестицій та стане провідним напрямком для залучення іноземних інвестицій, флагманом відновлення економіки України та розвитку сучасних технологій у сфері будівництва. Необхідність відбудови України створює різноманітні привабливі інвестиційні проекти, спрямовані на сприяння формуванню нової економіки вільної європейської країни. Реалізація таких проектів стане невід'ємною частиною плану відновлення, його рушійною силою у розвитку підприємництва та залученні українського бізнесу до регіональних та глобальних ланцюгів постачання. Багато іноземних, а саме європейських компаній та урядів США та країн Європейського Союзу вже інвестують у будівництво країни (багато коштів надходить на грантовій основі, тобто як пряма державна підтримка, яка не потребує повернення коштів).

У висновку можемо сказати, що країна втратила частину іноземних інвестицій через світову пандемію, через воєнний конфлікт приватні інвестори не можуть інвестувати до країни, яка не має сталого фінансового клімату та ефективних інструментів страхування інвестицій, які тільки розробляються та запроваджуються. Країна розроблює багато проектів щодо залучення іноземних інвестицій, залучила багатостороннє агентство з гарантій інвестицій, щоб забезпечити гарантії для нових інвесторів. Також, маємо багато напрямків для розвитку інвестицій, наприклад, ІТ сектор та інноваційні технології, зелену енергетику та традиційну енергетику, металургійну промисловість, аграрний сектор України, будівельна галузь України.

Список використаних джерел

1. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>.
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>.
4. Лошенко О. В., Галан Л. В., Посохов І. М. Сучасні стратегії в міжнародному маркетингу. *Вчені записки університету "КРОК": зб. наук. пр. Київ : УЕП "КРОК", 2022. Вип. 2 (66). С. 123-131.*
5. Посохов І. М., Похвалітова Д. Д. Вплив діджиталізації на систему міжнародних економічних відносин у XXI столітті. І. М. Посохов, *Development of modern economic science in the context of digitalization: proc. of the Intern. sci. conf.*, December 3–4, 2021. Riga : Baltija Publishing, 2021. P. 159-161.
6. Посохов І. М. Аналіз ризиків управління в системі менеджменту якості підприємства. *Бізнес Інформ*. 2016. № 1. С. 311-316.
7. Posokhov I., Kolesnyk A. The problem of Ukraine`s external debt and ways to overcome it. *Eastern European Conference of Management and Economics: proc. of the 1st Intern. Sci. Conf.*, May 24, 2019. Ljubljana, Slovenia : Ljubljana School of Business, 2019. P. 341-343.
8. Посохов І. М., Золенко В. С. Роль фінансової глобалізації у розвитку світового фінансового ринку. *Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки в контексті інтеграції України в європейський науково-інноваційний простір*: матеріали 24-ї Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 19-21 червня 2019 р. Київ : Фенікс, 2019. С. 86-88.

Шевчук В. С.,
здобувач ступеня бакалавра,
Шлапак А. В.,
д.е.н., професор кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ МІСТА

В сучасному світі інновації відіграють важливу роль, вони сприяють економічному зростанню та науково-технологічному розвитку. Інноваційна діяльність – це трансформація результатів наукових досліджень і розробок у новий або вдосконалений продукт.

В свою чергу розвиток міст полягає в економічному зростанні та покращенні умов життя для його мешканців у всіх сферах життя. Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність», інновації — це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери. [1].

Як мікро екосистема, місто має матеріально-фінансовий та енергетичний зв'язок із зовнішнім середовищем у процесі розвитку. Інноваційний розвиток міста, потрібно розглядати у взаємозв'язку з природними, соціальними та економічними факторами.

Природні чинники є передумовою для міських інновацій і розвитку, який потребує використання ресурсів і адаптації заходів до місцевих умов.

Економічні чинники є ключовими. Міський розвиток має складну модель взаємодії. [2].

Соціальні чинники є факторами гарантії міських інновацій і розвитку: розвиток міст потребує захисту соціальної системи. [3]

Інші фактори, що впливають на інноваційний розвиток міст:

- географічне положення;
- якість навколишнього середовища;
- промислова структура міста;
- економічний клімат;
- рівень технологічних інновацій;
- частка витрат на науково-дослідницькі роботи;
- структура населення;
- державне управління. [4]

Якщо казати про інновації як про економічне зростання, то можна стверджувати, що міські агломерації мають високий промисловий та науковий потенціал. В містах з кожним роком зростає потреба впровадження інновацій в сферах транспорту, енергетики, будівництва та в цілому в удосконаленні економіки.

Частка витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП є одним із показників, що характеризують інноваційний розвиток країни та її регіонів та міст. Країни з найбільш розвинутою економікою в світі такі як США, Китай, Японія, Німеччина, Франція, Великобританія та інші, виділяють великі кошти з державного бюджету на розвиток наукових та технологічних інновацій. [5]

Таблиця 1

Частка витрат для виконання наукових досліджень та розробок у ВВП за 2018-2020 рр., %

	2018 р.	2019 р.	2020 р.
США	3,01	3,18	3,45
Китай	2,14	2,23	2,40
Європейський союз	2,07	2,11	2,20
Україна	0,47	0,43	0,41

Джерело: складено автором на основі даних [6, 7]

З даних, що подані в таблиці 1, бачимо, що США, Китай, ЄС за досліджуваний період збільшували свої витрати на наукові дослідження. В Україні до повномасштабного вторгнення Росії спостерігалася тенденція зниження витрат на наукові дослідження, що мало негативний вплив на розвиток міст та економіки країни в цілому.

Для того, щоб досягти успіху у розвитку міст завдяки інноваційній діяльності слід звернути увагу на:

- особливості міста, його географічне положення та вид основної діяльності;
- правильно обрати стратегію розвитку міста базуючись на рівні інноваційної діяльності та доступу до ресурсів;
- для економічного зростання слід звернути увагу на модернізацію та впровадження інновацій у промисловій сфері;
- створення сприятливих умов та клімату міським керівництвом для залучення інвестицій в інноваційну сферу;
- міста повинні створити сприятливе культурне та соціальне середовище для залучення високотехнологічних галузей промисловості та висококваліфікованої робочої сили.

На сьогоднішній день в Україні найактуальнішим питанням є завершення війни та розроблення плану післявоєнного відновлення економіки. В подальшому Україна буде спрямовувати свій розвиток в напрямку інноваційної моделі розвитку, використовуючи світовий досвід, та впроваджувати ефективну інноваційну політику з урахуванням стратегічних цілей держави для економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 за № 40-IV. – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення 27.11.2022)

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

2. Deng Z, Chen Y. (2020). Research on place-making in innovation districts. *City Planning Review*.
3. Du, J. L., Liu, Y., & Diao, W. X. (2019). Assessing regional differences in green innovation efficiency of industrial enterprises in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*.
4. Accetturo, A., Lamorgese, A., Mocetti, S., et al. (2019). Local development, urban economies and aggregate growth. *Italian Economic Journal: A Continuation of Rivista Italiana Degli Economisti and Giornale Degli Economisti*, 5, 191–204
5. Atkinson R. D. *Innovation in Cities and Innovation by Cities*. 2012
6. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 27.11.2022).
7. Organisation for Economic Co-operation and Development. *Main Science and Technology Indicators*. URL: https://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=MSTI_PUB&lang=en# (дата звернення: 27.11.2022)